

Kun mie kuulen et joku puhuu Sörkästä ni sit mieki rupeen puhuu Sörkästä

– *minä*-pronominin ja paikannimien käytön variaatio Savonlinnasta

Helsinkiin muuttaneiden puheessa

Pro gradu -tutkielma
Noora Rinkinen
Helsingin yliopisto
suomen kieli
toukokuu 2013

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos Institution – Department	
Humanistinen tiedekunta		Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
TekijäFörfattare – Author			
Rinkinen, Noora Emilia			
Työn nimi Arbetets titel – Title			
<i>Kun mie kuulen et joku puhuu Sörkästä ni sit mieki rupeen puhuu Sörkästä: minä-pronominin ja paikannimien käytön variaatio Savonlinnasta Helsinkiin muuttaneiden puheessa</i>			
Oppiaine Läroämne – Subject			
suomen kieli			
Työn laji Arbetets art – Level	Aika Datum – Month and year	Sivumäärä Sidoantal – Number of pages	
pro gradu -tutkielma	toukokuu 2013	121 sivua + 15 liitesivua	
Tiivistelmä Referat – Abstract			
<p>Tutkielmassa tarkastellaan Savonlinnasta itäiseen Helsinkiin eri aikoina muuttaneiden henkilöiden puhetta ja sen variaatiota ryhmähaastattelutilanteessa. Variaatiota tutkitaan kahden eri variaabelin, yksikön 1. persoonan persoonapronominien ja Helsingin paikannimien valossa. Vastausta haetaan erityisesti siihen, voiko näiden kahden variaabelin avulla tehdä juuri muuttajien kieltä koskevia päätelmiä sekä toisaalta siihen, voiko niiden välillä havaita yhteyttä. Puhuuko esimerkiksi tavallisesti <i>mä</i>-pronominia käyttävä informantti spontaanimminkin paikoista niiden epävirallisilla kuin virallisilla nimillä? Tutkielmassa paneudutaan myös siihen, vastaako informanttien käsitys heidän omasta kielenkäytöstään todellisuutta.</p> <p>Aineisto on kerätty kolmella teemahaastattelulla, joissa aiheena on ollut Helsinki (asuin)ympäristönä. Informantteja on yhteensä kahdeksan, seitsemän naista ja yksi mies. Haastattelutavat ovat iältään 23–74-vuotiaita. Tutkielmassa nojataan pitkälti sosiolingvistiseen variaation tutkimukseen ja sosio-onomastiikkaan, mutta siinä hyödynnetään myös keskustelututkimuksen ja kansanlingvistiikan tutkimusperinteitä.</p> <p>Tutkielmassa osoitetaan, että yksilölliset kielierot ovat välillä suuria, ja esimerkiksi pisimpään Helsingissä asuneet informantit ovatkin yllättäen kaikkein murteellisimpia: he käyttävät lähes systemaattisesti <i>mie</i> : <i>miu</i> -pronominia, ja lähes kaikki heidän spontaaneista paikannimimaininnoistaan ovat virallisia. Toisaalta on kuitenkin osoitettavissa, että mitä pidempään haastateltava on Helsingissä asunut, sitä enemmän hän tietää epävirallisia nimivariantteja, vaikkei niitä spontaanissa puheessa käyttäisikään. Kielen muuttumiseen vaikuttavatkin muuttoikä ja mahdolliset aiemmat asuinpaikat sekä se, kuinka altis ja halukas henkilö on ollut muuttamaan kieltään. Toisaalta myös sukulaissuhteet Savonlinnaan, yleinen kiinnostus vanhaa kotiseutua kohtaan ja se, millaisessa elinpiirissä henkilö on Helsingissä asuessaan elänyt, voivat vaikuttaa tämän murteellisuuteen tai puhekielisyyteen. Tutkielmassa huomataan myös, ettei informantin oma tietoisuus omasta kielenkäytöstään ole aina niin selkeä. Lisäksi haastattelutilanne vaikuttaa selvästi joidenkin informanttien kieleen.</p> <p>Muuttajien kieli on alati ajankohtainen aihe: esimerkiksi Helsingissä syntyperäisten osuus on jo jonkin aikaa ollut muualta tulleiden osuutta pienempi. Aiemmissa muuttajien kieltä koskevissa tutkimuksissa on keskitytty lähinnä perinteisten äänne- ja muotopiiirteiden tutkimukseen, mutta tämä tutkielma avaa hieman uudenlaista näkökulmaa muuttajien kieleen, kun perinteisten piirteiden ohessa tarkastellaan myös paikannimien käyttöä.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
sosiolingvistiikka, tilanteensisäinen variaatio, sosio-onomastiikka, muuttajien kieli, yksikön 1. persoonan persoonapronomini, (epä)virallinen paikannimi, slangipaikannimi			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos; Keskustakampuksen kirjasto			

SISÄLLYS

1 Johdanto	1
1.1 Aiempi tutkimus.....	3
1.2 Tutkimusongelmat	5
1.3 Aineisto ja informantit	6
2 Teoreettiset ja metodiset lähtökohdat	11
2.1 Sosiolingvistiksestä variaationtutkimuksesta, keskustelututkimuksesta ja kansanlingvistikasta	11
2.1 Kaupunkinimistöön tutkimuksesta ja sosio-onomastiikasta	13
2.3 Kielimuotojen tarkastelua	14
2.3.1 Savonlinnassa puhuttava murre.....	14
2.3.2 Helsingin puhekieli	17
3 Yksikön 1. persoonan pronominiin variaatio	21
3.1 Tarkasteltavien varianttien esittely	21
3.1.1 Ilmipanematon pronominisubjekti (\emptyset).....	21
3.1.2 <i>Minä</i>	24
3.1.3 <i>Mä(ä)</i>	24
3.1.4 <i>Mie</i>	25
3.2 Puhujakohtainen variaatio.....	25
3.3 Ilmiöitä	30
3.3.1 Erilaiset rakenteet.....	30
3.3.1.1 Luettelointi	30
3.3.1.2 Pronominin itsekorjaus.....	32
3.3.1.3 Johtolause <i>x sano mulle</i>	34
3.3.2 Oman toiminnan arviointi	36
3.3.2.1 Itsensä etualaistaminen.....	36
3.3.2.2 Häpeily ja itselle nauraminen.....	41
3.3.3 Koodinvaihto.....	45
3.3.3.1 Puheen referointi	46
3.3.3.2 Kielellinen leikkittely.....	49
3.3.3.3 Ongelmallinen toiminto tai arkaluontoinen asia	52

3.3.3.4 Oman kokemuksen välittäminen muille	55
3.3.4 Murresävytteinen kieli	59
3.4 Yhteenveto	61
4 Paikannimien variaatio.....	63
4.1 Katsaus haastatteluissa esiintyviin Helsingin paikannimiin	63
4.2 Muun Suomen paikannimien esiintymistäajuus.....	66
4.3 Epävirallisten ja slangipaikannimien muodostus	67
4.4 Itseraportointi ja slangipaikannimien metakielinen käyttö	69
4.4.1. Vanhemman slangin paikannimet	69
4.4.2 Uudemman slangin paikannimet.....	78
4.4.3 Yleissuomalaisina pidetyt slangipaikannimet.....	83
4.5 Slangipaikannimien spontaani käyttö	85
4.5.1 Vanhemman slangin paikannimet	86
4.5.2 Uudemman slangin paikannimet.....	89
4.5.3 Yleissuomalaisina pidetyt slangipaikannimet.....	93
4.6 Sittenkin virallinen paikannimi	95
4.7 Muita piirteitä.....	100
4.7.1 Nimien luokitteleva käyttö	100
4.7.2 Epävarmuus ja virheelliset nimet	104
4.8 Yhteenveto	106
5 Lopuksi.....	108
Lähteet.....	110

Liitteet

Liite 1. Ryhmäkeskustelun haastattelurunko

Liite 2. Litterointimerkit

Liite 3. Paikannimiaiaineisto

1 Johdanto

(--) jokainen yleiskielestä poikkeava sana tai muoto on identiteetin ilmaus, joko tiedostamaton tai tietoinen (Mantila 2008: 63).

Yllä olevat professori Harri Mantilan sanat saivat minut taannoin mietteliääksi. Käyttääkö yleiskieltä kukaan enää varsinaisena puhekielenään ainakaan siinä määrin, että muista kielimuodoista voisi puhua identiteetin ilmauksena? Pirkko Nuolijärvi ja Marja-Leena Sorjonen (2005: 17) näkevät puhutun yleiskielen kirjakielen omaisena, normitettuna puhetapana, mutta toteavat, ettei se ole minkään alueen yksinomainen kielimuoto. Yleiskieli kuitenkin tunnetaan kaikkialla, ja sitä käytetään paikoitellen ainakin jonkin verran. (mp.) Toisaalla Mantilakin (2004: 322) kirjoittaa, että kieli varioi edelleen paljon vastoin 1970-luvun ounasteluita: murteita sekä puhutaan että kirjoitetaan runsaasti, mutta jotkut käyttävät myös alueellisesti leimautumatonta (kaupunkilais)puhekieltä. Oman intuitioni perusteella pikemminkin näistä varieteeteista poikkeaminen yleiskieleen tuntuisi identiteetin ilmaukselta. Paikannimien käytön kohdalla Mantilan sanat osuvat tiettyssä määrin varsin oikeaan: jos puhuja käyttää esimerkiksi *Helsingin* sijaan *Stadia*, leimautuu hän usein ainakin ei-lingvistin korvissa helsinkiläiseksi (Vaattovaara – Soininen-Stojanov 2006: 237). Toisaalta on tilanteita, joissa virallinen nimikin on tunnusmerkkinen. Tähän paneudun lisää työni myöhemmissä luvuissa.

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena ei varsinaisesti ole yleiskieli vaan se, miten Savon murre on sulautunut Helsingin puhekieleen eteläsavolaisesta Savonlinnasta Itä-Helsinkiin muuttaneiden puheessa: tarkastelen, millaista identiteettiä voidaan ilmentää tiettyä kielimuotoa ja tietynlaisia paikannimiä käyttämällä sekä mitä omasta idiolektistä poikkeavilla muodoilla voidaan tehdä ryhmähaastattelutilanteessa. Tarkastelussa on kahdeksan entisen savonlinalaisen puhekieli ja sen variaatio; tätä vaihtelua tutkin kahden variaabelin, yksikön 1. persoonan persoonapronominien¹ sekä Helsingin paikannimien, valossa. Kuitenkin yleiskielisillä sekvensseillä on työssä oma sijansa: tulen osoittamaan, että puhekielestä tai murteesta yleiskieleen siirtyminen voi joskus olla tulkittavissa identiteetin ilmaukseksi.

Tutkimukseni juontaa juurensa Terhi Ainialan ja Ritva Liisa Pitkäsen syksyllä 2007 pitämään *Nimistön sosiolingvistiikkaa* -kurssiin, jolla kirjoitin esseän savonlinna-

¹ Jatkossa puhun vaihtelevasti myös *minä*-pronominin variaatiosta.

laisista Helsingin paikannimien käyttäjinä (Rinkinen 2007). Tarkasteltuani aineistoa lähemmin ja huomattuani siinä muutakin kiinnostavaa kielenvariaatiota tein kandidaattitutkielmani seuraavana keväänä samasta aiheesta; jo tuolloin otin mukaan yksikön 1. persoonan pronominivariaation tarkastelun (Rinkinen 2008). Tulokset antoivat osviittaa paikannimien ja *minä*-pronominin variaation välisestä yhteydestä siinä määrin, että päätin laajentaa tutkimusaineistoani vielä kahdella haastattelulla (ks. luku 1.3) ja jatkaa aiheen tutkimista gradussani.

Pro gradu -työni on osa Kotimaisten kielten keskuksen ja Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen nyt jo päättynyttä tutkimushanketta *Nimimaiseman muutos Helsingin sosiolingvistisesti moninaistuvissa kaupunginosissa (2004–2009)*, jossa on verrailtu Helsingin Kalliossa ja Vuosaaressa² asuvien eri ryhmien käyttämää paikannimistöä ja sen merkityksiä käyttäjilleen urbaanin muutoksen kontekstissa (Ainiala 2006a: 101). Lisäksi on tarkasteltu virallisten ja epävirallisten paikannimien ilmentämiä kaupunkilaisia identiteettejä. Myös Helsinkiin muuttaneiden paikannimien käyttöä on tarkasteltu hankkeessa hieman jo ennen omaa tutkimustani (esim. Ainiala 2006a: 109–112; Ainiala – Lappalainen 2010; Eskelinen 2006). Tavallisesti muuttajien kieltä tutkittaessa on keskitytty lähinnä äänne- ja muototasolla tapahtuvaan variaatioon (ks. esim. Nuolijärvi 1986a ja 1986b; Rouhikoski 2009). Paikannimien käytön tutkiminen niiden yhteydessä tuokin mielestäni kiinnostavan ja uudenlaisen näkökulman siihen, miten muualta muuttaneet käyttävät mahdollisesti vanhaa savolaista kotimurrettaan ja miten esimerkiksi Helsingin epävirallisten paikannimien käyttö näkyy heidän puhekielessään. Lisäksi nimistönkäytöllä muun kielenkäytön osana voi osoittaa, millainen identiteetti puhujalla on tietyn alueen asukkaana. (Ainiala – Lappalainen 2010: 100.) Toisaalta puheaineistossa esiintyvät nimet ovat puhetta, kielen ainesta, siinä missä muutkin kielen piirteet, joten myös tästä syystä näen paikannimien ja *minä*-pronominin variaation tutkimisen yhdessä hedelmällisenä.

Pro graduni on samalla myös pääkaupunkiseudun puhekieltä koskeva tutkimus. Heikki Paunonen (2006: 13–14; 2005: 162) on kuvannut pääkaupunkiseutua kielten ja kielimuotojen kohtauspaikaksi ja sulatusuuniksi, eikä syyttä: Vuoden 2011 ja 2012 vaihteessa syntyperäisten helsinkiläisten osuus oli 41,5 % koko kaupungin väestöstä, eli muulta tulleiden – niin ulkomailta kuin muualta Suomesta muuttaneiden – osuus oli siis jo lähes 60 %. Ulkomaalaisten osuus oli noussut 11,1 %:iin, ja muualla pääkaupunki-

² Omat informanttini asuvat näistä paikoista poiketen eri puolilla Itä-Helsinkiä; Vuosaaressa heistä asuu kaksi.

seudulla syntyneiden (6,1 %) jälkeen eniten muuttajia tuli Pirkanmaalta ja Pohjois-Savosta (molempien alueiden osuus 3,2 %). Entisiä eteläsavolaisia Helsingissä asui tuolloin 2,4 %. (Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2011/12 ja väestönmuutokset vuonna 2011.) Jo tästä syystä helsinkiläinen puhekieli ansaitsee tulla tutkituksi nykyistä enemmän: paljasjalkainen väestö on kiistatta vähemmistöä, ja kielellinen ja kulttuurinen heterogeenisuus ja moninaisuus vaikuttavat luonnollisesti myös nimistöön.

1.1 Aiempi tutkimus

Muuttajien kieltä on tutkittu Suomessa 1950-luvulta lähtien: ensimmäiset laajemmat, Raili Jahnukaisen (1954) ja Heikki Leskisen (1974) tekemät tutkimukset koskivat siirtokarjalaisten puhekieltä ja murteen tasoittumista eri puolilla Suomea. Jahnukaisen ja Leskisen viitoittamaa tietä on 2000-luvulla jatkanut Päivi Markkola (2006 ja tekeillä), jolla on informanteinaan paitsi Helsinkiin myös muualle Suomeen muuttaneita Kivennavan evakkoja. Markkola on tarkastellut myös persoonapronominien variaatiota, sillä hänen mukaansa niiden käytössä vanhan murteen, helsinkiläisen puhekielen ja yleiskielen rinnakkaiselon voi huomata erityisen hyvin (2006: 181). Hänen tutkimustuloksensa osoittavat, että kaakkoismurteisuus on säilynyt hyvin yksikön 1. persoonan taivutusmuodoissa (*miu-*), kun taas perusmuotoinen *mie*-pronomini taajajfrekvenssisempänä ja näin helpommin kontrolloitavissa olevana muotona on ollut katoamassa siirtokarjalaisten puheesta. Kuitenkin haastattelussa vanhan murteen mukaisia muotoja voidaan käyttää esim. referoidessa omaa tai jonkun toisen puhetta tai korostamassa karjalaisuutta. (mas. 213–215.)

Ruotsissa puolestaan Jarmo Laine ja Erling Wande (1994) ovat tarkastelleet Eskilstunaan muuttaneiden suomalaisten siirtolaisten kielellistä sopeutumista *minä*-pronominin variaation valossa. He ovat havainneet, että erityisesti *mie*-pronominin käyttöalueelta muuttaneet siirtolaiset ovat omaksuneet kieleensä yhä enemmän läntisiä *mä*- ja *mää*-variantteja (mas. 40, 54).

Muita varhaisia muuttajan kieltä koskevia tutkimuksia edustaa myös Pekka Lehtimäen (1983 ja 1995) tutkimukset sisaruksista, jotka ovat muuttaneet savolaismurteesta Nurmeksesta hämäläismurteiselle Tampereen seudulle. Tämän sisarusryhmän nk. *sekaidiolekti* oli lähtö- ja tulomurteen sekä yleiskielen yhdistelmä.

Muualta Suomesta Helsinkiin muuttaneiden kieltä ei fennistiikan alalla ollut tietävästi tutkittu ennen Pirkko Nuolijärven väitöskirjaa *Kolmannen sukupolven kieli* –

Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellinen sopeutuminen (1986b) sekä sen pohjalta julkaistua osatutkimusta *Kieliyhteisön vaihto ja muuttajan identiteetti* (1986a). Nuolijärvi on tarkastellut 1960- ja 70-luvun vaihteessa niin sanotun toisen suuren muuton aikana Helsinkiin muuttaneita pohjoissavolaisia ja eteläpohjalaisia naisia ja miehiä ja heidän kielellistä identiteettiään. Vaikka yksilöiden välillä toki on eroja, on muuttajien puhekieli yleisesti ottaen yllättävänkin murteetonta, ja kielellinen sopeutuminen näkyy selvemmin savolaisten kuin eteläpohjalaisten kohdalla. Tähän saattaa Nuolijärven mukaan vaikuttaa kieliryhmien keskinäinen status: savolaiset ovat kokeneet olevansa hieman väheksytyssä asemassa länsisuomalaisiin verrattuna – perustuhan jo suomen kirjakielikin länsimurteisiin. (Nuolijärvi 1986b: 12, 25, 323–324; ks. myös Nuolijärvi 1986a: 76 ja 1994: 153.) Yksikön 1. persoonan persoonapronominivarianttien kohdalla Nuolijärvi on havainnut, että pohjalaiset käyttävät jokseenkin runsaasti lyhyttä *mä*-varianttia, joka on toisaalta tuttu jo heidän kotimurteestaan. Savolaisten kielessä vilahtelevalla *minällä* on silläkin juurensa Kuopion seudulla puhuttavassa Savon murteessa, mutta savolaisten yleinen pyrkimys yleiskielisyyteen näkyy muissa tutkittavissa piirteissä. Toisaalta jotkut Nuolijärven savolaisinformanteista kertovat tarkkailevansa yksikön 1. ja 2. persoonan pronomien käyttöään, jotta erottuisivat mahdollisimman vähän helsinkiläispuhujista. (Nuolijärvi 1986a: 82, 1986b: 169–178.)

Nykyään muuttajien kielellistä sopeutumista käsitellään yhä enemmän opinnäytteissä. Varsinkin savolaislähtöiset muuttajat ovat saaneet erityistä huomiota, sillä Katja Korhonen (2008) ja Anu Rouhikoski (2009) Helsingin yliopistosta ovat kumpikin tutkineet Savosta Helsinkiin muuttaneiden puhekieltä: Korhosella on ollut neljä kielenopasta, kun taas Rouhikoski on keskittynyt yhden henkilön idiolektin kuvaamiseen. Joensuu yliopistossa opiskellut Riitta Makkonen puolestaan kirjoitti gradunsa pohjalta artikkelin (2005) pohjoiskarjalalaisesta Rääkkylästä Helsinkiin muuttaneiden kielestä. Vaikka aihe selvästikin on suosittu, uskon voivani tuoda uutta tutkimuksen kentälle yhdistämällä yksikön 1. persoonan persoonapronominien variaation tarkasteluun paikannimien käytön ja niiden variaation. Tällaista ei fennistiikassa ole tietävästikään tutkittu. Hanna Lappalainen (2004) on kuitenkin laajassa väitöskirjatutkimuksessaan yhdistänyt fonologismorfologiseen analyysiinsä myös hengellisen sanaston tutkimusta.

Muuttajilla ja heidän paikannimien käytöllään on ollut oma roolinsa ”Nimimaise-man muutos” -hankkeessa. Yleinen tendenssi on, että pääkaupunkiseudulle muualta muuttaneiden käyttönimistöön sisältyy vähemmän epävirallisia paikannimivariantteja

kuin paljasjalkaisten helsinkiläisten käyttämään paikannimistöön. Esimerkiksi jopa useita vuosia Kalliossa asuneet henkilöt kokevat joissain tilanteissa varsinaisten slanginimien käytön vieraaksi, eikä niitä aina edes tunnisteta. Vain muutaman vuoden Kalliossa eläneet nuoretkin suosivat virallisia paikannimiä, koska he ovat monesti epävarmoja slanginimien asusta, mutta toisaalta myös yleinen slangin käyttö koetaan vieraaksi ja teennäiseksi. (Ainiala 2006a: 109–111.) Toisaalta myös tietyn virallisen tai epävirallisen nimivariantin valinnalla voi painottaa muuttajataustansa (tästä enemmän tuonnempana).

Nykyajan kansainvälistyvässä Suomessa on tutkittu jo jonkin verran myös maahanmuuttajien kieltä. Maahanmuuttajien määrä maassamme on noussut tasaiseen tahtiin, ja vuonna 2009 heidän osuutensa koko Suomen väestöstä oli noin kolme prosenttia. Samana vuonna hieman yli seitsemän prosenttia Helsingin väestöstä oli maahanmuuttajia, ja koko pääkaupunkiseudulla heistä asui noin viidennes. (Maahanmuuttajien määrä – Väestöliitto 2009.) Kun muuttajat joutuvat keskittymään kieleensä, muokkaamaan sitä ja rakentamaan omaa kielellistä identiteettiään, muokkautuu koko suomalainen kieliyhteisö samanaikaisesti – jonain päivänä ehkä jopa siinä määrin, että syntyy Helsingin vanhan slangin tapainen sekakieli, joka yhdistää suomalaisia ja eri kulttuureista tulevia. (Lehtonen 2006: 255–256; Nuolijärvi 2005b: 283–299.) Vaikutuksen suomalaiseen kieliyhteisöön voi huomata jo esimerkiksi uudemmista epävirallisista paikannimistä: esimerkiksi Meri-Rastilan tie Helsingin Vuosaassa sai 1990-luvulla nimen *Mogadishu Avenue*, sillä Meri-Rastilan alueella asuu paljon somalipakolaisia (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Mogadishu (Avenue)*).

1.2 Tutkimusongelmat

Tarkoitukseni on siis tutkia, miten Helsingissä vietetyt vuodet ovat vaikuttaneet informanttieni puhekieleen ja millaista sen variaatio on ryhmähaastattelutilanteessa. Variaatiota tutkin kahden variaabelin, yksikön 1. persoonan persoonapronominien ja paikannimien valossa. Toisaalta sivuan hieman myös identiteetti-näkökulmaa: millä tavoin nämä kaksi variaabelia voivat kuvata henkilön identiteettiä?

Tutkimusongelmani voi kiteyttää seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaista informanttien *minä*-pronominin variaatio on, ja mitä eri varianteilla voidaan tehdä ryhmähaastattelutilanteessa? Voiko variaatiosta löytää jotain erityisesti muuttajien kielelle tyypillisiä piirteitä?
- 2) Millaista haastateltavien paikannimien variaatio on, ja millaisia eri funktioita puolestaan eri varianteilla (virallinen vs. epävirallinen) on? Vastaako informantin oma käsitys ja itseraportointi hänen todellista nimenkäyttöään? Voiko variaatiosta tehdä muuttajien kieltä koskevia päätelmiä?
- 3) Voiko näiden kahden variaabelin välillä nähdä yhteyksiä? Onko esimerkiksi helsinkiläistynyt muuttaja myös epävirallisten nimivarianttien käyttäjä?

Tarkastelussa minun täytyy ottaa huomioon, mihin ikäluokkaan informantti haastatteluhetkellä kuuluu ja minkä ikäinen hän on ollut muuttaessaan Helsinkiin. Hypoteesini on, että pidempään Helsingissä asunut haastateltava tietää ja käyttää ryhmähaastattelutilanteessa spontaanisti epävirallisia paikannimiä, kun taas vasta muuttanut suosii virallista paikannimistöä. Samalla oletan myös, että pidempään Helsingissä asuneella ei ole enää välttämättä käytössään savolaista *mie*-pronominia ja että hiljattain muuttanut suosisi paitsi tätä, myös muita pronominivariantteja (*mä(ä)*, *minä*). Toisaalta se siirtokarjalaisia koskeva tendenssi, että murteesta katoavat herkimmin ne piirteet, jotka ovat tulomurteelle vieraita, voisi pitää paikkansa myös Etelä-Savosta Helsinkiin muuttaneiden kohdalla (ks. Markkola 2006: 188). Näin savo-karjalaisten pronominiin voisi kuvitella katoavan henkilön kielestä nopeastikin. Samalla kuitenkin tiedostan, ettei muuttajuudesta automaattisesti seuraa tietynlaista kielenkäyttöä, vaan kiinnostavaksi seikaksi nousee juuri heidän oman kielikäsitteensä ja todellisen kielenkäyttönsä suhde (ks. Ainiala – Lappalainen 2010: 73).

1.3 Aineisto ja informantit

Aineistoni koostuu kolmesta niin kutsutusta *teemahaastattelusta*, jotka olen itse tehnyt vuosina 2007–2009. Teemahaastattelulla tarkoitetaan valmiiden kysymysten esittämistä informanteille tietyn aihepiirin pohjalta, joskin kysymykset voidaan esittää eri haastatteluissa eri muodoissa ja järjestyksessä (Tiittula – Ruusuvoori 2005: 11). Haastatteluissa informanttini vastailevat esittämiini kysymyksiin, joiden aiheena on ennen kaikkea Helsinki ympäristönä, mutta myös haastateltavien muuttajatausta (ks. Liite 1). Olen pyrkinyt siihen, että haastattelut olisivat ennemminkin vapaita keskusteluja kuin haastattelu-

ja, tässä ainakin osittain onnistuen: keskustelemme toisalta yhdessä kysymysten herättämistä ajatuksista, ja kaikissa haastattelussa on kohtia, joissa informantit keskustelevat lähinnä toistensa kanssa. Tämänkaltaisia haastatteluja voi luonnehtia *puolistrukturoiduiksi*: kysymykset esitetään rungon pohjalta mahdollisesti niiden järjestystä muuttellen, mutta tilannetta voisi kuitenkin kuvailla vapaaksi keskusteluksi, jossa edetään haastateltavien ehdoilla (mp.).

Ensimmäinen haastattelu on kestoltaan n. 1 tunti 45 minuuttia, ja se on nauhoitettu kirjaston ryhmätyöhuoneessa. Toinen haastattelu kestää vajaat 2,5 tuntia, ja sen tein kulttuurikeskuksessa. Viimeisimmän, n. 2 tuntia kestävä, haastattelun tein informanttien, vanhemman pariskunnan, kotona.

Tutkimuksessani on mukana kahdeksan informanttia, seitsemän naista ja yksi mies (taulukko 1). Koska otantani on pieni ja sukupuolijakauma epätasainen, ei minun juuri ole mahdollista tehdä sukupuolen vaikutukseen liittyviä päätelmiä. Olen tietoinen siitä, että tämä saattaa tuottaa hankaluuksia variaation syiden määrittämisessä ja jättää aukkoja analyysiini. Perinteisesti sekä murteen- että nimistöntutkimuksessa informanteiksi on mieluiten pyydetty vanhoja, kouluja käymättömiä henkilöitä, erityisesti miehiä, ja sosiolingvistiikassa juuri miesten ja poikien on havaittu naisia herkemmin säilyttävän omalle alueelle leimallisia puhekielen piirteitä³. Perinteisessä nimestyksessä – paikannimien keruussa maaseudun kylissä – keskityttiin erityisten keruuohjeiden mukaan vähintäänkin keski-ikäisten talojen isäntämiehien haastatteluun, sillä heidän nimetietoutensa uskottiin olevan naisia ja lapsia parempi. (Ainiala 2001: 8–12; Lappalainen 2001a: 84–85; Nuolijärvi 1988, 2005a: 262.)

Haastateltaviani yhdistää alueellinen tausta: he ovat kaikki kotoisin joko Savonlinnasta tai sen lähikunnista ja asuneet ainakin jonkin aikaa elämästään Savonlinnassa. Käytän informanteista itse keksimiäni peitenimiä, samoin kuin muista henkilöistä, joita silloin tällöin esiintyy esimerkeissä. Taulukossa 1 esittelen informanttini.

³ Leimallisista puhekielen piirteistä ja muusta piirrejoittelusta ks. Mantila 1997; 2004: 325–328.

Taulukko 1. Tutkimuksen informantit.

Informantti, ikä haast.-hetkellä	Asuinpaikka	Koulutus	Asunut pk-seudulla	Aiemmat asuinpaikat	Perhe	Muuta
Anna, 23 (s. 1984)	Myllypuro	kasv.tiet.yo	4 v.	Kallio, Mellunmäki	seurustelee	-
Marika, 30 (s. 1977)	Roihuvuori	alempi kk-tutk. (amk)	1,5 v.; 4 v. 90-l.	Anjalankoski, Vantaa, Turku	avoliitossa	-
Leena, 57 (s. 1950)	Meri-Rastila	ammattikoulu	34 v.	Punkaharju, Joensuu; Töölö, Itä-Pasila	naimisissa, 1 aik. poika	-
Helena, 53 (s. 1955)	Vartiokylä	ammattill. koulutus, erik.opintoja (amk)	24 v.	Rantasalmi, Porvoo, Turku; Meilahti, Vuosaari	naimisissa, 2 aikuista tytärtä	Maijan sisar
Maija, 55 (s. 1953)	Vartiokylä	ylempi kk-tutk.	23 v.; 1 vuosi 70-l.	Rantasalmi, Helsinki, Porvoo, Turku; Vuosaari	naimisissa, 2 aik. poikaa, 1 tytär	Helenan sisar
Raili, 50 (s. 1958)	Aurinkolahti	alempi kk-tutk.	24 v.	Rantasalmi, Vaasa, Tampere, Ranska; Töölö	naimaton	Helenan ja Maijan serkku
Marjatta, 73 (s. 1936)	Kontula	kansakoulu	40 v.	Mikkeli; Myyrmäki, Vartioharju	naimisissa Reinon kanssa, tytär ja poika	-
Reino, 74 (s. 1935)	Kontula	yo-merkonomi	40 v.	Mikkeli; Myyrmäki, Vartioharju	naimisissa Marjatan kanssa, tytär ja poika	-

Variaationtutkimuksessa on kritisoitu järjestettyjä haastattelutilanteita ja peräänkuulutettu arkisemmissä tilanteissa esiintyvän puheen tarkastelua, kuten jonkun sosiaalisen verkoston vuorovaikutusta. Luonnollisestikaan haastattelutilanteessa, olipa kyse sitten miten vapaamuotoisesta tilanteesta tahansa, yksilön kielellistä repertoaaria ei päästä tarkastelemaan kokonaan, sillä haastattelut etenevät kysymys–vastausperiaatteella, eikä vuorottelu tapahdu arkikeskustelun tapaan. (Lappalainen 2004: 15–16; Nuolijärvi – Sorjonen 2005: 130.) Ensimmäistä haastattelua tehdessäni tarkoituksenani oli kuitenkin tutkia paikannimien käyttöä *Nimimaiseman muutos* -hankkeen esimerkin avulla, ja tämänkaltaisen aineiston kokoon saamiseksi nauhoitettu haastattelutilanne on täysin perusteltu. Ainialan (2006b: 64–65) mukaan ryhmähaastattelu on suh-

teellisen uusi ilmiö nimistöntutkimuksessa, mutta sen avulla saadaan tietoa paitsi henkilöiden käyttämistä nimistä myös asenteista ja mielikuvista, joita nimet heissä herättävät. Lisäksi haastattelemalla saadaan nopeasti koottua aineisto, jossa eri haastattelut ovat toistensa kanssa vertailukelpoisia (esim. Labov [1978], Ainiola – Lappalainen 2010: 74).

Tutkimusmenetelmää – haastattelua – suurempana ongelmana koin ensimmäisessä haastattelussa sen, etteivät informanttini tunteneet toisiaan entuudestaan.⁴ Epäilen, että tämä seikka ja haastattelutilanteen aiheuttama jännitys vaikuttivat välillä ainakin nuorimman haastateltavan, Annan, puheeseen (myös tästä lisää tuonnempana). Toisessa haastattelussa minä en puolestani tuntenut informantteja, kolmea viisikymppistä naisserkusta, mutta en kuitenkaan koe sen vaikuttaneen negatiivisesti haastattelun kulkuun. Kolmannen haastattelun pariskunta oli minulle entuudestaan tuttu.

Toimin kaikissa kolmessa haastattelussa haastattelijana, mutta tuon roolin lisäksi osallistuin keskusteluun tasapuolisena keskustelijana. Olen myös itse kotoisin Savonlinnasta ja muuttanut pääkaupunkiseudulle yliopisto-opintojeni vuoksi vuonna 2003. Perinteisestä murrehaastattelusta poiketen sosiolingvisti voi haastatellessaan vapaasti käyttää omaa kielimuotoaan (Nuolijärvi 2005a: 259, 262), ja niinpä puhuin tietoisesti vanhaa kotimurrettani, joka on luonnollinen osa omaa kielellistä identiteettiäni. Oletan, että murteenkäyttöni on vaikuttanut ainakin jossain määrin joidenkin informanttien kieleen. Käytän systemaattisesti mm. *mie*- ja *työ*-pronomineja, joihin ainakin 50-vuotias Raili kiinnittää huomiota ja arvioi samalla omaa kielenkäyttöään:

Esimerkki 1. ALKAA TULLA *MIE*.

```
01 Haast.:      no mites sittes >silloŋ kut työ< muuttitte (.)
02             tänne? (.) ni (.) käyttittes työ silloŋ koska mie
03             nyt huomaa_että jotkut teistä_ainakiik käyttää_
04             epävirallisia nimiä <jonkuv verran?> (.) ni
05             käyttittes työ sillan enemmäv virallisia nimiä (.)
06             (---) miteŋ kauan teilä' 'ylleesäm meni' 'enneŋ kut
07             teilä muuttu murre oot- oottes työ silleen niij ku_
08             ajatellu.
09 Raili (50)5: must_tuntuu_et mä_oon aina_ollus sellanen et mie
10             vaihaŋ kieltä sem mukaan keneŋ kanssa mie' 'oon (.)
11             => niij kun nyt huomaa_et alkaa tullam mie;
```

⁴ Itse tunsin vain Annan ja Leenan ennen haastattelua.

⁵ Esimerkeissä esitän informantin haastattelunhetkisen iän suluissa nimen perässä.

Olen litteroinut haastatteluni, ja esitän niistä katkelmia työni myöhemmissä luvuissa yllä olevaan tapaan. Litterointi on puolikarkeaa, ja se noudattaa joitakin suomalaisugrilaisia litterointikäytänteitä, joista tarkemmin liitteessä 2. Huomion kohteena olevaa riviä osoitan =>-merkillä (ks. yllä r. 11). Informarmantin iän olen ilmoittanut suluissa hänen nimensä jälkeen, ja haastattelijaan – itseeni – viittaa sanalla *Haast.*

2 Teoreettiset ja metodiset lähtökohdat

Lähestyn aineistoani yksikön 1. persoonan persoonapronominien osalta perinteisen variaation tutkimuksen keinoin ja paikannimistön osalta sosio-onomastisesti. Kun tarkastelussa ovat paikannimien ja varioivien piirteiden funktioiden tarkastelu ja määrittäminen, käytän apuna myös keskusteluntutkimusta. Neljäntenä metodina hyödynnän kansanlingvistiikkaa, mikä näkyy työssäni etenkin paikannimien itseraportoinnin ja niiden spontaanin käytön vertailuna, mutta myös sen tarkasteluna, millaisena haastateltavani näkevät oman kielenkäyttönsä yleensäkin.

Tutkimusotteeni on ennen kaikkea kvalitatiivinen, sillä pyrin paikannimiä ja yksikön 1. persoonan pronomineja tarkastelemalla löytämään syitä ja funktioita informanttien kielelliselle variaatiolle. Molempia piirteitä analysoin myös kvantitatiivisesti, mikä toimii keinona nähdä poikkeavat variantit suhteessa oman ja toisaalta muiden kielen variaatioon (ks. esim. Lappalainen 2001b: 182).

2.1 Sosiolingvistiksestä variaation tutkimuksesta, keskusteluntutkimuksesta ja kansanlingvistiikasta

Sosiolingvistinen variaation tutkimus ja keskusteluntutkimus ovat kaksi hyvin erilaisista perusteista ja metodeista lähtevää kielentutkimuksen haaraa. Maailmalla sosiolingvistisen kielentutkimuksen alkusysäyksenä oli William Labovin vuonna 1966 julkaisema, New Yorkin puhekielen ja sen variaatiota käsittelevä väitöskirja *The Social Stratification of English in New York City* (Paunonen 1971: 401). Suomessa sosiolingvistiikka syntyi perinteisen murteentutkimuksen, dialektologian, jatkeeksi 1970-luvulla, ja variaatiota tarkastelemalla on saatu tuloksia nykysuomen alueellisesta ja sosiaalisesta vaihtelusta. Vasta 1990-luvun lopussa alettiin kiinnittää huomiota yksilön puheen variaatioon; perinteinen labovilainen variaation tutkimus kun oli ollut kiinnostunut vain yhteisöllisestä vaihtelusta. (Lappalainen 2001b: 155–158.)

Keskusteluntutkimuksella ei puolestaan ole kytköksiä aiempaan dialektologiseen tutkimusperinteeseen, vaan sen juuret ovat etnometodologisessa sosiologisessa suuntauksessa (Lappalainen 2001b: 155–158). Etnometodologian perustajana pidetään Harold Garfinkeliä, jonka oppien pohjalta tämän oppilas, Harvey Sacks, piti luentoja Kaliforni-

assa vuosina 1964–1972. Metodeiltaan ja näkemyksiltään keskusteluntutkimuksen menetelmä, keskustelunanalyysi, perustuu siis näihin myöhemmin litteroituihin ja kaksiosaisena teoksena julkaistuihin luentosarjoihin. (Hakulinen 1997: 13.)

Kun sosiolingvistinen variaationtutkimus tarkastelee kielen vaihtelua esimerkiksi informantin iän, sukupuolen ja sosiaalisen taustan avulla, keskustelunanalyysi keskittyy keskustelutilanteen sisäiseen vuorovaikutukseen ja toimintaan, kuten taukoihin, nauruihin ja äänenlaadun muutoksiin. Sosiolingvisteille tärkeää on itse puhetuotos, pääasiassa sen morfofonologiset piirteet (esim. persoonapronominien variaatio *minä* ~ *mä(ä)* ~ *mie*). Vaikka eri variantit saattaisivat joissain tapauksissa näyttää laskennallisesti merkityksettömiltä, keskustelunanalyysin avulla lausumat nähdään tekoina ja puheen variaatio näin osana vuorovaikutusta. Jo Labov esitti väitöstutkimuksessaan, ettei puhekielessä ilmenevä vaihtelu ole niin sattumanvaraista tai umpimähkäistä kuin siihen asti oli esitetty. Tästä samasta ajatuksesta lähtee myös keskusteluntutkimus: variaatiolla on vuorovaikutuksellista merkitystä, ja vuorovaikutus on järjestynyttä ja jäsentynyttä toimintaa (*organized activity*). (Hakulinen 1997: 13–14; Lappalainen 2001b: 156–159, 182–183; Paunonen 2006: 15.) Näin sosiolingvistinen variaationtutkimus yhdistyy keskustelunanalyysin kanssa, kun variaatiota tutkitaan osana vuorovaikutusta. Omassa tutkielmassani tarkastelen tilanteensisäistä variaatiota, joka nousi viime vuosikymmenellä sosiolingvistisen tutkimuksen keskiöön (ks. esim. Lappalainen 2004).

Kansanlingvistiksessä tutkimustraditiossa (eng. *folk linguistics*) tarkastelun kohteena ovat puolestaan tavallisen kielenpuhujan eli maallikon kielitietoisuus ja tapa hahmottaa kielellistä variaatiota. Vaikka suuntausta tiedetään harjoitetun jo 1950-luvun tienoilta Hollannissa ja Japanissa, pidetään sen varsinaisena pioneerina silti Dennis R. Prestonia, joka on kirjoittanut yhdessä Nancy Niedzielskin kanssa alan klassikkoteoksen *Folk Linguistics* [2000]. On todettu, että kansanlingvistiikka auttaa ymmärtämään ja tulkitsemaan kieliyhteisön sisäisiä jännitteitä ja tendenssejä paremmin kuin pelkän variaation tarkastelu sekä ohjaa ymmärtämään ja ennustamaan kielessä tapahtuvia muutoksia. Kansanlingvististä tutkimusta on tehty viimeisen parin vuosikymmenen aikana varsin runsaasti erityisesti dialektologian ja sosiolingvistiikan alalla. Sitä, miten tutkittavien omat käsitykset ja havainnot peilautuvat heidän todelliseen kielenkäyttöön, on tutkittu toistaiseksi kuitenkin vähän (ks. kuitenkin esim. Ainiala – Lappalainen 2010). (Vaatto-vaara – Soininen-Stojanov 2006: 224.)

2.1 Kaupunkinimistön tutkimuksesta ja sosio-onomastiikasta

Suomalainen kaupunkinimistön tutkimus eli *urbaani onomastiikka* on vielä verrattain nuorta, sillä varsinaisena edistysaskeleena voidaan pitää vasta 2000-luvun alussa käynnistynyttä Kotimaisten kielten keskuksen ja yliopistojen kolmivuotista kaupunkinimistön yhteistyöhanketta (2001–2003). Aiemmin oli keskitytty vain maaseudun nimien tutkimiseen ja keräämiseen, ja vaikka Suomi alkoi vähitellen teollistua ja urbanisoitua, tutkimuskohteen osalta ei ollut havaittavissa suurta muutosta. Kaupunkien virallista kaavanimistöä lähinnä vain huollettiin ja suunniteltiin, mutta varsinaisesta, ainakaan kovin laaja-alaisesta tutkimuksesta, ei voinut puhua. (Ainiala 2003: 207; Ainiala – Vuolteenaho 2005: 379.)

Jos kaupunkinimistön tutkimuksessa uutta on itse kohde, osittain uudenaikaisena voidaan pitää myös tutkimustapaa eli *sosio-onomastista* metodia. Kuitenkin jo 1970-luvun suomalaisessa nimistöntutkimuksessa saatiin viitteitä sosio-onomastisesta tutkimuksesta, kun Peter Slotten, Kurt Zilliacuksen ja Gunilla Harlingin kolmea suomenruotsalaista kylää koskeva nimitaitotutkimus *Sociologiska namnstudier* (1973) ilmestyi. Sosio-onomastisessa tutkimustavassa keskeistä on nimenkäyttäjän näkökulma, ja sen avulla voidaan tarkastella esimerkiksi nimien käyttöä ja niihin liittyviä asenteita, nimitaitoa ja nimistön muuttumista. Metodi lähestyy myös sosiolingvistiikkaa, sillä molemmissa variaatiolla on oleellinen rooli. (Ks. esim. Ainiala 2005b: 21; Ainiala – Pitkänen 2002: 236–237.) Ainialan (2003: 207) mukaan sosio-onomastinen metodi sai lisäpontta juuri yllä mainitun kaupunkinimistön tutkimushankkeen myötä 2000-luvun alussa. Hankkeen tuloksena ilmestyi useita opinnäytetöitä sekä Ainialan toimittama artikkelikokoelma *Kaupungin nimet – kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* (2005a), joissa käsitellään muun muassa erilaisten ihmisryhmien nimitarpeen ja nimitaidon eroja tavallisen kaupunkinimistön suunnittelun sekä virallisen ja epävirallisen nimistön suhteen tutkimisen ohella. (mp., ks. myös Eskelinen 2006: 2; 2008: 6.)

Viimeisin laajempi sosio-onomastinen tutkimushanke, vuoden 2009 lopussa päätynyt *Nimimaiseman muutos Helsingin sosiolingvistisesti moninaistuvissa kaupunginosissa* käynnistyi vuonna 2004, ja Kotimaisten kielten keskus toteutti sen yhteishankkeena Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen kanssa. Hankkeen haastatteluaineisto on peräisin Helsingin Kalliossa ja Vuosaarella tehdyistä asukashaastatteluista, ja sen avulla pyritään selvittämään esimerkiksi paikannimien roolia ympäristön kognitiivisessa hahmottamisessa ja niiden merkityksiä osana kaupunkilaista identiteettiä. Tarkastelta-

vana on asukkaiden *käyttönimistö*, jolla tarkoitetaan eri kaupunkilaisryhmien arkisesta ympäristöstään käyttämiä kaikkia virallisia ja epävirallisia paikannimiä. (Ainiala 2006a: 101; Ainiala – Vuolteenaho 2005: 379.) Ainialan (2005b: 12–13) mukaan virallisiksi nimiksi lasketaan ensinnäkin suunnitellut nimet eli *kaavanimet* (esimerkiksi kadunnimet). Myös erilaisten yritysten, kauppojen ja ravintoloiden nimet sekä kartassa esiintyvät luontonimet ovat virallisia nimiä. Epävirallinen paikannimi ei sen sijaan voi esiintyä virallisissa yhteyksissä, kuten kartassa, yrityksen ikkunassa tai kadunnimikyltissä. Toisin sanoen suurin ero virallisen ja epävirallisen paikannimen välillä on se, että viralliset nimet mielletään viranomaisten ylhäältäpäin antamiksi. (mp.)

2.3 Kielimuotojen tarkastelua

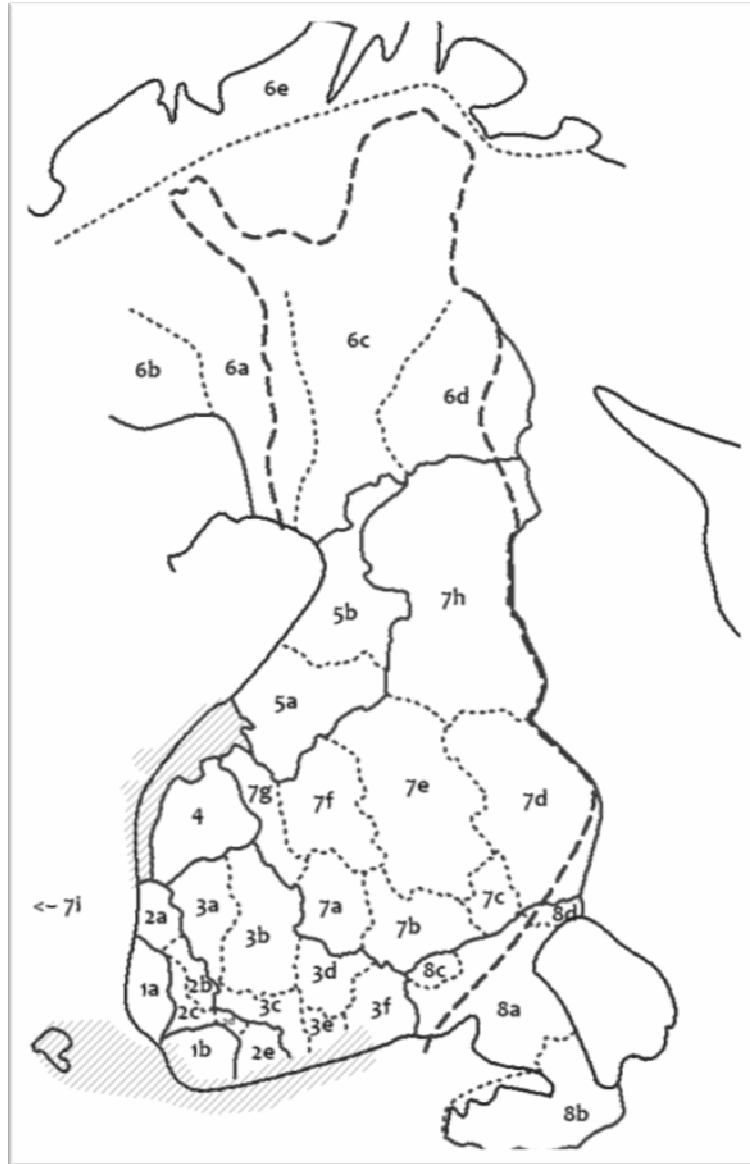
Pirkko Nuolijärvi (1986b: 19) kirjoittaa, että kun ihminen vaihtaa asuinpaikkaansa, voi kielellinen paine osoittautua suureksikin: uudessa ympäristössä itseä arvioidaan ja katsotaan toisin silmin kuin vanhassa asuinympäristössä. Tämä itsensä uudelleen arvioiminen voi johtaa kärjistetyksi siihen, että muuttaja omaksuu tulopaikkakunnan puhekielen ja alkaa käyttää sitä vanhan murteensa sijaan (mp).

Jotta voisin ymmärtää paremmin informanttieni tekemiä kielellisiä valintoja, on tarkasteltava myös sitä, mikä lähtöpaikkakunnan, Savonlinnan, murteelle on tyypillistä (luku 2.3.1). Toisaalta teen selkoa myös Helsingin puhekielelle olennaisista seikoista sekä sen historiasta ja nykytilasta (luku 2.3.2).

2.3.1 Savonlinnassa puhuttava murre

Savonlinnan seutu on yksi Suomen viidestä *välimurteistosta*. Tämä tarkoittaa sitä, että murrealue sijaitsee kahden tai useamman päämurrealueen välissä ja että alueen murteeseen sisältyy joitakin naapurimurteeseen kuuluvia piirteitä.⁶ Puhutaan siis Savonlinnan seudun välimurteista, ja ne sijaitsevat savolaisalueen kaakkoisreunalla, oheisessa kartassa kohdassa 7c. (Palander 1999: 297.)

⁶ Välimurteesta on joskus myös käytetty nimeä *siirtymämurre* (ks. käsitteistä tarkemmin Palander 1996: 14–15).

Kuvio 1. Suomen murrealueet. (Kartta: © Kotimaisten kielten keskus, Toni Suutari)

Marjatta Palanderin (1996: 13) mukaan Savonlinnan seudun murreryhmään tai välimurrealueeseen kuuluvat Savonrannan, Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun ja Säamingin (nykyisen Savonlinnan) murteet. Seudun asemasta murreryhmittäessä on ollut useita mielipiteitä, sillä alueen murteessa on ollut havaittavissa piirteitä niin Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois-Karjalan murteista kuin kaakkoismurteistakin. (mp.) Lauri Kettunen (1930: 129) puolestaan katsoo Savonlinnan seudun kuuluvan niin sanotun Savon itäisen ulkoryhmän eteläiseen osaan, itäiseksi osaksi Mikkelin lääniä; alueen murretta hän ei pidä varsinaisesti savolaisena, mutta ei sanottavasti karjalaisenaakaan.

Jotta Savonlinnan seudulla puhuttavasta murteesta voisi saada jonkinlaisen yleiskuvan, luettelen alla kolmetoista sille tyypillistä äänne- ja muoto-opillista piirrettä muu-

tamine varianttiesimerkkeineen. Nämä esiintyvät Palanderin (1996: 33) mukaan alueen puhekielessä suhteellisen taajaan. (Laajempi erittely murteelle tyypillisistä piirteistä, ks. Palander 1999: 299–332.)

- 1) jälkitavujen *oa, öä* -yhtymät: *verkkoo ~ verkkuu ~ verkko(v)a ~ verkku(v)a* 'verkkoa'; *putuvaa* 'putoaa'
- 2) jälkitavujen *ea, eä* -yhtymät: *korkee ~ korkii ~ korki(j)a* 'korkea'; *ihtijäis* 'itseäsi'; *rupijaa* 'rupeaa'
- 3) jälkitavujen *ia, iä* -yhtymät: *lattiile ~ latti(j)alle* 'lattialle'
- 4) jälkitavujen *ua, yä* -yhtymät: *piippuu ~ piippu(v)a* 'piippua'; *öljyy ~ öljy(v)ä* 'öljyä'
- 5) supistumaverbien 3. persoonan muodot: *makkoo ~ makovaa : makas* 'makaa, makasi'; *kerkii ~ kerkijää ~ kerkivää : kerkis* 'kerkeää, kerkesi'
- 6) švaavokaalit: *kylymä ~ kylömä* 'kylmä'; *silimä ~ silemä* 'silmä'; *pilikilä ~ pililekilä* 'pilkillä'
- 7) *ts:n* edustus: *mehtä : mehän ~ metän ~ mehtän* 'metsä : metsän'; *isse* 'itse'
- 8) monikon genetiivin ja illatiivin synkreettiset muodot: *kukkiin* 'kukkien' (gen.), 'kukkiin' (illat.); *pappihen* 'pappien' (gen.), 'pappeihin' (illat.)
- 9) **yksikön 1. ja 2. persoonan pronominit**: *mie ~ minä ~ miä ~ meä : miu-, minu-, mu- ; sie ~ sinä ~ siä ~ seä : siu-, sinu-, su-*
- 10) yksikön 3. persoonan pronomini: *hiä(n) ~ heä(n) ~ hää(n)* 'hän'
- 11) 3. persoonan *nsa, nsä* -omistusliitteen vastineet: *piäsä* 'päünsä', *omasa* 'omansa'; *vanhempase* 'vanhempansa'; *poikaasa' ~ poikaase'* 'poikaansa'
- 12) pronominaalit *semmoinen ~ sellainen*: *semmo(i)ne* 'sellainen'; *tuommo(i)ne* 'tuollainen'; *tämmöne* 'tämmöinen'
- 13) pronominaali *jommoinen*: *jommosen paljo* 'kohtalaisen, melkoisen paljon'; *se oli jommonen* 'se oli melko iso'

Edellä olevaan luetteloon olen lihavoinut tässä työssä tarkastelemani yksikön 1. (ja 2.) persoonan pronominit, ja käsittelen niitä ja niiden levikkiä Savonlinnan seudun välimurteiden alueella tarkemmin vielä seuraavassa.

Kettusen (1940: 112) mukaan Savonlinnan seutu kuuluu melkein kokonaan *mie, sie* -tyypin alueeseen, ja ainoastaan Säämingin luoteiskolkassa näyttäisi olevan vallalla *minä, sinä* -tyyppi. Palander (1996: 195) puolestaan toteaa omien laskelmiensa perusteella, että tämän välimurteiston viidestä murrealueesta vain Kerimäellä ja Punkaharjul-

la *mie, sie* -edustus toteutuu 100-prosenttisenä. Savonrannan *mie, sie* -osuus on n. 90 %, ja Enonkoskella ja Säämingissä niiden esiintymien keskiarvo on alle 80 %. Puhtaita *minä, sinä* -idiolekteja Palander on havainnut erityisesti Säämingin pohjois- ja länsiosissa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Rantasalmella, josta tutkimukseni kolme serkusta ovat kotoisin, ovat *mie, sie* -varianttien keskimääräiset osuudet vain yhden prosentin luokkaa; siellä päävariantit ovat *minä* ja *sinä*. Yllä mainittujen *miä, siä* ja *meä, seä* -varianttien esiintyminen on marginaalista. (mts. 197–199.)

Suurimmassa osassa *mien* ja *sien* obliikvi- eli taivutussijoja käytetään *miu-*, *siu-* vartaloa (*miun, miut, miul(le)*), mutta partitiivissa (*minnuu*) ja illatiivissa (*minnuu(n)*) vartalona on *minu-*, *sinu-*. *Minä*-varianttien esiintymisalueilla *mu-*, *su-*vartaloisia ulko-paikallissijoja (esim. *mulla, multa*) esiintyy *mie*-aluetta yleisemmin; Savonlinnan seudulle nämä lyhytvokaaliset taivutussijat näyttävät leviävän siis lännestä päin, juurikin esimerkiksi Rantasalmen suunnalta. (Palander 1996: 198.)

2.3.2 Helsingin puhekieli

Helsingin nykypuhekieli perustuu niin kutsuttuun Stadin slangiin, joka syntyi helsinkiläisissä työläiskortteleissa Pitkäsillan takana Kallion, Sörnäisten, Hermannin ja Kallion alueella 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Helsinkiin oli nopean teollistumisen seurauksena saapunut väkeä eri puolilta Suomea 1860-luvulla alkaneen niin sanotun ensimmäisen suuren muuton aikana, ja tämä muutti siihen asti täysin ruotsinkielisen kaupungin kielioloja oleellisesti: jo vuosisadan vaihteessa puolet Helsingin väestöstä puhui suomea äidinkielenään. Suomen- ja ruotsinkielinen työväestö eli sulassa sovussa Pitkäsillan takana sijaitsevilla kortteleilla, ja toimeen tultiin, vaikkei toista täysin aina ymmärrettykään. Heidän lapsensa kuitenkin oppivat nopeasti kaksikielisiksi. Stadin slangit syntyikin yhdistämään kaksikielistä suomalais-ruotsalaista työläisväestöä, varsinkin saman pihan ja korttelin suomen- ja ruotsinkielisiä poikia yhdeksi suureksi joukoksi, *sakiksi*. (Paunonen – Paunonen 2000: 15, Paunonen 2006: 13, 35, 50–51, 62.)

Kun nykyään puhutaan Stadin slangista, tarkoitetaan Heikki Paunosen (2006: 16–17) mukaan varsinaisesti kahta eriaikaista ja -luonteista kielimuotoa: edellä mainittua vanhempaa suomalais-ruotsalaista sekakieltä ja uudempaa, 1950-luvulta lähtien puhuttua nuorisokieltä. Eri kerrostumat Paunonen erottaa seuraavasti:

1. Vanha Stadin slangit
 - a. slangin syntyvaiheet (1980–1919)

b. Stadin slangin ”kultakausi” (1920–1949)

2. Uudempi Stadin slangi

a. yhtenäisen koululaisslangin aika (1950–1975)

b. eriytyvien nuorisokulttuurien slangit (1976–)

Vanhemman ja uudemman slangin taitekohta sijoittuu 1940-luvun sota-aikaan, jolloin perinteiset slangiyhteisöt hajosivat, kun nuorten miesten tie kävi rintamalle. Samanlaisesti Helsinki jatkoi suomalaistumistaan, eikä slangin tehtävänä ollut enää yhdistää niinkään erikielisiä, vaan pikemminkin samanikäisiä puhujia. Suomalaistumisen myötä myös slangisanasto alkoi luonnollisesti enemmän suomalaisia piirteitä: kun valtaosa sanoista oli ollut vanhassa slangissa peräisin ruotsista, kääntyi tilanne suomen eduksi uudessa slangissa. 1950-luvulta lähtien Helsingin slangi alkoi saada yhä enemmän vaikutteita myös amerikkalaisista alakulttuureista sanastoa myöten, ja slangin vanhempiin kerrostumiin on sisällynyt satakunta sanaa myös venäjältä. Vaikutteita on tullut myös saksan ja italian kielestä. Voikin todeta, että Stadin slangi on ollut monikielisempää kuin monen muun ulkomaisen suurkaupungin slangit, ja selkeimmän ilmenemismuotonsa Helsingin monikielisyys on saanut juurikin vanhemmassa slangissa. (Paunonen – Paunonen 2000: 16–17, 28–32; Paunonen 2006: 50.)

Muuttoliikkeen seurauksena Helsingin puhekielen nykytilaan ovat vaikuttaneet myös useat eri kansanmurteet. Se on saanut piirteitä etenkin hämäläis- ja länsimurteista, mutta joitain myös itämurteista. Elinvoimaisimpia piirteitä ovat ns. ”yleissuomalaisuudet”, jotka ovat nimensä mukaisesti yleisiä kaikkialla Suomessa. (Paunonen 2006: 36–43.) – Mantila on omissa tutkimuksissaan käyttänyt viimeisimpänä mainituista nimeä ”yleiset ja neutraalit puhekielisyudet”, ja ne ovat hänen mukaansa tunnettuja kaikkialla puhutussa suomessa sekä alueellisesti että sosiaalisesti (ks. esim. Mantila 2004: 325).

Savonlinnan murretta käsittelevän luvun tavoin luettelen seuraavaksi Helsingin puhekielelle tyypillisiä äänne- ja muotopiirteitä. Luetteloni mukailee Paunosen (mp.) piirrejaottelua, mutta olen Susanna Hagmanin (2009: 4) tavoin jättänyt siitä pois ne piirteet, jotka ovat kadonneet kielimuodosta kokonaan. Piirteitä on yhteensä 17:

- 1) yleiskielen *ia, iä, ua, yä* -yhtymille vastineena pitkät vokaalit *ii, uu, yy*: *semmosii pitkii poikii* ’semmoisia pitkiä poikia’

- 2) yleiskielen *ea, eä, oa, yä* -vokaaliyhtymille vastineena pitkät vokaalit *ee, oo, öö*:
korkee talo 'korkea talo', *pimee katu* 'pimeä katu'
- 3) monikon partitiivit muotoa *isoi taloi* 'isoja taloja', *kivoi tyttöi* 'kivoja tyttöjä'
- 4) sananloppuisen *-a:n* ja *-ä:n* katoaminen partitiivimuodoissa (*teit* 'teitä'), paikallissijoissa (*laukus* 'laukussa', *siäl* 'siellä') sekä *olla-* ja *ei-*sanojen edellä (*Meillon rahaa. ~ Meill-ei oo rahaa.*)
- 5) *ketä* kysyvänä pronomininä: *Ketä* ('ketkä') *tulee?*, *Ketä* ('kuka') *siel on?*
- 6) yleiskielen *ts-*yhtymän vastine vaihtelematon *tt* (*seittemän* 'seitsemän', *en mä viitti* 'viitsi'); heikossa asteessa lekseemeittäin *t* (*ite* 'itse', *katotaan* 'katsotaan')
- 7) pronominiin *tu*, *nuo* vastineet: *Toi on mun äiti. Noi tulee meille.*
- 8) verbien *olla, tulla, mennä* ja *panna* pikapuhemuodot: *Tu/tuu* 'tule' *tänne!* *en o/oo* 'en ole'
- 9) verbien MA-infinitiivin illatiivimuodot: *Se lähti menees* 'menemään' *sinne. Mä tulin tekee(n)* 'tekemään' *tän.*
- 10) yleiskielen *d:n* vastine määrälekseemeissä: *yheksän* 'yhdeksän', *kahestaan* 'kahdestaan'
- 11) diftongin *-i:n* kato *-inen-*nomineissa ja yksikön 3. persoonan imperfektimuodoissa: *Se sano olevansa keski-ikänen. Se sano mulle niin.*
- 12) sananloppuisen *-i:n* kato tietyissä lekseemeissä ja tietyissä muotoryhmissä: *yks, kaks, isoks pojaks, olis, hyppäs*
- 13) NUT-partisiipin loppu-*t:n* kato vokaalialkuisen sanan ja tauon edellä (*Se oli ostanu uuden auton.*); konsonantiaalokuisen sanan seurattessa seuraavan sanan alkukonsonantti kahdentuu (*Se oli mennyk kotiin.*)
- 14) yksikön 1. ja 2. persoonan pronominit: *mä, sä*
- 15) pronominiin *tämä, nämä* pikapuhemuodot: *tää, nää*
- 16) monikon 1. persoonan verbimuodot tyyppiä *me mennään* ('menemme')
- 17) monikon 3. persoonan verbimuodot tyyppiä *lapset leikkii* ('leikkivät'), *ne menee* ('menevät')

Paunosen (2006: 59) mukaan helsinkiläisen identiteetin voi nähdä selkeimmin paikanimistössä. Nimet kuvastavat hyvin sitä, miten helsinkiläisnuoret ovat kaupunkia omaksuneet ja mitkä paikat ovat olleet heille tärkeitä. Jo aiemmin mainitut eriaikaiset kerrostumat ovat hyvin nähtävissä slangipaikannimissä: vanhimmat nimet perustuivat paikkojen ruotsinkielisiin virallisiin nimiin, mutta 1920–30-luvulta alkaen niiden rinnalle saa-

tiin myös suomenkielisiä slanginimiä. (mp.) Slangille on tyypillistä sanojen – ja tässä tapauksessa myös nimien – muodostaminen tietyllä tavalla, mitä tulen käsittelemään työssäni myöhemmin, luvussa 4.3.

3 Yksikön 1. persoonan pronomien variaatio

Tässä luvussa käsittelen haastateltavien puheen tilanteensisäistä variaatiota *minä*-pronominin valossa. Tarkasteltavinani ovat tapaukset, joissa pronominisubjektia ei ole pantu ilmi sekä *minä* : *minu-*, *mä(ä)* : *mu-* ja *mie* : *miu-*. Lähden siitä ajatuksesta, että tiheimmin informanttien kielessä esiintyvät muodot ovat jonkinlaisia perusmuotoja ja harvemmin esiintyvät puolestaan kohosteisia, selitystä vaativia. Keskityn erityisesti näiden kohosteisten varianttien tarkasteluun ja analysointiin. Mikä tilanteessa motivoi informantin omalle idiolektille tavallisesta poikkeavan muodon? Mitkä muodot etenkin tuntuisivat ilmentävän informanttien muuttajataustaa?

3.1 Tarkasteltavien varianttien esittely

Seuraavissa alaluvuissa esittelen tarkastelemani yksikön 1. persoonan pronominivariantit ja paria niistä valaisen omista haastatteluistani poimimillani esimerkkikatkelmilla.

3.1.1 Ilmipanematon pronominisubjekti (\emptyset)

Termillä *ilmipanematon pronominisubjekti* tarkoitetaan suomen kielelle tyypillistä ilmiötä, jossa subjektina olevan *puheaktipronominin* eli 1. ja 2. persoonan pronominin voi jättää pois, koska persoona käy ilmi predikaattiverbistä (esim. *laulan* vs. *minä laulan*). On kuitenkin havaittu, että puhutussa kielessä pronominisubjekti esiintyy tiuhempaan kuin kirjoitetussa kielessä, josta sitä onkin yritetty kitkeä pois 1800-luvulta saakka. On toki tilanteita, kuten direktiivin käyttö ja samasubjektisten verbien rinnastus (omasta aineistostani Helena: ”*sit mä menin sairaanhoito-oppilaitokseej ja \emptyset valmistui sairaanhoitajaks*”), joissa ilmisubjektia ei käytetä puheessakaan. Paitsi tilanteen virallisuutta, pronominisubjektin poisjätöllä voidaan ilmaista monia muitakin seikkoja keskustelussa. (Duvallon 2006: 208; ISK 2004: § 913–914; Lappalainen 2006a: 275–298, 2006c: 37; Strellman 2005.) – Jatkossa viitataan ilmipanemattomaan pronominisubjektiin myös termeillä *nollasubjekti* ja *ilmisubjekti*.

Aiemmissa puhekieltä ja puheaktipronomineja koskevissa tutkimuksissa (esim. Duvallon 2006: 207; Duvallon – Chalvin 2004: 272–274; Lappalainen 2006c: 42) on pantu merkille, että pronominisubjekti jää herkästi pois erilaisissa *vierusparirakenteis-*

sa⁷. Kiintein ja yleisin tällainen rakenne on myös omassa aineistossani esiintyvät kysymys–vastaus–vierusparit, kun parin etujäsenenä on vaihtoehtokysymys, johon voisi vastata joko myöntävästi tai kieltävästi (ks. esimerkit 2 ja 3):

Esimerkki 2. KESKUSTA.

01 Leena (57): no mulla_ainakit tulee_usein sanottua_että (.)
 02 <mä meen Stadiin> (.) ni_et se tarkoittaa tätä
 03 Helsingin keskustaa.
 04 Haast.: aivan joo. (.) käytät sie sitä sitte' 'ite koskaaj
 05 jos [sie sanot että sie lähdet Stadiin ni sit [sie
 06 Leena (57): => [↑käytän.
 07 Leena (57): [mm.
 08 Haast.: lähe]t keskustaan nime' 'omaa.
 09 Leena (57): mm.]

Esimerkki 3. EN TODELLAKAAN.

01 Helena (53): niim mitä sä sanot (.) Vuosaaresta?
 02 Raili (50): Vuosaari? (.) mä sanon et mä_asun Vuosaaren
 03 Aurinkolahes[sa;
 04 Helena (53): [et asuv Vuo- et asuv Vuokissa;
 05 Raili (50): => en todellakaan. (---)

Esimerkissä 2 Leena toistaa vastauksessaan kysymyksessä käyttämäni verbin (r. 6), ja persoonamuoto käy ilmi verbin persoonapäätteestä. Esimerkissä 3 rivillä 4 oleva Helenan kielteinen lausuma on tulkittavissa kysymykseksi, ja Raili vastaa siihen *en*; vastauksen jämäkkyyttä ja ehdottomuutta korostaa sana *todellakaan*.

Pronominisubjektin poisjättöön liittyen Duvallon (2006: 210, 214) erottaa omiksi ryhmiin myös mm. verbiin kohdistuvat itsekorjaukset (omasta aineistostani Raili: ”(---) ja mähä siis puhuin Ø *oom* puhunu taip Ø *puhun* edelleenkip paljon ruotsia töissä (---)”) ja ns. kiteytyneet ilmaukset, joita Lappalainen (2006c: 46–53) kutsuu myös tietämättömyyden osoittamiseksi. Näillä tietäntyyppisillä kieltolauseilla esim. Lappalaisen tarkastelemat Kelan virkailijat voivat osoittaa, etteivät tiedä tai muista jotakin seikkaa (mts.). Olen löytänyt myös omasta aineistostani useita *en tiedä* -fraaseja, joissa pronominisubjektia ei ole ilmipantu (esimerkit 4 ja 5; ks. myös esimerkki 23 r. 6)):

⁷ Vierusparilla tarkoitetaan keskustelun vuorottelujärjestelmään liittyvää rakenneyksikköä, joka on kahden puhujan perättäisten vuorojen muodostama tavallista kiinteämpi jakso. Se muodostuu etu- ja jälki-jäsenestä, joiden välistä kytköstä voidaan pitää vahvana ja konventionaalistuneena. (Raevaara 1997: 75–76; VISK § 1197.)

Esimerkki 4. EPÄMÄÄRÄINEN PORUKKA.

01 Haast.: työkii_ootte viihtynyv varmasti' 'iha
 02 hy[vin täällä ((Kontulassa)).
 03 Reino (74): [<kyllä>.
 04 Haast.: mm.
 05 Reino (74): °kyllä°.
 06 Haast.: ↓#et ei_oos silleen niinku_[ollu#-
 07 Reino (74): => [en **tiiät** tuo
 08 ostari_ympäristö nyt on tietystim mutta niin kais
 09 se_oj ↑joka paikassa miss_ov viinakauppa ni siinä_
 10 ympärillä pyörii sitä semmosta epämäärästä
 11 porukko;

Esimerkki 5. HYVÄ RUOKA.

01 Leena (57): mä käyn kyllä' 'aika harvoin ulkona syömässä (.)
 02 joskus ennev vanhaav Veeruskassa.
 03 Marika (30): njoo.
 04 Leena (57): => siell_oli hyvä ruoka **en tiedä_**onko_enää (.) mut oli
 05 joskus-

Lappalaisen (2006c: 47) mukaan Kela-aineiston vastaavat pronominittomat tapaukset näyttävät esiintyvän kysymyksen jälkeisissä vastausvuoroissa – pronominitilliset puolestaan harvoin. Lisäksi pronominittomat *en tiedä* -fraasit tuntuvat hänen mukaansa implikoivan aitoa tietämättömyyttä ja sen ongelmallisuutta. (mp.) Yllä olevissa esimerkeissä Reinon *en tiiä* (esim. 4 r. 7) ja Leenan *en tiedä* (esim. 5 r. 4) tulevat kyllä pian kysymyksen jälkeen, mutta ainakin Reinolla se tuntuisi olevan vain eräänlainen täydennys. Tämä vaikutelma voi tosin syntyä siitä, että vuoro tuntuisi olevan syntaktisesti vaillinainen (ks. myös Lappalainen 2006c: 48–49): aivan kuin Reino aikoi sanoa jotain muuta (r. 7), mutta alkaakin puhua ostarin levottomuudesta. – Mainittakoon vielä sekin, että aineistossani on myös tapauksia, joissa pronominisubjekti on ilmipantu ja joista ainakin osa esiintyy epäröinnin yhteydessä kauempana kysymyksestä, mutta jotkut myös heti sen jälkeen.

Edellä olen avannut hieman pronominisubjektin poisjätön problematiikkaa ja esittänyt oman aineistoni avulla tavallisia tilanteita, joissa pronominia ei useinkaan ilmipanna; myöhemmin luvussa 3.3 tuon esille lisää tapauksia, joissa pronominisubjekti jää pois ja jotka tuntuvat olevan yleisiä ja merkityksellisiä juuri omassa aineistossani.

3.1.2 *Minä*

Yleiskieliset *minä* ja *sinä* ovat varmasti aikanaan kuuluneet Helsingin murrepohjaiseen puhekieleen, mutta vielä vankempi asema muodoilla on ollut sivistyneistön puhekielessä (Paunonen 1995: 152). Variantit ovat käytössä myös laajalla alueella suomen murteissa, esimerkiksi Kuopion alueella, josta Nuolijärven savolaisinformantit olivat kotoisin (Kettunen 1940: kartta 112; Nuolijärvi 1986b: 169–170). Lappalainen (2006a: 295) mainitsee, että nykyhelsinkiläisessä puhekielessä *minä* ja *sinä* sekä niiden taivutusmuodot elävät ennen kaikkea ei-äidinkielen puheessa, ja Lehtonen (2004: 45–46; 2009: 173) on myös huomannut omien maahanmuuttajainformanttiansa käyttävän erityisesti *minää* ulkomaalaisuomen, ns. huonon suomen, markkerina⁸. (Ks. myös esimerkki 23. MURRE.)

Minä-muotoiselle pronominille on tyypillistä esiintyminen kontrastoivissa tilanteissa (omassa aineistossani esim. Marika: ”(---) *me tykätääm molemmat* (.) *niin kum minä* ja (.) *mun avopuoliso* (---)” ja Raili: ”(---) ja *meitä_om minä* ja *muv veli* (---)”) sekä painokkaissa asemissa, mitä tulen käsittelemään lähemmin luvussa 3.3.2.1.

3.1.3 *Mä(ä)*

Paunosen (2006: 43; 1995: 151) mukaan 1. ja 2. persoonan persoonapronominien pika-puhemuodot *mä* ja *sä* ovat monen mielestä selvimmät Helsingin puhekieltä kuvaavat tuntomerkit, vaikka ne ovat vanhastaan osa monia suomen murteita ja ovat esiintyneet *minän* ja *sinän* rinnalla (ks. myös Kettunen 1930). Myös Palanderin (2005: 75) karjalaisinformantit mainitsevat lyhytvokaaliset variantit pääkaupunkiseudun puhekieltä leimaavaksi, ja jotkut nimittävätkin koko kielimuotoa ”mäsa-kieleksi”.

Länsi-Uudeltamaalta sekä lounaismurteiden itäryhmästä ja alasatakuntalaismurteista lähtöisin olevat pitkävokaaliset muodot *mää* ja *sää* voivat nekin esiintyä idiolekteittäin helsinkiläisessä puhekielessä esimerkiksi epäroinnin yhteydessä (*mää en nyt tiedä*). On myös huomattu, että *mää*-muotoa käyttävät pääkaupunkiseudulla useimmin ne henkilöt, jotka ovat kotoisin alueen ulkopuolelta. (Lappalainen 2006a: 294–295; Paunonen 1995: 152.)

⁸ Lehtonen (2004: 35) kuitenkin mainitsee, että puhekieliset pronominivariantit *mä* ja *sä* tulevat yleensä varhain esille suomi toisena kielenä -opetuksessa.

Vielä viime vuosikymmenen puoleenväliin saakka oli sivuutettu kysymys puhekielisen variantin pituudesta, ja kaikissa siihenastisissa tutkimuksissa lyhyt- ja pitkävokaaliset variantit oli yhdistetty. Lappalainen on kuitenkin laskenut kummatkin omina esiintyminä Kela-aineistossaan, vaikkei hän selkeää työnjakoa niiden välillä loppujen lopuksi ole havainnutkaan. (Lappalainen 2006a: 291–294.) Itse olen erottanut Lappalaisen tavoin lyhytvokaalisen *mä*-muodon pitkävokaalisesta *määstä*, vaikkakaan eronteko ei aina ole ollut helppoa, sillä esimerkiksi puheen hidastaminen epäröinnin yhteydessä on joskus voinut tahattomasti pidentää vokaalin kvantiteettia (vrt. mts. 292). Olen kuitenkin huomannut jonkinlaista työnjakoa ja erilaisia funktioita varianttien välillä omissa haastatteluissani (ks. luku 3.3).

3.1.4 *Mie*

Karjalaista perua oleva, mutta myös savolaiseksi – ja oman tutkimukseni yhteydessä myös savonlinnalaiseksi – laskettava yksikön 1. persoonapronomini *mie* on Markkolan (2006: 213) havaintojen mukaan ollut väistymässä ainakin hänen tutkimiansa helsinkiläisten siirtokarjalaisten puheesta; parhaiten kaakkoismurteisuus on säilynyt heillä yksikön 1. ja 2. persoonan taivutusmuodoissa *miu-*, *siu-*. Muualla Suomessa Jaana Pajarisen (1995: 39–46) tulokset Liperin nuorten kielestä kertovat kuitenkin muuta: *mie* on siellä jopa vahvistanut asemiaan. Myös ”Nykysuomalaisen puhekielen murros” -hankkeessa tehdyssä Jyväskylän osatutkimuksessa havaittiin *mien* paitsi leviävän myös tarttuvan helposti ihmisiin, joiden kielenkäyttöön se ei alun perin kuuluisikaan (Mielikäinen 1980: 133). Tätä tukevat myös omat havaintoni ja kokemukseni.

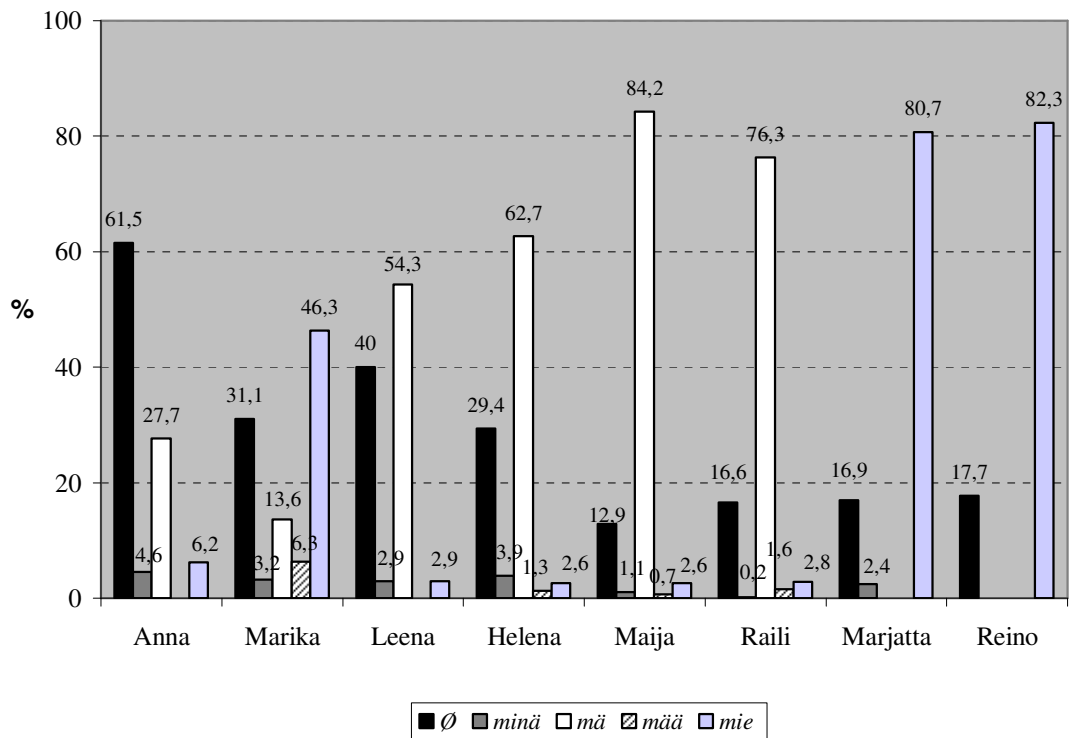
Murteissa esiintymisen lisäksi *mie*-pronomin käytöllä on havaittu olevan myös muita funktioita. Liisa Raevaaran (2011) mukaan *mietä* muuten käyttämättömätkin voivat ilmaista sen avulla muun muassa epävarmuuttaan tai tietämättömyyttään (esim. *en mie tiitä*) tai osoittaa Mantilan (2004: 329) sanoin ”modernia mutkattomuutta”.

3.2 Puhujakohtainen variaatio

Tarkastelen aluksi perusmuotoisten varianttien esiintymistä haastatteluissa. Olen koonnut taulukkoon 2 kunkin informantin puheessa esiintyvien *minä*-pronominivarianttien määrät ja niiden prosentuaaliset osuudet; prosentiosuuksia havainnollistaa myös kuvio 2.

Taulukko 2. Yksikön 1. persoonan pronominien perusmuotojen variaatio.

<i>Informantti</i>		<i>Ø</i>	<i>minä</i>	<i>mä</i>	<i>mää</i>	<i>mie</i>	<i>yht.</i>
Anna	f	40	3	18	-	4	65
	%	61,5	4,6	27,7	-	6,2	100
Mari ka	f	59	6	25	12	88	190
	%	31,1	3,2	13,6	6,3	46,3	100
Leena	f	28	2	38	-	2	70
	%	39,9	2,9	54,3	-	2,9	100
Helena	f	45	6	96	2	4	153
	%	29,4	3,9	62,7	1,3	2,6	100
Maija	f	39	3	235	2	-	279
	%	12,9	1,1	84,2	0,7	-	100
Raili	f	71	1	326	7	12	427
	%	16,6	0,2	76,3	1,6	2,8	100
Marjatta	f	28	4	-	-	134	166
	%	16,9	2,4	-	-	80,7	100
Reino	f	11	-	-	-	51	62
	%	17,7	-	-	-	82,3	100

Kuvio 2. Yksikön 1. persoonan pronominien perusmuotojen prosentuaalinen vaihtelu.

Taulukkoa 2 ja kuviota 1 tarkastelemalla voi havaita, että lyhytvokaalisen *mä*-muodon osuus on informanttien puheessa suurin, mutta toisaalta Marjattan ja Reinon puheessa sitä ei esiinny lainkaan. Esiintymiä on siis 0 %:sta aina 84,2 %:iin; esiintymien keskiar-

vo on 29,9 %. Ilmisubjektittomia tapauksia on hämmästyttävän paljon (ka. 28,3 %), ja niitä on runsaasti varsinkin Annan, Leenan ja Marikan haastattelussa. *Mie*-muodon keskimääräinen prosenttiosuus nousee sekin 28,3 %:iin eritoten sen ansiosta, että Marikan, Marjatan ja Reinon puheessa se on eniten esiintyvä variantti; muilla informanteilla esiintymät jäävät selvästi heidän arvoistaan. Varianttien *minä* (ka. 2,3 %) ja *mää* (ka. 1,2 %) esiintyminen on puolestaan hyvin marginaalista.

Kun tarkastellaan taulukon 2 ja kuvion 1 lukuja haastateltavakohtaisesti näyttäisi siltä, että Anna olisi kaikista yleiskielisin, sillä hänen yksikön 1. persoonaan viittaavista tapauksistaan kaikkiaan 61,5 % edustuu ilmipanemattomina. Tämä selittyy osin varmasti sillä, että Anna tuntuu pitävän haastattelua yllättävänkin virallisena tilanteena (ks. esimerkki MYLLIS (13) r. 15–21). Kuitenkin helsinkiläiseksi katsomani *mä*-pronomini esiintyy 18 kertaa (27,7 %) häneen puheessaan, ja *minää* (4,6 %) ja *mietäkin* (6,2 %) hän käyttää muutamia kertoja. Samassa haastattelussa Marika puolestaan näyttäisi olevan murteellisin 88 *mie*-esiintymällään (46,3 %), ja Leena taas helsinkiläisin (38 *mä*-pronominiesiintymää; 54,3 % kaikista tapauksista). Marikan puhe varioi kiistatta eniten, sillä *minä*- ja *mä*-pronomien lisäksi hän käyttää sujuvasti myös *mää*-pronominia. Tämän epäilen olevan Turussa vietettyjen vuosien vaikutusta (ks. taulukko 1 s. 9).

Annan lisäksi myös Marikan ja Leenan puheessa nollasubjektitapaukset ovat yleisiä: Marikalla niitä on lähes kolmannes, Leenalla melkein 40 %. Kahdessa muussa haastattelussa tällaista ilmiötä ei näyttäisi olevan. Arvelen tämän johtuvan siitä, etteivät Anna, Marika ja Leena tunteneet toisiaan ennen haastattelua ja käyttivät sen vuoksi virallistemankuuloista kieltä; serkukset Helena, Maija ja Raili sekä aviopari Marjatta ja Reino saattoivat lähisukulaisuuden vuoksi olla rennommin oma itsensä, vaikka kyseessä olikin haastattelutilanne. Kuitenkin Helenan 45 nollasubjektitapausta (29,4 %) ovat huomionarvoisia toisessa haastattelussa, sillä Maija ja Raili eivät vaikuttaisi olevan yhtä yleiskielisiä: Maijalla on 39 ilmipanematonta pronominiesiintymää (12,9 % kaikista tapauksista) ja Raililla 71⁹ (16,6 %). Voikin vain arvailla, vaikuttaako Helenan yleiskielisemmältä tuntuvaan puheeseen se, että hän esitteli haastattelussa itsensä ensimmäisenä. Ainakin suurin osa hänen ilmipanemattomista pronominisubjektiesiintymistään tulee hänen esitellessään itsensä. Alussa tilanne on voinut tuntua jännittävältä, mutta mitä pidemmälle haastattelu etenee, sitä rentoutuneemmaksi haastateltava yleensä tulee ja mitä todennäköisimmin siirtyy murteellisempaan rekisteriin loppua kohden (Saanilahti

⁹ Määräerot vaikuttavat harhaanjohtavilta, sillä Helena puhuu haastattelussa serkuksista kiistatta vähiten ja Raili puolestaan eniten (ks. taulukon 1 *yht.*-sarake).

1990: 76). Helenan puhe ei kuitenkaan muutu murteellisemmaksi, vaan helsinkiläisväritteiseksi: *mä*-pronominia hän käyttää eniten (96 mainintaa, 62,7 %); *mietä* hän käyttää neljästi (2,6, %), *minää* kuusi kertaa (3,9 %) ja *mää*-pronominia kaksi kertaa (1,3 %) haastattelun aikana.

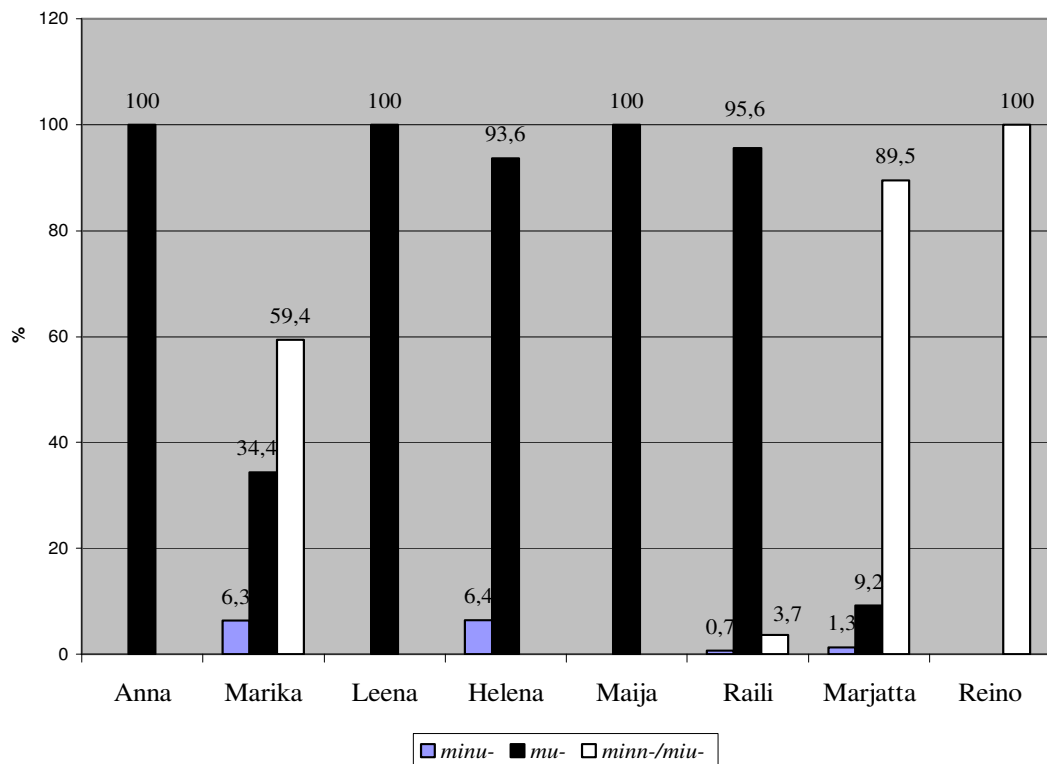
Maija on sisarensa Helenan tavoin hyvin helsinkiläispuhekielinen, sillä lähes kaikki hänen yksikön 1. persoonaan viittaavista tapauksistaan on *mä*-esiintymiä (235 esiintymää, 84,2 %) lukuun ottamatta 39:ää edellä mainittua nollasubjektia. *Mietä* ei hänen puheessaan esiinny, ja *minä* ja *määkin* tulevat vain harvoin. Railin puhe sen sijaan varioi serkkujensa puhetta enemmän, ja hänen kohdallaan voi huomata Saanilahden (mts.) mainitseman siirtymisen murteellisempaan rekisteriin haastattelun lopussa (12 *mie*-esiintymää, 2,8 %). Raili on toki puhekieleltään erittäin helsinkiläinen (326 *mä*-pronominia, 76,3 %), mutta todennäköisesti Vaasassa ja Tampereella asumisen vuoksi hän käyttää välillä myös *mää*-pronominia (7 esiintymää, 1,6 %).

Marjatta ja Reino ovat koko informanttijoukon murteellisimmat, sillä *mie* on heille kummallekin lähes yksinomainen variantti: Marjatan puheessa se esiintyy 134 kertaa (80,7 %) ja Reinon 51 (82,3 %). Nollasubjektia esiintyy harvakseltaan – lähinnä itsestä kertoessa – ja muita variantteja ei lainkaan lukuun ottamatta Marjatan 4 *minä*-mainintaa (2,4 %). Reinolla *minä*-pronominin eri varianttien esiintymiä on kaiken kaikkiaan melko vähän (yht. 65). Määrään vaikuttaa ainakin se, että hän on kiistatta vaimoan hiljaisempi osapuoli, mutta myös se, että hän puhuu usein *meistä* – itsestään ja Marjatasta – käyttäen monikollista *myö*-pronominia. Tämä on luonnollista, sillä he ovat aina viettäneet paljon aikaa yhdessä. Myös Marjatan puheessa esiintyy useita *myö*-variantteja, ja ilman niitä hänen *mie*-esiintymiensä osuus saattaisi olla paljon nykyistä suurempi.

Seuraavaksi käyn läpi informanttien puheessa esiintyviä yksikön 1. persoonan pronomien taivutusmuotoja, jotka olen koonnut taulukkoon 3. Prosentuaalisia osuuksia havainnollistaa kuvio 3.

Taulukko 3. Yksikön 1. persoonan taivutusmuodot.¹⁰

<i>Informantti</i>		<i>minu-</i>	<i>mu-</i>	<i>miu-/minn-¹¹</i>	<i>yht.</i>
Anna	f	-	13	-	13
	%	-	100	-	100
Marika	f	2	11	19	32
	%	6,3	34,4	59,4	100
Leena	f	-	17	-	17
	%	-	100	-	100
Helena	f	5	73	-	78
	%	6,4	93,6	-	100
Maija	f	-	65	-	65
	%	-	100	-	100
Raili	f	11	131	5	137
	%	0,7	95,6	3,7	100
Marjatta	f	1	7	68	76
	%	1,3	9,2	89,5	100
Reino	f	-	-	21	21
	%	-	-	100	100

Kuvio 3. Yksikön 1. persoonan taivutusmuotojen prosentuaalinen määrä.

¹⁰ Pronominisubjektitonta omistusmuotoa (*Ø taloni*) en ole ottanut mukaan laskuihin, sillä sen esiintyminen on hyvin marginaalista: Raililla se esiintyy neljästi ja Marjatalalla kahdesti, ja Annan, Leenan ja Maijan puheessa vain kerran. Useimmiten ne liittyvät koodinvaihtotapauksiin (ks. luku 3.3.3).

¹¹ Olen yhdistänyt *minn-* ja *miu-* esiintymät, sillä a) molempien kohdalla puhutaan vain marginaalisista määristä ja b) *minn-* variantti sisältää oikeastaan vain savolaismurteille tyypillisen yleisgeminäation, eli se on siis käytännössä *minnuu-* muotoinen partitiivi (esim. Palander 1999: 303–304).

Taulukon 3 ja kuvion 3 perusteella voisi taivutusmuotojen variaation sanoa noudattavan samaa kaavaa kuin edellä kuvattu perusmuotojen vaihtelu: Marikalla ja Raililla, joiden kielessä esiintyy kaikkia perusmuotoisia pronominivariantteja, kieli varioi myös kaikkien taivutusmuotojen osalta. Hieman yllättäen murteelliselta vaikuttaneella Marjatalla esiintyy vahvan *miu*-variantin (68 esiintymää, 89,5 %) rinnalla seitsemän *mu*-varianttia (9,2 %) sekä yksi *minu*-variantti (1,3 %). Tyyllilleen uskollisia ovat murteellinen Reino sekä helsinkiläispuhekieliset Leena, Helena ja Maija. Perusmuotojen variaation osalta yleiskieliseltä vaikuttanut Anna käyttääkin taivutusmuodoista yksinomaan helsinkiläistä *mu*-varianttia.

3.3 Ilmiöitä

Olen jaotellut eri pronominiesiintymät erilaisia ilmiöitä edustaviin alalukuihin. Huomatukseen, että monet esimerkkikatkelmistani voisi varmasti analysoida muinkin tavoin, eikä kaikkiin varmasti edes löydy yksiselitteistä vastausta. Esimerkiksi monet koodinvaihdon ulkopuolelle jättämäni katkelmat ja niissä esiintyvät tunnusmerkkiset pronominivariantit saattaisivat hyvin olla määriteltävissä koodinvaihdoiksi. Olen kuitenkin lähtenyt ajatuksesta, että koodinvaihdosta seuraa aina jotain vuorovaikutuksen toiminnallisella tasolla: esimerkiksi muiden haastattelussa mukana olijoiden pitäisi orientoitua siihen koodia vaihtamalla tai esimerkiksi nauramalla (Lappalainen 2001b: 170–171). Koodinvaihtoa käsitellen tarkemmin luvussa 3.3.3 ja sen alaluvuissa.

3.3.1 Erilaiset rakenteet

Lähden liikkeelle rakenteellisista seikoista, joita ovat työssäni luettelointi, pronominin itsekorjaus sekä eräänlainen johtolauseen tyyppi. Kahta viimeksi mainittua esiintyy vain Marjatan puheessa, mutta ne ovat hänen puheessaan erityisen huomionarvoisia. Ilmi-panemattomalle pronominisubjektille ominaisia rakenteellisia seikkoja – muita kuin luettelointia – olen käsitellyt omien litterointiesimerkkieni avulla jo sitä esittelevässä luvussa 3.1.1.

3.3.1.1 Luettelointi

Haastatteluilleni on tyypillistä se, että aluksi jokainen informantti kertoo itsestään ja siihenastisesta elämästään. Paikoitellen esittelystä tulee luettelomaista (esimerkit 6 ja 7):

Esimerkki 6. POSTILAITOS.

01 Reino (74): Postissa_↑**alotin** ↓työn↑teon (.) sillon kun
 02 Suomessa_oli yleislakko; (---) ja siellä (.)
 03 siellä meni sitten (2.0) usseempia vuosia sieltä
 04 **löysin** tuom ↑Marjatan ja;
 05 (0.9)
 06 Haast.: eli Savollinnas[sa_olit siis joo.
 07 Reino (74): [ja- Savollinna Savollinnassa se
 08 siellä suatiil lapset ja (1.1) sit **rupesin** (.)
 09 harmittelemaan ku se Postilaitos ei maksanu_oikeen
 10 kunnom ↑palakkoo_että tästä pitäs jottait ↑tehh
 11 ja **läksir** raham perässä (1.5) esim ↑Mikkelii ja
 12 suurella vaivalla **sain** tuon Marjatan suostumaa
 13 siihe (2.5) muuttooj ja (---)

Esimerkki 7. KALLIO.

01 Anna (23): f↑siellä **suoritin** peruskoulunf ja: lukion (.) ja
 02 sitten (1.2) **vietin** lukion jälkeen (.) kesän (1.0)
 03 uusaassa ((USA)) jonka jälkeen sitten **tulin**
 04 Helsinkiin (0.5) ja_olen vuodesta kakstuhatta,
 05 (3.1) kolme syksyllä (.) muuttanut tänne ja siitä
 06 asti_asunut (.) >Helsinnissä<.
 07 Haast.: ai missä_oot asunut täällä siis missä[päij ja-
 08 Anna (23): [oon asunut
 09 vuoden Kalliossa?
 10 (---)
 11 Haast.: .joo? (1.5) no_entäs siun harrastukset,
 12 Anna (23): no' 'oon soittanut ↑musiikkia nokkahuilua (0.8)
 13 lähes koko ikäni ja suorittanut siitä tutkintoja
 14 ja piano_olen soittanut (0.7) laulanut (---)
 15 Haast.: mitäs sie teet työkses.
 16 Anna (23): **mä** (.) teen keikkoja lastenhoitajana päiväkoteihin
 17 ja (.) ja (.) yksityisin koteihin.

Marja-Liisa Helasvuo ja Lea Laitinen (2006: 180–181) ovat todenneet, että tekemisen luettelointi monologeissa on yksi tyypillisimpiä ympäristöjä, jossa pronominisubjekti jää pois (myös Lappalainen 2011; Strellman 2005: 5). On oikeastaan luonnollisempaa-kin käyttää pelkkää predikaattiverbiä ja näin välttää toisteisuutta. Suurinta osaa Reinon

ja Annan kerronnassa esiintyvistä pronominisubjektittomista tapauksista yhdistää kuitenkin vielä eräs seikka: lauseen verbinetisellä paikalla eli *teemapaikalla* tai *esikentässä* on jokin muu lauseenjäsen kuin subjekti, eikä pronominisubjektia silloin ole (esimerkki 6 r. 1, 4, 8, 11 ja 12; esimerkki 7 r. 1–4, 8, 12 ja 14). Milja Väänänen on tutkinut gradussaan (2010) pronominisubjektin poisjättöä pohjalaisissa ja kaakkoisissa murteissa ja havainnut, että lauseen sanajärjestys, esimerkiksi adverbiaalin esiintyminen teemapaikalla, vaikuttaa ilmisubjektin esiintymiseen (mts. 42–48). Edeltävissä esimerkeissä Reinolla ja Annalla verbinetisellä paikalla on useimmiten juuri adverbiaali (esim. *Postissa, sit(ten), sieltä/siellä, suurella vaivalla*), Annalla kerran myös objekti (r. 14 oleva *pianoa*). Kuitenkin Annan rivillä 8 oleva verbillä alkava pronominisubjektiton tapaus voi olla seurausta omasta edeltävästä kysymyksestäni, jossa pronominia ei ole ilmipantu.

Esimerkissä 7 huomion kiinnittää rivillä 16 esiintyvä *mä*-pronomini, jota Anna käyttää hieman yllättäen luetteloinnin päätteeksi. Tuohon saakka hänen puheensa on kuulostanut hyvin viralliselta: sen lisäksi, että hän on käyttänyt systemaattisesti ilmi-panematonta pronominisubjektia, ovat esimerkiksi sananloppuiset *n:t* ja *t:t* kuultavissa hyvin selvästi. On mahdollista, että omat murteelliset kysymykseni riveillä 11 ja 15 auttavat Annaa vähitellen rentoutumaan (vrt. r. 7 oleva kysymykseni, jossa pronominia ei ole). Myös se, että Anna siirtyy tavallaan topiikista eli puheenaiheesta toiseen – kertomaan tekemästään työstä ja nimenomaan Helsingissä – voi vaikuttaa *mä*-muotoisen pronominin esiintymiseen.

3.3.1.2 Pronominin itsekorjaus

Luvussa 3.1.1 mainitsin, että verbien itsekorjauksen yhteydessä pronominisubjekti jää usein puheessa pois. Olen huomannut Marjatan puheessa vastaavanlaisen ilmiön, jota nimitän pronominin itsekorjaukseksi ja jonka huomaa selvästi varsinkin haastattelun alkupuolella. Ennen kuin Reino alkaa pariskunnan haastattelussa kertoa itsestään, Marjatta kysyy minulta: ”*Meneeks tää jo tonne?*”, jolla hän tarkoittaa kysyä, joko nauhuri on päällä. Kun vastaan, että nauhuri on ollut päällä jo pidemmän aikaa mutta että he voivat puhua ja olla rennosti kuten siihenkin saakka, Marjatta toteaa Savon murteelle tyypillistä švaa-vokaalia käyttäen: ”*Selevä selevä.*” Ilmeisesti kuitenkin tietoisuus nauhoitustilanteesta on niin suuri, että kun tulee Marjatan vuoro kertoa siihenastisesta elämästään, hänen puheestaan on aluksi tulla liiankin virallista (esimerkki 8):

Esimerkki 8. VIUHONMÄEN TYTTÖ.

01 Haast.: min^{nkäs}- [↑]ni[↓]i_eli min`ä vuonna- minä vuonna
 02 sie_olit syntyny,
 03 Reino (74): kolome[↑]viis.
 04 Haast.: kolmeviis (.) jes.=
 05 Marjatta (73): => =ja **minä**_oon syntyny- (.) no **mie**_oon syntyny
 06 kolkytku[us;
 07 Haast.: [eh heh,
 08 (.)
 09 Marjatta (73): ja **mie**_oon ollu Viuhommäin tyttöjä Säämingin
 10 pitäjästä joka sitten kum **menin** naimisiin tän
 11 Riikosen kanssa ni sittem **miusta** tuli (2.0) he-
 12 Savollinnan kaupungin asukas?
 13 (---)
 14 Marjatta (73): => no joo. (.) no **minä**; (.) **mie** läksin sieltä (0.8)
 15 Viuhommäistä sitte^j ja **olin** Tuotteella (.)
 16 kuustoista vuotta;
 17 Haast.: mm?
 18 (.)
 19 Marjatta (73): Tuotteela ja sittem muutettiin s- kuuskymmentäse-
 20 kuuskymmentäkuus muutettiin Mikkeliin;

Marjatta tekee ensimmäisen korjauksen rivillä 5 *minästä mieksi*, ja itse reagoin siihen naurahtamalla. Tämän jälkeen Marjatta käyttää pari kertaa *mie*-pronominin eri variantteja (r. 9 ja 11), mutta siirtyessään työasioihin – vaihtaessaan topiikkia – hän tekee jälleen korjauksen *minä*- ja *mie*-variantin välillä pienen tauon jälkeen (r. 14).

Seuraavassa esimerkissä (9) Marjatta käyttää yllättäen helsinkiläispuhekielistä *mulla*-muotoa, jonka korjaa *mieksi* (r. 3):

Esimerkki 9. KOTI-IHMINEN.

01 Haast.: no mitäs sie sitteh harrastat? (.) onk siula mitä
 02 täl[lä hetkellä;
 03 Marjatta (73): => [no **mulla**_on kyllä- **mie**_oon ollus sellanen
 04 tyyppi joka-
 05 Reino (74): kotia.
 06 Marjatta (73): kotia nii.
 07 Haast.: mm.
 08 Marjatta (73): siis **mie**_oom- **mie**_oon kyllä_olluk koti-
 09 ihmene_aina;

Yllä oleva esimerkki on sekin melko alussa haastattelua, sillä Marjatta kertoo edelleen itsestään, nyt harrastuksistaan. *mulla*-pronominin käytön voisi tulkita johtuvan jälleen topiikin vaihtumisesta, mutta myös sitä edeltävästä kysymyksestäni, joka on murteellinen *sie*-pronominin eri variantteineen (r.1) ja joka ehkä tuo Marjatalle tunteen, ettei hänen tarvitse ryhtyä liian viralliseksi. Se ja sitä seuraavat *mie*-pronominiesiintymät voivat myös olla jonkinlainen rentoutumisen osoitus, ja näiden korjausten jälkeen Marjatta pitäytyykin pitkälti murteessa (vrt. Saanilahti 1990). Kuitenkin tämänkaltainen itsekorjauksen ilmiö kertoo mielestäni informantin kielitietoisuudesta, vaikka Marjatta myöhemmin haastattelussa kieltää ajattelevansa asiaa sen tarkemmin (*"mie huastan just silleen niin ku se kuullostaa miule_ihellein tulevan nopeest(h)i"*).

3.3.1.3 Johtolause *x sano mulle*

Pronominin itsekorjauksen lisäksi Marjatta käyttää haastattelun aikana kahdesti referaattia edeltävää johtolauseetta, jossa esiintyy hieman odotustenvastaisesti *mulle*-muotoinen pronomini. Nimitän tätä ilmiötä *x sano mulle* -johtolauseeksi (ks. esimerkit 10 ja 11):

Esimerkki 10. ILMETTÄ SILMÄÄN.

01 Marjatta (73): fkum **mie** jos esitä_ajatuksen ni Reino toteuttaa
02 sen hetif.
03 Haast.: fniihf;
04 Marjatta (73): mutta ↑niihä se ↑teki.
05 Haast.: nii.
06 Marjatta (73): jos mihin tahasa jos **mie** vaikka sanoij kuule .hhh
07 no_yks hyvä esimerkki esimerkiks ol' semmone_että
08 mh. (1.9) että_että (1.2) jotakii_ol' puhetta_et
09 (.) ois hirveen kiva lähtee vaikka joku
10 viikolloppu johonkii;
11 Haast.: mm.
12 (---)
13 Marjatta (73): no sitte Tarja ja Kari ties mihim männääj ja (.)
14 => Tarja sano **mulle**_et no (.) ↓kyllä sä voisit
15 ottaa nyt sellaset nätit vaatteet ja tukal
16 laittaa ja ittees ilmettä silmääj ja sillee (---)

Esimerkki 11. JÄRVENRANTA.

01 Marjatta (73): => kuulep päivvaston ni .hh se Ulla' 'aina sano
 02 => **mulle_että**; .hh @mitä varte sie ruppeet nyt anna'
 03 'ollan niihen että tiskataa sitte@ **mie** sanoi_et
 04 .hh @annam **miun** nauttiik kum **mie** suaj järve
 05 rann(h)ala t(h)iskat(h)ak kuule@;

Esimerkissä 10 Marjatta on juuri kehunut Reinoä siitä, miten huomioonottavainen ja yllätyksiä tiuhaan järjestävä aviomies tämä on aina ollut. Erään yllätyksen yhteydessä pariskunnan lapset – esimerkissä esiintyvät Tarja ja Kari – tiesivät, mihin Reino oli Marjattaa viikonlopuksi viemässä. Tulkitsen *mu*-variantin motivoituvan sillä, että Marjatta referoi tyttärensä Tarjan puhetta suoraan: tästä kertoo yksikön 2. persoonan, *sä*-muodon, käyttö (r. 14–16). Marjatta ikään kuin eläytyy tuohon aikoinaan käytyyn keskusteluun niin vahvasti, että käyttää todennäköisesti sen vuoksi myös *mulle*-pronominia.

Näin helppo tulkittava ei ole kuitenkaan esimerkki 11. Reino ja Marjatta kertovat minulle viettäneensä monena kesänä paljon aikaa ystäväpariskunnan mökillä Ahvionsaassa, lähellä Savonlinnaa. He kehuvat ja kiittelevät vuolaasti mökillä vallinnutta rentoa tunnelmaa: siellä saattoi olla kuin kotonaan ja esimerkiksi ottaa päivätorkut milloin tahansa. Kuitenkin siisteyttä vaaliva ja kotia aina hyvin hoitanut Marjatta ryhtyi kerran ruoan jälkeen tiskaamaan astioita järvessä, mistä mökin emäntä, Ulla, häntä ”nuhteli”. Riveillä 2–3 Marjatta jälleen referoi suoraan ystävänsä puhetta, ja mm. pronominivalinnasta *sie* ja muista savolaismurteelle tyypillisistä piirteistä (yleisgeminaatio sanassa *ruppeet*, yleiskielen *d*:n vastine sanassa *niihen*) päätellen Ulla on savolainen. Tämän jälkeen Marjatta (r. 4–5) esittää ystävänsä suunnatun kommentin myös murteellisessa muodossa.

Mikä sitten selittää *mulle*-pronominin käytön tällä kertaa? Se esiintyy jälleen *sanoa*-verbin yhteydessä, ja suorilla referaateilla pyritään taas luomaan kuva tuolloisesta tilanteesta. Eräällä Markkolan (2006: 194–195) informanteista esiintyy samantyylistä ilmiötä, jossa *sanoa*-verbiin liittyy aina *mie*-pronomini, vaikka muuten haastateltava on hyvin helsinkiläispuhekielinen useine *mä*-variantteineen. Toisaalta Marjatan kohdalla *mulle*-variantin voi selittää myös sen helppo käyttö *miulle*-pronominiin verrattuna: ehkä se luonnistuu Marjatalta nopeammin, asiaa sen kummemmin miettimättä. Yhtenä selityksenä voi myös pitää Heidi Partasen (2010: 55) mainitsemaa seikkaa: äänteellisesti *miulle* ja *mulle* ovat lähellä toisiaan. Ilmiö on kuitenkin selvästi Marjatan idiolektin

ominaispiirre, sillä muiden puheessa ei tämänkaltaista omaan idiolektiin yleensä kuulumatonta variantin käyttöä esiinny, etenkin jonkun tietyn verbin yhteydessä.

3.3.2 Oman toiminnan arviointi

3.3.2.1 Itsensä etualaistaminen

Kun puhuja haluaa painottaa itseään tai korostaa omaa toimintaansa, ehkä vähän ylpeilläkin, hän voi tehdä sen selväksi pronomiavalinnallaan. Kuten mainittua, *minä* on yksi painokkaitten asemien markkeri, mutta omassa aineistossani tulkitseen esimerkissä 16 esiintyvän nollasubjektin käytön myös eräänlaisen itsekehun osoitukseksi. – Myös *mää* voi toimia samanlaisessa painollisessa asemassa tietynlaisen mahtailun yhteydessä, mutta lisäksi siitä saattaa välittyä humoristinen aspekti (ks. esim. esimerkki 19.).

Esitän ensin kolme perustapausta *minä*-pronominin käytöstä painotustarkoituksessa (esimerkit 12, 13 ja 14):

Esimerkki 12. KONSERTTI.

01 Maija (55): kum meijän (.) työ- työmat- (.) paikat on iha
 02 silleev vierekkäin niin tota: (.) sit Ari menee
 03 usein autolla töihin, (0.8) >ku se< laulaa
 04 kuorossa ni se (.) >esimerkiks< tänä_iltana
 05 tulee vast kymmene_aikaan (0.5) pois
 06 [ni se-
 07 Haast.: [harjotuksista;=
 08 Maija (55): =ni[i;
 09 Raili (50): [heill_oli just yheksänkytviisvuotis
 10 => juhlakonsertti £@jossa minä_olim mut sinä sen
 11 sijaan et olluthh££ [↑heh heh heh,
 12 [(naurua))
 13 Helena (53): => nii_erkä minäkää<.
 14 Maija (55): (---)¹² kuoro semmonej jos on [tuttu;
 15 Raili (50): [nii;
 16 Haast.: enn_ook kuullu (.) miekii_ooj kyllä kuorossa
 17 laulanus Savollinnassa;
 18 (---)
 19 Maija (55): => @minä: menen joulukonserttiin kyl[lä Uspenskin
 20 Raili (50): [e↑joo ↓joo@

¹² Anonymiteettiin vedoten olen jättänyt pois kuoron nimen.

21 Maija (55): katedraal(h)iin@ heh heh;]
 22 Raili (50): (.) £joo? (.) juu juuf?]

Esimerkki 13. MYLLIS.

01 Haast.: mites Annalla_on tuo_et mite se vaihtelee millo sie
 02 sanot Myllis ja millom Mylly (.) puro mikä
 03 se_olik(h)aa [k(h)auhee
 04 [(hymähtelyä)
 05 Haast.: kum meinaa_unoht(h)aa .hh,
 06 Anna (23): no mh,
 07 Haast.: taik k_{en}ej k_{an}ssaj jos sie puhut ni[im mite sie-
 08 Anna (23): [jos puhun
 09 joidenkit tuttu_{je}n kanssa tai: kuka nyt tietää_että
 10 => **minä**_asun siellä;
 11 Haast.: mm.
 12 (.)
 13 Anna (23): sellan[↑]sen mh kavereiden ystävien tuttu_{je}n °kanssa
 14 niin sittep puhuu_et **meen** Myllikseen°.
 15 Haast.: mm-m; (0.5) mut sitte (.) jossaiv virallisemmassa
 16 ti[lanteessa °varmaan käyttää sitä [toista° (.)
 17 Anna (23): [joo.
 18 Haast.: .joo,
 19 Anna (23): [Mylly[↑]puroo (.)
 20 niin kun tässäkin ku_n kysyttiin että< [missä_asun
 21 Haast.: [nii.
 21 Anna (23): **niin** sanoin_että Myllypurossa.

Esimerkki 14. LASTENHOITO.

01 Haast.: m[m.
 02 Marjatta (73): [lapset alotti siellä ((Mikkelissä)) koulun?
 03 Haast.: mm?
 04 (1.4)
 05 Marjatta (73): Tarja alotti kansakoulun ja Kari;
 06 Haast.: [mm.
 07 Marjatta (73): [alotti kanssa_j jotka_olivat nämä meijäl lapset,
 08 => (.) jotka Savollinnassa' 'ollessa (1.0) **minä**
 09 hoitelin kun tämä isäntä luki (1.1) itseksiään
 10 ylioppilaaksi_eli: lukiot.
 11 Haast.: ↑mm.
 12 Marjatta (73): ja (.) aina_olim pienten lasten kanssa_j keinussa

13 ja_ajatteli_että joku voi kattoo_että siinä_on
 14 yksinhuoltajaäiti k(h)u' 'ei k(h)oskaan näy'
 15 'isää;
 16 (---)
 17 Marjatta (73): => ja sitte- sittem Mikkelissä ↑**minä** menin kans
 18 töihi.
 19 Haast.: mis[säs sie_olit sielä?=
 20 Marjatta (73): [**meni**-
 21 Marjatta (73): =>**mie**_olin< Karjaportissa ja **mie**_olin sielä hyvin
 22 (0.6) hyvin kiva työpaikka ja sellane;

Esimerkissä 12 Maija kertoo miehensä kuoroharrastuksesta. Raili nuhtelee Maijaa rivillä 10–11, sillä tämä ei ollut miehensä kuoron juhlakonsertissa, mutta hän itse oli sitä kuuntelemassa. Raili painottaa omaa toimintaansa, konsertissa oloaan, käyttämällä *minä*-pronominia ja tekee vielä kontrastin itsensä ja Maijan välille lisäämällä: ”(---) mutta *sinä* sen sijaan et ollut (--).” Äänenlaadun muutos sekä hymyily ja naurahdus kuitenkin kertovat, ettei Raili nuhtelee serkkuaan vakavissaan. Tähän Maija ei kuitenkaan vastaa mitään, mutta Helena sen sijaan sanoo myös *minää* käyttäen: ”*Nii_enkä minäkää* ((*ollut konsertissa*)).” Vasta kerrottuaan minulle kuoron nimen Maija päättää lähteä Railin leikkiin mukaan (r. 19, 21): nyt hänkin käyttää *minä*-pronominia painottaakseen osallistumistaan miehensä kuoron joulukonserttiin ja kuin pyytääkseen leikillään anteeksi sitä, ettei ollut seuraamassa edellistä. Jälleen äänenlaadun muutos ja naureskelu kertovat hänen suhtautuvan huumorilla Railin ”nuhteluun”. Toisaalta Railin käyttämä *minä* voi motivoida myös Helenan ja Maijan *minän* käytön.

Esimerkissä 13 kysyn Annalta, millaisissa tilanteissa hän voisi käyttää aikaisemmin mainitsemaansa Myllypuron lempinimeä, *Myllistä*. Hän aloittaa vastauksensa käyttämällä asiallisen kuuloiselle tyylilleen uskollisena nollasubjektia, mutta käyttää kohta pronominia *minä*, jolla yhtäältä hän erottaa itsensä niistä muista, joiden kanssa voisi käyttää *Myllistä* ja jolla toisaalta painottaa sitä, että juuri hän asuu Myllypurossa. Tämän jälkeen hän palaa normaaliin, yleiskieliseen puhetyyliinsä ja osoittaa pitävänsä haastattelua myös tilanteena, jossa käyttäisi – ja käyttäekin – mieluummin *Myllypuro*-nimeä.

Esimerkissä LASTENHOITO (14) Marjatta painottaa *minän* avulla lasten- ja kodinhoitajan rooliaan, kun Reino suoritti ylioppilastutkintoa työn ohella (r. 8–10). Painokkuutta ja hienoista itsekehua terävöittää ennen *minä*-pronominin sanomista pidetty pitkätkö tauko; kehuskelun illuusio kuitenkin lievenee, kun Marjatta mainitsee Reinon

opiskelun, mikä varmasti vei aikaa perheeltä. Rivillä 17 olevan *minän* tulkitsemisen kontrastiksi edelliselle: aiemmin Marjatta oli ollut lasten kanssa kotona, mutta Mikkelissä hänkin sai tilaisuuden mennä töihin ja alkaa miehensä rinnalla elättää perhettä.

Seuraavassa katkelmassa (esimerkki 15) esiintyy taivutusmuotoinen *minun*-pronomini. Serkukset Raili, Maija ja Helena katsovat haastattelun lomassa omien asuinalueidensa karttaa ja pyrkivät määrittämään alueen, joka on vielä heille itselleen tärkeää, ”omana” pidettyä aluetta.

Esimerkki 15. REVIIRI.

01 Maija (55): tää Ruiskukantie_ei kuulum meidän [mum
02 [ei ↑ei;
03 Maija (55): mielestä_alueeseen kans laisinkaa vaan siis
04 Ki[vipor- Kiviportintie_on se<
05 Helena (53): [tää Kiviportintie_on se- tai se raja
06 [tak(h)araja nii (.) rajaa niij ku sinne_itääm päi
07 Maija (55): [se mikä rajaa sitä selkeesti?
08 Helena (53): [>tai niij ku<_Itäkeskukse suuntaan=
09 Maija (55): [joo.
10 Maija (55): =>mutta< sit myöskit tää_alkaa_ollat täällä
11 kau[empana_et mä_en ajattelek koskaan niim
12 Helena (53): [nii.
13 Maija (55): pitkälle vaa se_on täm`ä (.) kolmio ((näyttää
14 kartasta)) itse_asias[sa mikä niij ku<
15 Helena (53): [mm; mut nyt kum meillä_om
16 pieni Martti- pieni Martti-koira ni se- hän- se_on
17 => @laajentanut ↓minun tä[tä reviiirijajatte@lua?
18 Haast.: [nii [hi hi .nff,
19 Maija (53): [nii.
20 Raili (50): [reviiri laajentunuk koiran (-kera)ε

Sisarukset Helena ja Maija asuvat naapureina Vartiokylässä. He miettivät yhdessä asuinalueensa ”rajoja” ja ovat niistä pitkälti samaa mieltä (r. 1–14). Rivillä 15 Helena nostaa kuitenkin esille perheensä terrierinpennun, jonka kanssa tehdyt kävelylenkit ovat tehneet laajemmatkin alueet hänelle itselleen tutuksi. Ensinnäkin Helenan lausuma on tulkittavissa kontrastiksi Maijan sanomaan, jolloin *minun*-muotoinen pronomini on selitettävissä sen avulla. Kontrastin ja uuden näkökulman mielikuvaa tukee *mut*-konjunktio Helenan vuoron alussa (VISK § 1034). Lisäksi näkisin myös koiran mainitsemisen vaikuttavan Helenan *minun*-varianttiin: koiran nimi on Martti, ja ilmeisesti nimen ihmis-

mäisyys ja ylipäänsä tapa, jolla lemmikkejä nykypäivänä inhimillistetään, tekevät siihen viittaavaan pronomivalinnan vaikeaksi. Helena hakeekin rivillä 16 sopivaa pronomiinia jonkin aikaa: ensin *se* ja sitten *hän*, mutta hän päätyy kuitenkin *se*-vaihtoehtoon. Tämä epävarmuus voikin näkyä rivin 17 virallisen, ehkä hieman hienostuneenkin, kuu-loisessa fraasissa *laajentanut minun tätä reviiirijattelua*. Jakso on kuitenkin tuotettu äänenlaatua muuttaen, joten Helenan ”reviiirijattelun laajentuminen” voidaan nähdä myös puolittaisena vitsailuna. Ainakin minä haastattelijan roolissani naurahdan, ja Railikin hymyilee sille oman kommenttinsa aikana (r. 20).

Jonkinlaista itsekehua liitän myös seuraavaan esimerkkiin 16, mutta tällä kertaa se näkyy ilmipanamattoman pronominisubjektin käyttönä:

Esimerkki 16. JOHDON ASSISTENTTI.

01 Raili (50): **mä** m(h)uutiv Vaasasta Helsing[k(h)ii_fettä_olis
 02 [(naurua)]
 03 Raili (50): niin ku_edes askeeleel lähempänä;
 04 Haast.: hah hah,
 05 Raili (50): => australialaista ↑poikaystävääni& (0.4) ja: **pääsin**
 06 siis @↓(-) pääkonttoriin ↓(-)<ryhmään¹³
 07 [johdon> >assistentiksi@ **mä**_olin_ollus<
 08 Maija (55): [eh heh,
 09 Helena (53): [mm-m.
 10 Raili (50): siis kääntäjänä ja sittemmim (.) myöskis sihteerinä
 11 siellä (.) siellä siellä Vaasassa mut sittem
 12 **musta** tuli niin kuj johdon? (.) sihtööri täällä (.)
 13 pääkonttorissa (-)ryhmässä,

Railin nollasubjektin käyttöä voi selittää kahdellakin eri tavalla. Vaasassa 1980-luvun alussa asuessaan hän seurusteli australialaisen vaihto-oppilaspojan kanssa, ja kun tämä palasi takaisin kotimaahansa, muutti Raili Helsinkiin. Esimerkin 17 riveillä 1–3 hän sanoo naureskellen muuttaneensa Vaasasta pääkaupunkiseudulle, jotta asuisi lähempänä poikaystäväänsä. Muut nauravat tälle ilmeisesti vitsiksi tarkoitettulle heitolle; matkassa mitattuna tai ajallisestikaan ei ole varmasti ollut merkitystä, kummassa kaupungissa Raili olisi asunut, sillä välimatka Australiaan on ollut joka tapauksessa pitkä. Rivillä 1 Raili käyttää *mä*-pronomiinia (*mä muutin*), mutta rivillä 5 pronomiinia ei puolestaan ole ilmipantu (*pääsin*). Tämä voi olla edellä mainitun vitsailun ja sen jälkeisen vakavoitu-

¹³ Yrityksen nimi ja osasto poistettu.

misen vaikutusta. Seuraavalla rivillä Railin ääneen tulee kuitenkin selkeä ylpeilevä sävy, kun hän mainitsee päässeensä johdon assistentiksi erääseen konepajateollisuutta harjoittavaan yhtiöön. Raili orientoituu siihen myös painottamalla joidenkin sanojen ensimmäistä tavua normaalia enemmän (ks. r. 6), ja yhtiön ja osaston on lausuttu muuta ympäristöä matalammalta. Näin myös kehuskelu voi olla syy pronominiin variaatioon. Jälkimmäistä tulkintaani tukee myös ajatus siitä, että ihminen suunnittelee puhettaan samalla, kun hän puhuu (ISK § 1005): ikään kuin Raili valmistautuisi kehuskelemaan työhön pääsyllään käyttämällä pronominisubjektitonta *pääsin*-muotoa.

3.3.2.2 Häpeily ja itselle nauraminen

Informantti voi arvioida omaa toimintaansa myös toisenlaisesta näkökulmasta, jota kutsun tässä itselle nauramiseksi tai häpeilyksi. Väitän, että seuraavissa esimerkeissä (18–21) haastateltava voi esittää oman toimintansa hieman nolossa valossa käyttämällä omalle idiolektilleen tunnusmerkistä yksikön 1. persoonan pronominia.

Luvussa 3.3.1.3 esitin, että Marjatan puheessa on havaittavissa johtolauseessa esiintyvää *mulle*-varianttia. Samaiseen tapaan Railin puhetta värittää välillä *mää*-muotoinen pronomini (esimerkit 17 ja 18):

Esimerkki 17. RÄMPIMINEN.

01 Helena (53): ja (.) väitän >että< (.) väitän >olevani< hirmu
 02 hyvä £kuntone£.
 03 Raili (50): niin sä- te_[ootteki kaikki te.
 04 Helena (53): [ja:hh heh he heh (et sitä [-)
 05 Raili (50): [kaikki te
 06 **mun** [serkkutyöt?
 07 Helena (53): [£(-)↑joo ↓joo£,
 08 Raili (50): => £**mää** rämmim [perässä£,
 09 Helena (53): [että et se_om pakkomielteinem melkei
 10 se liikunna >harrastus<

Esimerkki 18. MAMMANTYTTÖ.

01 Maija (55): sit mä_oo_avantouintia harrastanuk kans useita
 02 vuosia tänä (.) vuonna en oov vielä mennys sinne.
 03 Haast.: joo.
 04 (---)
 05 Maija (55): kaike- kaikkea liikunnallista_et on ollul

06 l[apsenakik kova urheilufriikki sillä tavalla_et
07 Haast.: [joo.
08 Maija (55): kauheen kova hiihtämää ja tullup palkinto[ja ja
09 Helena (53): [ja kova
10 Maija (55): semmone- nii; (.) nii; (.) joo.]
11 Helena (53): kova pelaan aina pesäpalloa ja]_ollu (.) kouluj
12 joukkueessa >pelaamas< pesäpalloa [ja (---)
13 Raili (50): [te_ootte
14 ↑kaikki_ollun näköjään koska Teijan kans just
15 puhuttii heidäv <vanhin sisko joka asuu **mun**:
16 naapurissa melkein ni jonka kanssa kans (.)
17 tapaillaan nin tota: (.) Tapa just sano siitä_et
18 >hänkii_oli ku **mä** just< (.) oikeer rupesin
19 tenttaamaa häntä_et koska se_on hänellä niin
20 ku_alkanu ni hänkii_o_ollu (.) [koulusta_asti [(-)
21 Maija (55): [joo.
22 Helena (53): [joo.
23 Helena (53): [ja
24 Raili (50): teil_on kai- kaikilla se joo.
25 Helena (53): sit ihan kaik- kaikki kaikki_urheilu_on kaikki
26 vaikka yleisurheilu ja [kaikki pallopelit
27 Raili (50): => [>**mää**_oo_ain_ollu<'
28 Helena (53): varsin_ki_ihan tosi] (--)
29 Raili (50): '<iham:: mammantytö>],

Molemmissa yllä olevissa esimerkeissä serkukset puhuvat liikunnan harrastamisesta. Sisarukset Helena ja Maija kertovat olevansa suorastaan hulluna urheiluun, kun taas Raili tunnustautuu esimerkkien ulkopuolella sellaiseksi, joka innostuu kaikista uusista liikuntamuodoista mutta myös lopettaa harrastamisen helposti. Rivillä 8 (esim. 17) sekä 27 ja 29 (esim. 18) hän vaikuttaisi mollaavan itseään tästä seikasta, mikä käy ilmi *mää*-muotoisen pronominin käytöstä. Ensimmäisessä esimerkissä Helena kehaisee olevansa hyvässä fyysisessä kunnossa, mistä Raili tätä ensin kehuu ja sanoo sitten hymyillen: ”*Mää rämmin perässä.*” Rämpimisellä tarkoitetaan yleensä vaivalloista kulkemista erityisesti upottavalla pohjalla (KS 2007 s.v. *rämpiä*), mutta luulen Railin tarkoittavan enemminkin sitä, että hän itse on vastakohta serkuilleen liikunnallisessa mielessä. Asia ei tunnu kuitenkaan olevan sellainen, jota tarvitsisi hävetä: tätä mielikuvaa vahvistaa mielestäni Railin hymyily ja jo ylipäättään se, että hän tuo asian esille.

MAMMANTYTTÖ-esimerkissä Maija kertoo laajaa ja menestyksestäkin urheiluhistoriaansa. Keskustelussa nostetaan esiin myös Maijan ja Helenan sisar Teija, joka hänkin harrastaa liikuntaa. Raili kehuu jälleen vuolaasti serkkujensa liikunnallisuutta ja soimaa jälleen itseään kutsumalla itseään mammantytöksi (r. 27, 29). Samalla hän käyttää idiolektilleen harvinaisempaa *mää*-pronominia. En kuitenkaan usko Railin hakevan *mammantyttö*-sanalla sen sanakirjan mukaista merkitystä (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *mammantyttö* 'arka, pelkuri, äidin lellikki'), vaan ennemminkin hän tuntuisi nuhtelevan itseään laiskuudesta ja liikunnan harrastuksen puutteesta. Vaikuttaisi myös siltä, että hän hakee *mammantytön* sijasta jotain muuta sanaa, sillä se on lausuttu hitaasti ja epäröivän oloisesti. Epäröinnin vaikutelmaa lisää edeltävässä sanassa *ihan* oleva viimeisen äänteen venytys.

Myös Marikan puheessa esiintyy samankaltainen ilmiö kuin Raililla. Esimerkissä 19 Marika antaa esimerkkinä julkisen liikenteen suosimisen, kun puhumme helsinkiläisyydestä ja sen tartumisesta muualta tulleeseen:

Esimerkki 19. JULKINEN LIIKENNE.

01 Marika (30): ja: ɛ↑semmonen kans mikähh eh heh .hh ainakit tää
 02 **mu** helsinkiläine_ystävä ni just sano_et suhun on
 03 tarttunut tää ku_ei .hh että niij ku haluu päästäm
 04 mahdollisimmal lähelle (.) sitä paikkaa
 05 julkisilla_ettei enää viittis niij kuk kävellän
 06 [niim paljo heh heh ku (.) kerta maksat sen maksun
 07 Haast.: [ɛmmɛ.
 08 Leena (57): [eh heh heh,
 09 Anna (23): [heh heh,
 10 Marika (30): siitäf; (.) tai vaikka nyt ois ↓kuukausilippukim
 11 => mutta niij kuj jotenkiis semmonen että enhäm **mää**
 12 nyt tosta .nff niij kus Sörnäistem met^{ro}asemalta
 13 ɛviittik kävelläs sinne' 'Aleksis ↑Kivej kadulle_
 14 => et **määhäm** pääsen niij kus [siihen sit jos **mä** meen
 15 [((naurua))
 16 Marika (30): toho Hakaniemeen ni ratikalla sittem **mä** pääse_iha
 17 siihe .hh siinä_om pysäkki taas siinä niij ku
 18 suoraa sen heh talon kohd(h)alla heh heh (---)
 19 (---)
 20 Marika (30): => ja jotenkiim **mää**_oli hahmottanus sem matkan et **mää**
 21 luuli_et se_om pitempi (---)

Marika kertoo hänen helsinkiläisen ystävänsä huomanneen, että Marika suosii julkisia kulkuvälineitä kävelyn sijaan. Tämän Marika sanoo naureskellen, kuin häpeilisi hieman omaa toimintaansa (r. 1–6), ja muut haastattelussa olijat orientoituvat tähän myös nau-raen. Tämän jälkeen Marika käyttää paria *mä*-pronominia lukuun ottamatta pidempivo-kaalista *mää*-muotoa (r. 11, 14, 20), minkä näkisin liittyvän mainitsemaani häpeilyyn.

Vaikka Marika toisaalta vaikuttaa häpeilevältä, voi asian ottamisen esille tulkita mielestäni myös suomalaisen rehtyden ja suoruuden merkiksi. Mantilan (2004: 330–331) mukaan reipasta ja suoraa maalaisidentiteettiä voidaan representoida esimerkiksi leimautuneiden maakuntapiirteiden, kuten švaavokaalin ja jälkitavujen vokaalienvälisen *h:n*, avulla. Hän väittää, että eteläpohjalaismurre olisi muodostunutkin suomalaisuuden tunnusmerkiksi ja että suomalainen rehtiys olisi maskuliinisena nähtävä piirre. (mp.) Tätä eivät kuitenkaan allekirjoita Hanna Lappalainen ja Johanna Vaattovaara (2005: 103) vastineessaan Mantilan kirjoitukselle. He mainitsevat esimerkkinä suomalaisen viihdesarjan *Fakta homma*, jossa Pirre, toinen naispäähenkilöistä, puhuu vahvaa hämä-läismurretta eteläpohjalaisen puheenparren sijaan. (mp.) Itse muistan, että Pirren puhetta leimasi voimakkaasti *mää*-muotoinen pronomini (muiden hämäläisyyksien lisäksi) ja että hänestä oli tehty suomalaista työläisidentiteettiä edustava, asiat suoraan sanova hahmo. Samankaltaista suoran suomalaisidentiteetin osoittamista voisin väittää liittyvän myös kolmeen edellä olevaan esimerkkiin ja niissä esiintyvään *mää*-pronominiin. Toi-saalta, kuten jo luvussa 3.1.3 esitin, *mää* voi olla myös muuttajaidentiteetin osoitus.

Olen huomannut aineistoani tarkastellessani, että myös *mie*-pronomini voi kantaa edellä mainitun kaltaista funktiota, varsinkin sitä vähemmän käyttävän puheessa. Vaik-ka Anna asuu Helsingissä vasta viidettä vuotta, esiintyy hänen puheessaan enää harvoin *mie*-varianttia. Hänen puheensa muutamat *mie*-esiintymät ovat tunnusmerkkisiä, joihin huomio kiinnittyy helposti (esimerkki 20):

Esimerkki 20. SUOKKI.

- 01 Marika (30): Suomellinnaa **mie** kutsun Suokiks?
 02 Leena (57): joo se_o Suokki.
 03 Anna (23): => **mie**_en olluk kuullu' 'ees t(h)uota.
 04 Marika (30): aha, (.) j(h)oo.

Mantila (2004: 332) toteaa, että ”(kaakkoismurteisena)¹⁴ *mie* ja *sie* merkitsevät kaikkea karjalaisuuteen liitettävää” ja että suomalaisdiskurssissa karjalaisuuteen yhdistetään esimerkiksi vilkkautta, iloisuutta ja avoimuutta. Mantila myös viittaa Piia Kempvaisen [2002] graduun, jossa *Bingolotto*-nimisen televisio-ohjelman juontaja Piia Koriseva käyttää *mie*-varianttia, kun tämä epäilee tehneensä jonkin virheen tai on epävarma jostakin. (mp.) Esimerkissä 21 Anna avoimesti – *mie*-pronominia käyttäen ja naurahtaen – ilmoittaa rivillä 3, ettei aiemmin ole tiennyt *Suokin* tarkoittavan Suomenlinnaa. Mantilan selitystä mukaillen Anna ottaa mutkattoman ja avoimen maalaistytön roolin osoittaessaan tietämättömyytensä kyseisestä nimiasiaista (mp.).

Lappalainen ja Vaattovaara ovat kuitenkin kritisoineet myös tätä näkemystä, eikä heidän mukaansa Mantilan tulkintaa voi pitää ainakaan *mien* ainoana funktiona. He esittävätkin, voisiko *mie*-pronominin käyttö yleisemmin liittyä ”tapaan nostaa oma persoona etualalle tai arvioitavaksi”. (Lappalainen – Vaattovaara 2005: 105.) Tästäkin näkökulmasta Annan käyttämää *mietä* voi toki tarkastella, mutta en näe Mantilankaan tulkintaa vääränä. Lisäksi Liisa Raevaaran (2011) tutkimus tukee vahvasti epävarmuuden tulkintaa (ks. luku 3.1.4).

3.3.3 Koodinvaihto

Perinteisesti koodinvaihdolla on tarkoitettu kahden tai useamman kielen vaihtelua samassa keskustelussa, mutta identtisestä ilmiöstä on kyse myös silloin, kun siirrytään saman kielen varieteetista toiseen. Kuten on jo tullut aiemmin todettua, keskeistä on myös osallistujien orientoituminen niihin eri koodeina. (Auer 1998: 3–5; Myers-Scotton: 218.) Tavallisesti koodinvaihto kielen eri varieteetin välillä on nähty siirtymänä puhekielestä yleiskieleen, mutta esimerkiksi Hanna Lappalainen on käsitellyt väitöskirjassaan joitain siirtymiä (tai siirtymän yrityksiä) yleiskielestä puhekieleen tai murteelliseen rekisteriin myös koodinvaihtona. Yleensä tällainen koodinvaihto näkyy vain yhden murrepiirteiden tai puhekielen piirteiden käyttönä. (Lappalainen 2004: 285.)

Kun puhe muuttuu vain aavistuksen verran, usein vain yhden sanan osalta saman kielen eri varieteetin suuntaan, voidaan puhua myös *tyylinvaihdoksesta*. Ne saattavat siis olla jopa hieman huomaamattomampia kuin varsinaiset koodinvaihtotapaukset, sillä saman kielen eri varieteetit eivät aina eroa toisistaan yhtä selkeästi kuin kaksi eri kieltä: aina murteen ja yleiskielen välillä ei ole havaittavissa selvää eroa. Toisinaan koodin-

¹⁴ Sulkujen käyttö minun.

vaihto ja tyylinvaihdos on haluttu erottaa toisistaan, mutta nykyään koodinvaihto on vakiintunut jonkinlaiseksi ilmiötä käsitteleväksi kattotermiksi. Tärkeänä seikkana pidetään sitä, että puhujat itse mieltävät koodit – esimerkiksi murteen ja yleiskielen – toisistaan erillisiksi ja orientoituvat niihin eri koodeina. Yleensä siirtymät merkitään paralingvistisin keinoin, eli vaikkapa muuttamalla äänenlaatua tai artikulaatiotapaa. Koodinvaihdon tunnistamisessa tällaiset vihjeet ovat tärkeässä roolissa. (Ervin-Tripp 2001: 49; Lappalainen: 51; Schilling-Estes 2002: 375–376; ks. myös Rouhikoski 2009: 22–23, 2010: 10.) Omassa työssäni käsitelen tyylinvaihdosta yhtenä osana koodinvaihtoa.

Lappalainen (2004) esittelee koodinvaihdon eri funktioita, joista sovellan tiettyjä ilmiöitä työni seuraavissa alaluvuissa. Tulen käsittelemään muutaman esimerkin avulla referointia, kielellistä leikittelyä, ongelmallisia toimintoja sekä oman kokemuksen välittämistä muille. Kuten jo edellä totesin, monet koodinvaihdon ulkopuolelle jättämistäni esimerkeistä voisi varmasti käsitellä myös koodinvaihtona. Samoin useat seuraavat esimerkit voisi analysoida usealla eri tavalla. Lappalaisen (2004: 292–293) mukaan monifunktioisuus onkin koodinvaihdon ilmiölle tyypillistä, eikä lokerointi yhteen kategoriaan ole välttämättä mielekäästä. Pro gradun laajuisessa työssä minun ei ole kuitenkaan mahdollista käsitellä yhtä esimerkkiä kuin yhdestä näkökulmasta.

3.3.3.1 Puheen referointi

Aiemmin olen esittänyt, että *minä*-varianttia käytetään esimerkiksi painottamassa omaa toimintaa ja nostamassa itseä etualalle. Se näyttäytyy monesti tunnusmerkkisenä myös sellaisissa koodinvaihtotapauksissa, kun puhuja referoi jonkun toisen puhetta, ts. *sitaateissa* (esimerkit 21 ja 22):

Esimerkki 21. EUROT.

```
01 Helena (53): ɛnii se_o_iha sama kum me (.) mä_olin tuolaɛ
02              (0.5) Maria sairaalassa_oli
03              >luottamusmies(ten) kokous ni<, (0.4) mä_olim
04              menossa sinne; (1.0) ni: yks >täti tuli mua
05              vastaa< siis tossa Marian sairaalan sielä (0.4)
06              en muista >mikä sen kadun nimi_on< ni (0.3) eh.
07              (hän sano vaa_että) (.) @↑päivää@(.) että (.)
08              @↑hyvää päivää@ (et) @↑olisikohan teillä antaa
```

09 => **minullek** kaksi euroa@;
 10 Haast.: m[m;
 11 Helena (53): [>semmo-< semmonen täti: (.) sit **mä** sanoi_että
 12 nii_että (.) ↑kaksi euroa mitäs te teette
 13 => kahella eurolla; (.) @**minä** ↑ker[(h)ään@;
 14 [(naurua))
 15 Raili (50): hah hah ftyhmä kysymysf;
 16 Helena (53): => n(h)i n(h)ii @↑**minä** kerään- ↓**minä** ↑kerään näitä
 17 euroja@; mut niim mutta-
 18 Raili (50): => fniim [**m(h)inä**kin k(h)erääm mut eri tavall(h)aef,
 19 Helena (53): [fniin niim [(miekin) niif;

Esimerkin 21 alussa Helena kertoo olleensa menossa kerran työkokoukseen Marian sairaalaan ja kohdanneensa tuolla reissulla itselleen vieraan, rahaa kerjäävän naisen. Tätä kertoessaan hän käyttää *mä* : *mu*- pronominia; epärointiä ilmaisevan *en muista* -fraasin (r. 6) yhteydessä ilmisubjekti on jäänyt pois (ks. tähän verrattavissa olevista *en tiedä* -lausekkeista luvusta 3.1.1). Kun Helena referoi naisen puhetta, hän käyttääkin systemaattisesti *minää* (r. 9, 13, 16). Hän merkitsee sitaatin myös paralingvistisin keinoin: alkuperäisen puhujan sanomat jaksot on lausuttu äänenlaatua muuttaen, ympäristöä korkeammalta. Helenan koodinvaihtovuorot vaikuttavat siis prosodisesti identtisiltä. *Minä*-pronominin avulla sekä äänenlaadun muutoksella on pyritty mahdollisimman autenttiseen tuotokseen ja samalla tuomaan keskusteluun vieras, alkuperäisen puhujan ääni. (Lappalainen 2004: 287, 306–307.) Lehtosen (2004: 37) mukaan *minän* avulla puheesta voi myös tehdä kohteliaamman kuuloisen. Kohteliaisuuden mielikuvaa tukevat myös esimerkissä 22 olevan naisen käyttämä *hyvää päivää* -fraasi (r. 7–8) sekä teitittely (r. 8–9).

Seuraavassa esimerkissä 22 on sitaatti, jossa on myös käytetty omalle idiolektille harvinaisempaa *minä*-muotoa. Tällä kertaa kertojana on Maija:

Esimerkki 22. MURRE.

01 Maija (55): mut kyllähän seṅ kuulee_aksentista vaik sä puhusit
 02 miten kirjakieltä tai mitä tahansan [ni kröhö **must**
 03 Haast.: [mm.
 04 Maija (55): oli hir- hyvä (.) hyvä tuota semmone_yksityiskohta
 04 kun (0.8) **mä**_oli semmosessa kröh luku- ja
 05 kirjoitustaidottomien seminaarissa? (.)
 06 Tampereella? tässä (.) tässä_alkusyksystä (0.7) ja

07 tota (0.8) siell_oli (1.5) **mä_en** (.) sanonup paljom
08 mitään siellä **mä** vaan (.) siiss (---) mut lopussa
09 **mä** vaan sanoin että, (0.7) niinj kup **pidin** pienem
10 puheevuoron et meillä_alkaa >tämmöne<_uus projekti
11 ja ja tota noin nin kröhö et mitä- mitä se niinj kut
12 tarkottaa käytännössä ja näin? (.) sitte (.) siinä
13 puheejjohtajapöydällä ni_oli kaks henkilöä
14 toine_oli (.) varmaaj jostain t(h)uolta ah ah
15 Andier rinteeltä ↑maahammuuttajataustanem mies,
16 Raili (50): mm?
17 Maija (55): nim **mä_em** muista mitä **mä** sanoi sit siinä >lopussa
18 kut tuli< tauko **mä** sanoi sille henkilölle jota
19 jutteli sen kanssa ja se sano **mulle_että** (.) että
20 (.) että @sinä olet Itä-Suomest(h)a
21 kot(h)o[isi@.
22 [(naurua))
23 Helena (53): fajat[telef.
24 Haast.: [fmitev voi niinj ku\$,
25 Maija (55): **mä** sanoin että (.) ↑ky:llä (.) että mistä (.)
26 => fmistä sä sen voit tietää @**minä** kuulen sen sinum
27 murteest(h)ahh@ (.) vaikka **mä_en** taatustip puhunum
28 mitenkääf >**mä_em** puhunu<' 'yhtäät tietenkääs Savom
29 >murret< hän kuuli **mun** aksentista_että [niin tarkka
30 Raili (50): [jostai:,
31 Maija (55): korva_on.

Maija kertoo muille olleensa edustamassa työpaikkaansa eräässä seminaarissa ja pitä-neensä siellä pienen puheenvuoron työssään tulossa olevasta hankkeesta. Tämän jälkeen eräs ulkomaalaisyntyinen mies oli tullut juttelemaan Maijan kanssa ja sanonut tälle, että epäilee tämän olevan Itä-Suomesta kotoisin (r. 20–21) ja että sen kuulee tämän mur-teesta (r. 26–27). Nauhalta kuulee selvästi, että Maija pyrkii matkimaan alkuperäisen puhujan puhetta aksenttia myöden, sillä hän puhuu haparoiden, ns. huonoa suomea käyttäen. Lisäksi hän käyttää itselleen haastattelun perusteella harvinaisia *minä*- ja *sinä*-pronomineja matkiessaan miehen puhetta. Tämä antaisi myös osviittaa siitä, että pitkiä pronominivariantteja pidettäisiin juuri jonkinlaiseen stereotyyppiseen ulkomaalais-suomeen kuuluvina (Lehtonen 2006: 264).

3.3.3.2 Kielellinen leikkely

Yhdeksi koodinvaihdon tyypiksi omassa tutkimuksessani olen nostanut kielellisen leikkelyn. Hanna Lappalainen (esim. 2004: 317) puhuu myös siirtymisestä moodista – puhetavasta – toiseen ja siitä, millä tavoin puhe tulisi ymmärtää. Omissa esimerkeissäni on kyse humoristisesta aspektista.

Yleiskieltä monesti suosivalla Annalla ja puhekielisillä Leenalla, Helenalla, Maijalla ja Raililla esiintyy kuitenkin joissain kohdin myös savolaista *mie*-varianttia. Paikoitellen *miellä* on keskustelussa selvä funktio. Leenalla on yksikön 1. persoonan pronominivarianttiansa joukossa kaksi tunnusmerkistä *mie*-pronominia. Ne ilmenevät seuraavan esimerkin rivillä 16–17, jossa hän siirtyy hetkeksi murteelliseen rekisteriin:

Esimerkki 23. MIE. (Taukojen pituutta ei laskettu.)

```
01 Leena (57):      no kyllä silloņ #kauaņ kaua sittek# kum muutti
02                ni (.) #totta kai sitä puhu noilla (.)
03                virallisilla paikannimillä taik kaupunņinosan
04                nimillä (.) se_o sit @siitä vaaj jotenki (.)
05                lipsahtanu@.
06 Haast.:        [he he,
07 Marika (30):   [he he,
08 Anna (23):     [he he,
09 Haast.:        £ja siulla varmaa_ehkä sekiv vaikuttaa£_et
10                siulla_ei enää oo savommurretta niiv (.) vahvasti
11                ainenķaa_että sie puhut niin helsinkiläisittäi_et
12                luulet sie_et sekit tekee sen [sit-
13 Leena (57):    [se varmaan tekee
14                (---) mut (.) <kyl sen huomaa_että jos (.) viikon
15                taik kaks on> (.) Savollinnassa taik Kerimäellä
16                => ni (.) sit kut tulee takasin nih huomaa_et @mie:
17                => (.) £mie tulij kottiif@ he he.
18                ((naurua))
```

Tässä esimerkissä kyse on ennemminkin tyylinvaihdoksesta kuin koodinvaihdosta, sillä Leenan puhe muuttuu vain aavistuksen verran ja hetkeksi murteelliseen rekisteriin. Tyylinvaihdoksilla voidaan värittää omaa puhetta, välillä humorisestikin. (Rouhikoski 2010: 10.) Huumori liittyykin tähän esimerkkiin olennaisena osana, ja humoristinen aspekti syntyy ennen kaikkea kontrastista – siitä, millä tavoin koodin- tai tyylinvaihto voidaan erottaa muuten puhekielisestä ympäristöstään. Leena osoittaa huumorimoodiin siirtymi-

sen hänelle tutun, mutta omasta kielenkäytöstä oikeastaan täysin kadonneen murteen jäljittelyllä. Lisäksi hän orientoituu eri moodeihin myös paralingvistisesti eli muuttaa äänensävyään ja naurahtaa. (Lappalainen 2001b: 174; 2004: 317; 2009: 131–132, 145.) Kaikki keskustelussa mukanaolijat huomaavat tietysti aiemmasta poikkeavan muodon, sillä Leena on käyttänyt muutamaa painollista *minä*-varianttia lukuun ottamatta joko helsinkiläispuhekielistä *mä*-muotoa tai ilmipanematonta pronominisubjektia. Muut ”hyväksyvät” Leenan yrityksen siirtyä humoristisempaan sävyyn nauramalla tämän murteen jäljittelylle.

Edellinen esimerkki on myös sen vuoksi kiinnostava, että Leena tuntuu pitävän juuri *mietä* savolaisuuden ja Savon murteen markkerina. Suomalaisissa kansanlingvisti- sissä tutkimuksissa (esim. Nupponen 2005: 163; Palander – Nupponen 2005: 35) maal- likot ovat nähneet *mie*-pronominin eri variantteineen erityisesti kaakkoismurteisuteen ja karjalaisuuteen kuuluvana, mutta oman aineistoni valossa sitä voi pitää myös savolai- suutta kuvaavana: paitsi että Leena käyttää juuri *mietä* esimerkkipiirteenä Savon mur- teesta, mainitsevat sen myös Helena ja Raili omassa haastattelussaan. He toteavat, että heidän tulee enää harvemmin sanottua ”*mie ja tämmönen*”.

Seuraavassa esimerkissä oleva tyylinvaihdos liittyy paitsi kahden eri kielen väli- seen vaihteluun, niin myös siitä voi erottaa huumorimoodiin siirtymisen:

Esimerkki 24. AMERIikka.

01 Raili (50): ja sittem **mä** sain tän idea_et **mä** lähenkin et
 02 **mä**_otan↑opintovapaata koska sai pysty: siis sai
 03 tämmöst (.) rahaa;
 04 (.)
 05 Helena (53): mm?
 06 Haast.: joo.
 07 Raili (50): rahaa sillan ja pysty (.) jäämään niin kun (0.5)
 08 kahdeksi vuodeksi eli kakskytneijä kuukautta? (.)
 09 sai_ottaa_opintovapaata ja: ja tota >se_oli
 10 kuitenkin sillä tavalla< tuettua_et **mä**_aattelin et
 11 **mä** selviän ja **mä** menin ↑Tampereellej jatkamaan
 12 (3 riviä poistettu.)
 13 Raili (50): mutta se: homma sillai (.) tyssähti sillain että
 14 **mä**_oon niin kuk kradua fvaill(h)e v(h)almis_et sen
 15 takia (mul) hukim paperit **mä**_otin ja siellä **mä**_oo-
 16 (.) jatkoin siis englantia pääkielenä (0.6)
 17 mutta:_otin sitten (.) **en** enää jatkanus saksaa vaan

18 **otin** ruotsin (0.9) ja siitä **suoritin** sen sivuaineen,
 19 (0.6) ja sitten niitä_ylimääräisiä fil-
 20 >filmaisteri< filkandi_opintoja nin ö: <@kloubal
 21 invaioental politiks ((Global Environmental
 22 => Politics)) **kävin** Ameriikassa ((ääntää amerikkalaisen
 23 => r:n)) kesäkurssil[l(h)ah@ hah **s(h)ain s(h)ain**
 24 Maija (55): [mhe heh heh,
 25 Helena (53): [hah hah hah,
 26 Raili (50): [kakskyt opintoviikkoo£;
 27 Haast.: [↑ai j(h)aa; (.) £↑no ↓ni£;
 28 Raili (50): no niin; (.) ö:: ja sitten sitten-

Edeltävässä esimerkissä Raili kertoo pitäneensä kahden vuoden opintovapaan oltuaan jonkin aikaa työelämässä ja opiskelleensa tuon ajan kieliä Tampereella. Riville 15 saakka hän käyttää systemaattisesti *mä*-pronominia, mutta tämän jälkeen siirtyykin käyttämään ilmi-panematonta pronominisubjektia. Tässä yhteydessä näyttäisi tapahtuvan jonkinlainen näkökulman vaihdos, mikä voisi selittää koodinvaihdon: Rivillä 13–15 Raili on vähän naurahdellen kertonut, että hän olisi filosofian maisteri, jos olisi saanut kirjoitettua pro gradu -tutkielman. Tästä johtuen hän on siis koulutukseltaan humanististen tieteiden kandidaatti. Seikka saattaa jollain tasolla harmittaa Railia itseään, eikä hän tunnu haluavansa puhua siitä enää enempää, vaan keskeyttää lausumansa ja alkaa rivillä 16 käydä läpi opiskelemiaan ja suorittamiaan aineita. Samalla hän alkaa käyttää ilmi-panematonta pronominisubjektia *mä*-pronominin sijaan. Kertomus huipentuu rivillä 20–23 ja 26 tapahtuvaan huumorimoodiin siirtymiseen ja kielelliseen leikkittelyyn, joka saadaan aikaan vahvasti prosodisin keinoin: Railin ääni muuttuu sellaiseksi, että sen voisi tulkita jopa ylpeileväksi, ja lisäksi hän nauraa ja käyttää englannin lisäksi suomen kielelle vierasta ääntämistapaa, amerikkalaisen kuuloista *r*:ää rivillä 22. Tämä kielellinen leikkittely tuntuu laukaisevan myös koodinvaihdon yleiskieleen (*kävin*- ja *sain* -verbit r. 22 ja 23). Railin huumorimoodiin siirtyminen on varmasti tarkoitettu tietynlaiseksi kevennykseksi pitkän luettelomaisen kertomuksen päätteeksi, ja muut osallistujat reagoivatkin siihen nauramalla. Tämän jälkeen rivillä 28 Raili selvästi vakavoituu ja lähtee lähestymään aihetta taas uudesta näkökulmasta (*sitten sitten*).

3.3.3.3 Ongelmallinen toiminto tai arkaluontoinen asia

Ongelmalliset toiminnot tai arkaluontoiset, intiimitkin asiat voivat laukaista tilanteessa koodinvaihdon. Vuorovaikutuksessa tällaisiin tilanteisiin tai toimintoihin liittyvä koodinvaihto näkyy usein esimerkiksi yksin nauramisena, päällekkäispuhuna tai vuorojen viivästymisenä. (Lappalainen 2004: 322.)

Aiemmin olen todennut, että nuori Anna on informanteista yleiskielisin: yli puolessa (61,5 %) hänen pronominitapauksistaan persoona tulee ilmi predikaattiverbistä. Taivutusmuodoissa hän ei kuitenkaan käytä kuin helsinkiläistä *mu*-varianttia, ja *mä*-variantinkin esiintymiä on yli neljännes (27,7 %) kaikista hänen yksikön 1. persoonan perusmuotoisista pronominitapauksistaan. Välillä hän näyttääkin tuon rennomman, helsinkiläisen minänsä, mikä näkyy seuraavan esimerkin 25 alussa (r. 1 olevat *must*- ja *mä*-esiintymät, r. 2 *hirveesti*). Myöhemmin hän kuitenkin tekee koodinvaihdon puhekielestä yleiskieleen:

Esimerkki 25. RAVINTOLA.

01 Anna (23): => o:n siis **must** tuntuu_et **mä**_ooj kuluneev vuoden
 02 (0.6) aikana käyneh hirveesti ' '°ulkona syömässä°,
 03 ((hymähtelyä))
 04 Anna (23): ɛopiskelijahh [heh heh heh
 05 Haast.: [heh heh heh
 06 Marika (30): [heh heh heh
 07 Leena (57): [heh heh n(h)ii;
 08 Anna (23): => **mum** poikaystävä tykkää käydän ni[in;
 09 Marika (30): [eh he heh
 10 Anna (23): mut välillä se maksaaɛ; (.) [siis tota (0.8) ↑ö:
 11 Marika (30): [mh heh heh,
 12 Anna (23): Rautatientorilla on se Maija-°ravintola ((Maya))
 13 mistä-° se_on samaa ketjua kun Santa Fee ((Santa
 14 => Fé)) mikä_on Aleksanterin°kadulla ni° siitä **tykkään**
 15 niistä molemmista;
 16 Haast.: joo.
 17 Anna (23): ja sit Kaisaniemessä_oli sem- yks kiinalainen mis-
 18 => (0.8) nyt aika' 'äskettäin **kävin** se_oli (.) se joku
 19 Panda, ((Panda City))

Ennen Annan vuoroa Marika on vasta todennut, että opiskelun aikana hänellä oli tapana valita vähän edullisempi ravintola jo pelkän rahatilanteen vuoksi. Tilanteeseen tulee

ehkä tahatontakin komiikkaa, kun Anna toteaa käyneensä useita kertoja viimeisen vuoden aikana ravintolassa syömässä ja lisää nauraen sanan *opiskelija* kuin nuhdellakseen itseään siitä, että opiskelijana hän kuluttaa vähät rahansa ravintolassa käymiseen. Muita tämä naurattaa, ja kun Anna vielä hymyillen lisää poikaystävänsä välillä maksavan ravintolaruoat, mihin Marika reagoi jälleen nauramalla, tilanne saa jopa hieman kiusallisen sävyn. Raha-asioista avoimesti puhuminen kun ei kuulu yleisesti suomalaiseen kulttuuriin (ks. Rouhikoski 2009: 162). Tässä vaiheessa Anna vakavoituu ja siirtyykin helsinkiläispuhekielisistä *mä-* ja *mu-*varianteista taas yleiskielisempään sävyyn ja ilmi-panemattomaan pronominisubjektiin (*tykkään, kävin*). Lisäksi hän artikuloi hyvin selkeästi, niin että esimerkiksi sanojen loppu-*n:t* ovat assimiloimattomia. Lappalaisen (2001b: 179–180, 2009: 150) mukaan tämä koodinvaihto puhekielen ja yleiskielen välillä voisi selittyä tilanteen ongelmallisuudella tai arkaluontoisuudella, tässä tapauksessa siis rahasta puhumisella.

Myös seuraavassa esimerkissä on samanlainen siirtymä hetkeksi Helsingin puhekielestä yleiskieleen. Raili on juuri kertonut Tampereelle muutostaan 80-luvun lopulla:

Esimerkki 26. TAMPERE.

01 Raili (50): ö:: >sieltä **sain** paljon kavereita ja< <sinne_oli
 02 jo aiemmin muuttanut **mun** vaasanaikasia kavereita
 03 sinnet> >Tampereelle_et **mull_oli** niinj kus<
 04 sosiaalinen verkosto siellä jo tavallaav
 05 valmiina ja sit se tietysti kasvoi kans mutta;
 06 Haast.: mm;
 07 Raili (50): => ä: niin ö: kuten tästä jo ↑huomaa_en ole missään
 08 vaiheessa mennyt ↑naimisiin mut sit **mull_on**
 09 ollun niim paljo ystäviä_et **mull_o** hirveesti
 10 **mull_on** neljä #ö:# (.) kummilasta_osa_on siis
 11 sukulaisia ja_osa_on ystävien lapsia;
 12 Haast.: joo.

Kesken kertomuksensa (r. 7–8) Raili muuttaa tyyliään puhekielestä yleiskielisempään sävyyn, mikä käy ennen kaikkea ilmi ilmi-panemattomasta pronominisubjektista *en*. Myös artikulointi on selkeää, sillä sanojen loppu-*n:t* ja *t:t* kuuluvat, ja näitä ennen hän käyttää vakiintunutta, virallisen kuuloista fraasia *kuten tästä jo huomaa*. Tämänkin tulkitsisin johtuvan asian arkaluontoisuudesta, sillä haastattelussa mukana olevat Maija ja Helena ovat tahoillaan naimisissa. Naimattomuudestaan huolimatta Raili ei vaikuta tun-

tevansa itseään vähempiarvoiseksi, suorastaan päinvastoin: kun Maija ja Helena mainitsevat haastattelun aluksi tyttönimensä *Virtanen*, heittää Raili siihen hymyillen ja äänenlaatuun muuttaen, ehkä hieman mahtailenkin: *mää_oon säilyttäny* ((*Virtanen*-sukunimen)).

Esimerkissä 27 koodinvaihto kytkeytyy vakavaan puheenaiheeseen, Kaisaniemen puistoon ja pelottavuuteen öiseen aikaan:

Esimerkki 27. KAISANIEMEN PUISTO.

01 Haast.: oṅks teilä semmosia mihi- mihi_ette missään nimessä
 02 menisi ja mihim meni- menette' 'oikeim mielellänne?
 03 (2.8)
 04 Leena (57): => no Kaisaniemem puistoon en menis illalla tai'
 05 'yöllä?
 06 (1.5)
 07 Anna (23): em minäkään.
 08 (---)
 09 Leena (57): °siell_on tapahtunun niim paljon kaikkee;
 10 (0.6)
 11 Haast.: mm.
 12 (2.0)
 13 Leena (57): mut em mä nyt muuta tiedäs semmosta (.) mikä_olis
 14 => semmonem mihin en (2.1) mene°.
 15 (---)
 16 Marika (30): (---) en oo' 'ikinä kulkenus sieltä
 17 ((Rautatieasemalla)) nii_että siell_oisin vaim
 18 minä_yksin ni sitte se_ei sillä taval niin ku'
 19 'oop(.) pelottava? .nff ja tota (1.9) ↑em mie_oikee
 20 (0.8) mie_en ees ehkä_ois tota Kaisaniemem
 21 puistookaa' 'osannup pelätä? (.) tai sillä
 22 taval_että;
 23 Haast.: nii.
 24 Marika (30): empä mie_oos siitä niim paljo sitte' 'ehkä
 25 kulkenukkaa.
 26 Leena (57): no_em [minäkää_oos sii- joo.
 27 Marika (30): [ainakaam mihinkää (.) nii(h)i[(h)ii (---)
 28 Leena (57): [em minäkää_oos
 29 siit kulkenum mutta nää kaikki jutut mitä (---)

Kysyn esimerkin alussa Annalta, Marikalta ja Leenalta, mitkä paikat Helsingissä he mieltävät pelottaviksi tai joihin he eivät menisi kovin mielellään. Pitkän tauon jälkeen rivillä 4 Leena mainitsee matalalla, vakavalla äänensävyllä Kaisaniemen puiston paikaksi, jota hän karttaisi varsinkin illalla ja yöllä, koska siellä on tapahtunut niin paljon kaikkea (rikollista). Samalla hän käyttää omalle idiolektilleen tyypillisemmän *mä*-pronominin sijasta ilmipanematonta pronominisubjektia (*en menis*). Tämä voi toki johtua jälleen siitä, että verbinetisellä paikalla lauseessa on adverbiaalilauseke, *Kaisaniemen puistoon* (ks. luku 3.3.1), mutta tulkitsen silti koodinvaihdon johtuvan aiheen vakavuudesta. Tätä tulkintaa tukevat matala, hiljainen äänensävy ja Leena pitämät pitkät tauot puheen keskellä. Myöhemmin riveillä 25 ja 27 Leena käyttää jälleen omalle idiolektilleen harvinaisempaa muotoa, *minä*-pronominia. Marika on juuri rempseään savolaiseen tyyliinsä ilmoittanut, ettei olisi varmaankaan osannut pelätä Kaisaniemen puistoa, mutta että ei ole siellä paljon kulkenutkaan. Tähän Leena vastaa painottamalla pronomia *minä*, ettei hänkään siellä liiku, mutta sanookin puhuvansa kuulopuheidensa perusteella.

Kiinnostavasti myös Helenan, Maijan ja Railin haastattelussa on havaittavissa samanlainen ilmiö, kun kysyn heiltä mahdollisista turvattomista paikoista, ja puheeksi nostetaan juurikin Kaisaniemen puisto. Railinkin äänensävy muuttuu vakavaksi hänen sanoessaan, ettei hän menisi puistoon pimeällä (*”illalla kuuden jälkeen pimeällä en mene”*). Lopuksi hän vielä ottaa esiin Kaisaniemen puistossa sattuneet raiskaustapaukset ja toistaa vielä tämän jälkeen *”sinne en kyl mee”*. Näissäkin tapauksissa aiheen vakavuus merkitään paitsi paralingvistisin keinoin äänenlaatua muuttamalla myös käyttämällä ilmipanematonta pronominisubjektia (*en mene*, *en kyl mee*).

3.3.3.4 Oman kokemuksen välittäminen muille

Markkola (2006: 197) kirjoittaa, että koodinvaihto vanhan murteen ja nykyiselle puhekielelle tyypillisen kielimuodon välillä liittyy joskus liikkumiseen kahdella aikatasolla: toisaalta on kerrontahetki ja toisaalta kokemushetki. Seuraavissa esimerkeissä 28 ja 29 Raili ikään kuin vierailee kokemushetkessä uudelleen ja haluaa välittää kokemuksensa meille muille puhekielestä murteelle tekemänsä koodinvaihdon kautta:

Esimerkki 28. LEMPINIMI.

01 Raili (50): tää_on niij jännää siis tää tämmönen kookooaa
 02 ((-kka-pääte)) se_oj joku mejän juttu koska siis,=
 03 Haast.: =£sini[kka¹⁵£? (.) just n(h)ää-
 04 Raili (50): => [minnuu_on aina sanottu- nii [niij ja
 05 Maija (55): [mm.
 06 Raili (50): => minnuu_on aina sanottu niij ku (0.5) mie_oon niij
 07 ku ((hennolla äänellä)) @(luettelee lempi[nimiään)
 08 Helena (53): [heh heh,
 09 Raili (50): fniij kum muv vanhemmille ja mä huomaa_et
 10 => mie' 'itekki (.) @(lempinimi) täälä hei@ siis
 11 mä_e_ikinä koskaam muutem mut sit [mä huomaan et
 12 Maija (55): [eh heh heh,
 13 Haast.: [mhi hih hih,
 14 Raili (50): mä_esittelen itteni muv vanhemmille_et (lempinimi)
 15 täälä£;

Ennen esimerkkiä 28 olemme juuri puhuneet slangisanoista *spora* (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *spora* 'raitiovaunu') ja *dösa* (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *dösa* 'linja-auto, bussi') ja siitä, voisimmeko itse käyttää niitä. Raili toteaa raitiovaunun olevan hänen mielestään pikemmin *ratikka* kuin *spora*, ja saa *-kka*-päätteisestä sanasta kimokkeen alkaa puhua aiheesta enemmänkin. Hän mieltää nimittäin *-kka*-päätteiset sanat *meidän* – savolaisten – *jutuksi*, sillä hänen vanhempansa ovat kutsuneet häntä parillakin eri *-kka*-päätteisellä lempinimellä (anonymiteetin säilyttämiseksi olen jättänyt lempinimet kokonaan mainitsematta). Tässä Raili onkin ihan oikeilla jäljillä, sillä Palanderin (1999: 337) mukaan Savonlinnan seudulle on tyypillistä juuri kolmitavuiset, *-kka*, *-kkä*-johtimella muodostetut puhuttelunimet. Alkaessaan puhua aiheesta Raili siirtyy yhtäkkiä käyttämään *mie*-pronimia riveillä 4, 6 ja 10. Tämä tuntuisi olevan hetkellinen asennonvaihdos savolaisuuteen: hellittelynimien käyttö laukaisee Railissa hellittelevän äänensävyä ja koodin vaihtumisen puhekielestä murteeseen. Hellittelevä äänensävy voi saada lisäpontta useista *i*-äänteitä sisältävistä lempinimistä, joita Raili luetlee rivillä 7. Monissa henkilönnimiä koskevissa tutkimuksissa, kuten tuoreimpana Heli Perttulan (2013) pro gradu -työssä, *i*-äänteen on huomattu liittyvän objektin pieneen kokoon. Railin lempinimet lienevät peruja jo lapsuusajalta, ja ne ovat jääneet elämään aikuisuu-

¹⁵ Esimerkissä minun r. 3 mainitsemani *sinikka* tarkoittaa Savonlinnassa taannoin kulkeneita paikallisliikenteen sinisiä linja-autoja; *sinikka* oli savolainen vastine Tampereen *nysseille* (Karlsson 2012: 16). Vaikkakin kyseiset siniset bussit ovat poistuneet jo Savonlinnan katukuvasta, uudemmatkin bussit taipuvat monesti kansan suussa *sinikoiksi*.

teen saakka. On siis mahdollista, että lempinimien mainitseminen ja niiden sisältämät *i*-äänteet saavat Railin äänensävyn muuttumaan hellitteleväksi ja hennoksi, mikä myöskin tukee pienuuden vaikutelmaa.

Esimerkki 29. LEIVINTUPA.

01 Raili (50): sen takia_o_ihana käyä hei tota ni Savollinnassa
 02 Leivintupa nimisessä (.) ö: kahvilas[sa siinä:
 03 Haast.: [joo.
 04 Raili (50): tota:
 05 (1.0)
 06 Haast.: se_[on tuo;
 07 Raili (50): => [mikähän >se_o< Kirkkoka[tu ni **mie** ve- meijän
 08 Haast.: [Kirkkokatuako se_on;
 09 Raili (50): äitin @aina sinne ja sittem myö (.) otetaan
 10 kaikkea_iha:naa@ ja se_ei maksa siis mitään
 11 => [(>mie_aina äitile<) et **mie** tar[j(h)oon k(h)u se-
 12 Maija (55): [eh heh hehe heh,
 13 Haast.: [mhe heh eh,
 14 Raili (50): siisf vito[sella sie saat kahelle kahelle'
 15 Maija (55): [freteestiɸ.
 16 Raili (50): 'ihmisellen niin ku (.) tee? kannullisen teetä ja
 17 suolaset syömiset ja p- ja nu[o:
 18 Haast.: [makke[et.
 19 Maija (55): [älä <[viitti>;
 20 Raili (50): [makkeet
 21 Raili (50): syö[miset siitä Leivintuvasta (---)
 22 Maija (55): [vitosella.

Tässä katkelmassa halutaan välittää oma hyvä kokemus muille. Raili kertoo, että kun hän on Savonlinnassa käymässä, hän vie äitinsä *Leivintupa*-nimiseen¹⁶ halpaan kahvilaan. Hän eläytyy vahvasti noihin tilanteisiin ja noihin hetkiin niistä kertoessaan, sillä hän tekee jälleen koodinvaihdon murteelle (r. 7). Eläytyminen näkyy myös referaatin (*mie tarjoon*) ja sitä edeltävän johtolauseen (*mie aina äitile*) käytössä ja ennen kaikkea niiden murteellisuudessa. Raili tuntuu tuovan jossain toisessa keskustelussa käymänsä asiat sellaisinaan haastatteluumme ja todella eläytyy tuon aikataason tapahtumiin murret-

¹⁶ Paikannimien käytön kannalta on mielenkiintoista, että Raili sanoo kahvilan nimen käyttäen rakennetta ”*Leivintupa*-nimisessä kahvilassa” (vs. *Leivintuvassa*). Tämä johtunee siitä, ettei hän oleta ainakaan Maijan ja Helenan tietävän, mistä kahvilasta on kyse, sillä hän tietää, etteivät sisarukset käy Savonlinnassa enää usein.

ta myöden. Me muut reagoimme Railin puheeseen nauramalla, ja Maija kommentoi vielä rivillä 15 sanalla *reteesti* Railin ”avokätisyyttä” tarjota omalle äidilleen kahvit halvassa kahvilassa. Tämän jälkeen Raili hieman vakavoituu, mutta jatkaa murteellisemmassa moodissa: yleiskielen *d* edustuu katona (*kahelle* ’kahdelle’), ja sanassa *makeet* (’makeat’) on yleisgeminaatio (Palander 1999: 303). Jälkimmäinen on tosin minun sanomani toistamista.

Oma kokemus voidaan välittää muille myös moniäänisyyden kautta, mistä hyvänä esimerkkinä on katkelma 30:

Esimerkki 30. TEOLLISUUSALUE.

01 Marika (30): **mie**_oon joteṅkii (.) niij ku **mie**_oon just aatellu
 02 sitä_että kus Siilitiem metroasema_om meilen niij
 03 kul <lähin>;
 04 Haast.: mm.
 05 Marika (30): et siit_ois sitte vähä reilu kilsa? ni se_o
 06 semmosem metä- et siinä mennää_ensis sen (.)
 07 teollisuusalueel läpi ja sittem metäl läpi ni sitä
 08 **mie** jossaiv vaiheessa mieti_et em **mie** niij kuj jos
 09 **mie** tulisi_yksin tosi myöhää (.) illalla tai'
 10 'yöllä kotiin ni **mie**_en ehkä haluis niij ku_yksil
 11 lähtees mennä (.) siitä metrolta ni sem metäl läpi
 12 kotiim mut sitt_oj jännä kö **mie** juttelim miuj
 13 kaveriṅ kaaj joka_asuu kans myö ollaaj just
 14 tutustuttu ja hän_o_asunup pitempäär Roihuvuoreessa?
 15 tuossa Vuorempeikontiellä ja hän taas on kokenup
 16 päivvastoin että no eihän sieltä niij ku_et kyl hän
 17 siit metrolt uskaltais niij ku_yölläkik
 18 kulkee_yksiṅ kotii_et ei siellä< >hän om myös niij
 19 ku< naispuoleine?
 20 Haast.: mm.
 21 Marika (30): että ei koe taas sit sillä taval sitä mut että
 22 £joteṅkii sitä vaa_itte' 'aattelee_et @no niim mut
 23 et siinä_ei_oom mitää asuintaloikaa@_et jos siel
 24 joku tulis kimpp(h)uun ni kukkaaj kuule ku
 25 => [huutaa siel apua mut< (1.0) e- et em **mää** kyl sillä
 26 [(hymähtelyä))
 27 Marika (30): => taval_ook kokenu (0.8) e- #en# oon niij kuk kokenu
 28 missää_että **mä** pelkäisin tai näim mutta **mä** joskus
 29 vaam mietiskelin sitä (---)

Esimerkissä 30 Marika aloittaa vuoronsa murteella (*mie, miu-*), mutta siirtyy sen loppua kohti pitkävokaalisen *mää*-muodon kautta helsinkiläispuhekielelle tyypilliseen pronominiin *mä*. Otaksun, että koodinvaihdon syynä on riveillä 11–14 vallitseva lausuman moniäänisyys. Marika tavallaan asettuu tavallaan helsinkiläisen ystävänsä rooliin, mutta ei kuitenkaan suoraan referoi tämän puhetta. Vieräs ääni puheesta on silti kuultavissa, sillä Marikan puheessa alkaa esiintyä *A:n* loppuheittoa paikallissijoissa (esim. *metrolt, sillä taval, siel*), mikä on hänen idiolektilleen vierasta. Tämä piirre voisi hyvin värittää juuri helsinkiläisen puhetta, eikä niinkään murteellisen savokarjalaisen. (Kalliokoski 1995: 11–13; Lappalainen 2004: 312.) Sitä paitsi sana *metrolta* ei ole loppuheittonen rivillä 5, kun persoonapronominit ovat vielä murteellisessa asussaan. Tämäkin seikka vahvistaa moniäänisyyden aspektia. Pitkävokaalisella *mää*-pronominilla on puolestaan toisaalta yhteys Marikan Turun vuosiin, mutta toisaalta sen valinnalla kuka tahansa Helsinkiin muuttanut voi tuoda ilmi muuttajataustansa, kuten jo aiemmin on käynyt ilmi. Näkisin tässä pitkävokaalisen *mää*-variantin myös jonkinlaisena ”pehmentimenä” ennen helsinkiläistyliin siirtymistä.

3.3.4 Murreävytteinen kieli

Kuten työssäni on käynyt ilmi, Marjatta ja Reino ovat yksikön 1. persoonan pronominiin vaihtelun valossa haastateltavistani murteellisimmat. Heidän lähes yksinomaiseen *mien* käyttöönsä vaikuttaa varmasti ainakin se, että he ovat viettäneet paljon aikaa yhdessä harrastaen ja kotona oleillen: jokapäiväinen, luonnollinen kontakti samanmurteisen ihmisen kanssa on murteen säilymisen kannalta tärkeää (Markkola 2006: 194). Reino kertoo myös seuraavaa:

Esimerkki 31. SAVON MURRE.

01 Reino (74): **mium** pittää myöntee_että oom **mie** kyllä joskus (.)
 02 sillon tällön aina' 'oikee_yrittäny tahallaa
 03 säilyttees sen savoläisem murteen (.) ettei se
 04 piäsis häviämmä;

Marjattakin kokee, että hän on voinut aina olla täysin oma itsensä Helsingissä asuessaan, ja hän myös tuo sen eksplisiittisesti esille sanoessaan: ”*Kuule mie_en_oov vielä tarvinnum muuttaat tyylään ollenkaa.*” Pariskunta suorastaan paheksuu niitä, jotka muualta tulleina yrittävät esittää helsinkiläisiä ja peitellä muuttajataustaansa. Sisärukkiset Helena ja Maija kertovat puolestaan kokeneensa 1970-luvun Porvoossa, ettei ihminen

ollut minkään arvoinen, jos tämä puhui murretta, varsinkin kun oli kyse Savon murteesta. Myös Nuolijärven (1986a: 87) tutkimat savolaismuuttajat vaistosivat selvästi pääkaupunkiseutulaisten heihin kohdistaman väheksynnän. Tätä vastoin Makkonen (2005: 154) toteaa, etteivät hänen rääkyläläiset informanttinsa kokeneet Helsingissä alemmuudentunnetta murteensa vuoksi, mitä hän selittää mm. 1990-luvun murrebuumin aikaansaaman positiivisen hengen avulla.

Edellä mainitulla syyllä en kuitenkaan voi perustella Reinon ja Marjatan murteellisuutta, sillä he olivat ehtineet asua Helsingissä jo pari vuosikymmentä ennen murteiden nousua. Mikä sitten on saanut juuri heidät säilyttämään murteensa? Sen lisäksi, että molemmilla on ollut läheinen kontakti samaa murretta puhuvaan, voi yhtenä tekijänä varmasti pitää heidän ikäänsä Helsinkiin muuttaessaan: he olivat yli kolmekymppisiä lähtiessään Savonlinnasta Mikkelin kautta Helsinkiin. Toki esimerkiksi Maija ja Helenakin olivat jo kolmissakymmenissä Helsinkiin muuttaessaan, mutta he olivat asuneet jo vuosia savolaismurteisen seudun ulkopuolella (Porvoossa ja Turussa; Maija vuoden myös Helsingissä alle parikymppisenä). Tämän seikan vahvistaa Pirkko Nuolijärvinen Jussi Konttisen kirjoittamassa artikkelissa (HS 8.12.2010): mitä nuorempa ihminen muuttaa Helsinkiin, sitä enemmän tämän kieli muuttuu. Myös paine sopeutua kielellisesti uuteen ympäröivään yhteisöön on kovempi nuorempa kuin jo vähän vanhempaa (esim. Laivamaa [1997]). Maija epäileekin oman kielensä alkaneen muuttua jo 1960–70-luvun vaihteessa, kun hän työskenteli vajaa parikymppisenä Helsingissä jo aiemmin mainitun näyttelijä-muusikkopariskunnan luona:

Esimerkki 32. TEATTERIPORUKKA.

01 Maija (55): koska se_oli semmost porukkaa_et **mää** niij kun ö:
 02 siis (.) tää teatteriporukka_oli niin (.) niin tota
 03 et **mä**_en niij ku kehdannuk käyttääs savom murretta_
 04 et **mä** luulen et **mä** heti (.) jotenkim muokkasin sitä
 05 kieltä niij kut toisennäköseks että (---)

Ainiala ja Lappalainen (2010: 89) kirjoittavat, että muuttajalle paikallisen puhekielen omaksuminen voi olla keino identifioitua uuteen ympäristöön, mistä myös yllä oleva esimerkki antaa osviittaa. Robert Le Page ja Andréé Tabouret-Kellerin [1985] identiteettinäkömyksen mukaan monesti on kyse on myös yksilön omasta halusta mukauttaa puhetapaansa sen ryhmän suuntaan, johon tämä haluaa samastua. Tämä ajatus sopii

myös kääntäen Marjataan ja Reinoon, jotka nimenomaan ovat halunneet pitäytyä savolaisessa puhettavassa ympäristöstä riippumatta.

Reinon ja Marjatan murteellisuuteen vaikuttaa varmasti lisäksi Helsingin Savonlinna-Seura r.y.:n¹⁷ toimintaan osallistuminen: he kertovat käyneensä vielä vuosikymmen sitten lähes joka syksy seuran järjestämissä juhlissa, Pässinpeijaisissa. Noita juhlia he muistelevat ilmeisen lämmöllä, ja kertovat haastattelussa pitkiä tarinoita usein aamuun asti venyneistä jatkojuhlista. Vanhan murteen vaaliminen käy näin ilmi paitsi heidän kielenkäytöstään myös teoistaan.

3.4 Yhteenveto

Luvussa 3 olen käsitellyt informanttieni yksikön 1. persoonan pronominiin variaatiota haastattelutilanteen sisällä. Olen havainnut, että haastattelussa, jossa informantit (Anna, Marika ja Leena) eivät tunteneet toisiaan entuudestaan, esiintyy eniten ilmipanematonta pronominisubjektia. Heistä varsinkin Anna on kovin yleiskielinen, minkä olen epäillyt lisäksi johtuvan siitä, että hän tuntuu mieltävän tilanteen melko viralliseksi. Leena puolestaan on – kuten odotinkin – helsinkiläispuhekielisin, mutta myös hänen puheessaan ilmipanemattoman pronominisubjektin esiintyminen on verrattain suurta. Marika on kolmikosta ”sekakielisin”: murteellinen *mie*-variantti tulee edelleen vahvasti, mutta ilmeisesti Turussa vietettyjen vuosien vaikutuksesta hänen puheessaan esiintyy myös pitkävokaalista *mää*-muotoa. Serkukset Helena, Maija ja Raili käyttävät informanteistani selkeimmin helsinkiläisiä *mä*-pronomineja; muiden varianttien esiintyminen on heidän puheessaan marginaalisempaa. Pisimpään Helsingissä asuneet Marjatta ja Reino ovat taas informanttijoukkoni murteellisimmat, mutta Marjatalalla esiintyy kuitenkin taitutusmuotoisia *mu*-variantteja aina välillä puheessaan.

Olen huomannut, että ilmipanemattoman pronominisubjektin käyttö liittyy eritoten niihin kohtiin, jossa luettelomaisesti kerrotaan vaikkapa omasta elämästä haastattelun alussa, itseä esitellessä. Lisäksi sitä voi esiintyä koodinvaihtotapauksissa kielellisen leikittelyn, itsensä etualaistamisen tai vakavista asioista puhumisen yhteydessä. *Minä*-muotoisella pronominilla henkilö voi korostaa itseään tai omaa toimintaansa ja referoida toisen puhetta. *Mää*-pronominin olen puolestani huomannut liittyvän tietynlaiseen hä-

¹⁷ Helsingin Savonlinna-Seura r.y.:n internetsivujen mukaan ”seuran tarkoituksena on Savonlinnaan liittyvien muistojen ja perinteiden vaaliminen, Savonlinnan kehityksen seuraaminen ja edistäminen sekä näitä tarkoitusperä harrastavien henkilöiden ja yhteisöjen yhdyssiteenä toimiminen” (Helsingin Savonlinna-Seura r.y. 2011).

peilyn osoittamiseen, naureskeluun omalle toiminnalleen tai moniäänisen aspektin osoittamiseen. Se voi myös joissain tilanteissa olla muuttajuuden markkeri, jonkinlainen ”pehmennin” ennen helsinkiläispuhekieliseen *mä*-muotoon siirtymistä. *Mie*-variantin käytön – varsinkin silloin kun se ei kuulu enää muuttajan nykyiseen repertoaariin niin vahvasti – olen yhdistänyt kielelliseen leikittelyyn ja sellaisiin kerrontasekvensseihin, kun joskus aiemmin koettu asia halutaan välittää muille ”sellaisenaan”. Tietyt variantit tuntuvat joskus liittyvän yhteen tietynlaisten rakenteiden kanssa, mihin vaikuttaa informantin oma yksilöllinen puhetapa. Tästä hyvänä esimerkkinä on Marjatta, jonka *mulla*-muotoiset pronominit esiintyvät yhdessä *sanoa*-verbin kanssa.

Aineistoni osoittaa kuitenkin, että haastateltavieni välillä on yksilöllisiä eroja, enkä sen vuoksi voi lähteä tekemään laajempia muuttajia koskevia johtopäätöksiä. Pronominin variaatioon – tai sen varioimattomuuteen – tuntuvat vaikuttavan etenkin henkilön oma halu ja alttius mukauttaa kieltään tiettyyn suuntaan. Lisäksi näkisin muuttoikäällä sekä mahdollisilla aiemmilla asuinpaikoilla olevan merkittävää vaikutusta pronominiin variaatioon. Mitä nuorempa henkilö on Helsinkiin muuttanut, sitä varmemmin murteellisuus on kadonnut. Tietysti siihen vaikuttavat myös henkilön perhepiiri Helsingissä sekä se, miten tiiviit suhteet hänellä on vielä vanhalle kotipaikkakunnalle Savonlinnaan.

4 Paikannimien variaatio

Tässä luvussa tarkastelen informanttieni haastattelujen aikana käyttämiä Helsingin seudun paikannimiä. Koska on kyse muuttajista, olen kiinnostunut etenkin siitä, käyttävätkö he enemmän virallisia kuin epävirallisia paikannimiä ja mikä on heidän oma näkemysensä asiasta (luku 4.2 ja 4.3.1). Kiinnostavaa on tarkastella lisäksi virallisten ja epävirallisten nimien todellista, spontaania käyttöä (luku 4.3.2): vastaako se informanttien itseraportointia? Haastatteluissa tulee esiin luonnollisesti myös muualla Suomessa sijaitsevia paikkoja ja niiden nimiä, varsinkin Savonlinnan seudulta. Nämä nimet olen rajannut varsinaisen tutkimukseni, Helsingin nimien, ulkopuolelle, mutta käsittelen niitä ja niiden esiintymistiheyttä kuitenkin lyhyesti luvussa 4.1.2.

4.1 Katsaus haastatteluissa esiintyviin Helsingin paikannimiin

Olen erotellut informanttien mainitsemat Helsingin paikannimet virallisiin ja epävirallisiin nimiin ja koonnut ne liitteeseen 3 haastatteluiden tekojärjestyksessä. Aiemmin olen jo todennut, että viralliset paikannimet esiintyvät kaupungin asemakaavassa ja kartoissa sekä julkisten rakennusten, kuten ravintoloiden ja kauppojen, seinissä tai nimikylteissä, jotka usein näkyvät ihmisille katukuvassa (Ainiala 2005: 12; Ainiala – Saarelma – Sjöblom 2008: 131). Tästä syystä olen laskenut virallisiksi nimiksi esimerkiksi *Forum* ja *Messukeskuksen*, vaikka ”oikeat” viralliset nimet ovatkin ***Kauppakeskus Forum*** ja ***Helsingin Messukeskus***. Eskelisen (2008: 9) mukaan kielentutkija joutuu valintojen eteen vetäessään rajaa virallisten ja epävirallisten nimien välille, ja erityisesti yritysnimet paikanniminä ovat omanlaisensa, hieman eri tavoin analysoitava ryhmä: vaikka *Forum* oikea nimi onkin *Kauppakeskus Forum*, ei pelkkä *Forum* ole elliptinen eli vaillinainen, eikä sitä näin ollen lasketa epäviralliseksi.

Epävirallisilla nimillä puolestaan tarkoitetaan kaikkia kaupunkiympäristön virallisista kaavanimistä poikkeavia nimiä, joita ei virallisten nimien tavoin välttämättä näe kaupunkikuvassa. Toki poikkeuksiakin on, ja epävirallisia paikannimiä käytetään yhä enemmän kaupallisissa tarkoituksissa: Helsingin keskustassa Aleksanterinkatu 13:ssa on *Aleksi 13* -niminen tavaratalo, Linnanmäen huvipuistossa kävijä voi ruokailla *Lintsiburgerissa*, ja jotkut saattavat käydä joskus iltamenoissaan *Stadin tähti* -ravintolassa. Lisäksi Kauppakeskus Itäkeskus vaihtoi vuosi sitten nimekseen *Itis*. (Aleksi 13 – Etusivu

2011; Itis – Itäkeskus on nyt Itis 2012; Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Alexi, Itis, Lintsi, Stadi*; Ravintola Stadin Tähti 2011; Ravintolat – Linnanmäki 2011.) Epäviralliset nimet voidaan nähdä myös osana slangia, joskin termejä *epävirallinen paikannimi* ja *slangipaikannimi* on välillä saatettu käyttää synonyymisesti. Slangipaikannimiä pidetään kuitenkin yleisesti epävirallisten paikannimien alaryhmänä: näin ollen kaikki slanginimet ovat epävirallisia paikannimiä, mutta toisaalta on epävirallisia nimiä, jotka eivät puolestaan ole slangia. (Ainiala 2005: 13; Ainiala – Saarelma – Sjöblom 2008: 137–138.) Epävirallisten paikannimien ja slanginimien muodostusta käsittelem tarkemmin luvussa 4.1.1.

Aineistossani esiintyy nimiä, joiden nimimäisyys ei ole yksiselitteinen, mutta jotka olen kuitenkin laskenut epävirallisiksi paikannimiksi. Tällaisesta hyvä esimerkki on kaikkien haastateltavieni puheessa esiintyvä *Keskusta* (joskus myös *Keskusta-alue*, *Ydinkeskusta* tai jopa *Kaupunki*). Virallisena nimenä en *Keskustaa* pidä, sillä se ei esiinny tässä muodossaan missään kartassa ja toisaalta Paunonen (2000: s.v. *Keskusta*) määrittelee sen puhekieliseksi paikannimeksi merkitsemässä Helsingin keskustaa. Ainialan mukaan (2005: 16–17) paikannimen ensisijaisena tarkoituksena on yksilöidä jokin paikka, ja tämän vuoksi pidän niin *Keskustaa* kuin esimerkiksi Annan kerran käyttämää *Oma katu* -ilmausta tai Leenan mainitsemaa *Se vankila Katajanokalla* epävirallisina paikanniminä. Mielestäni nämä tämänkaltaiset nimet voidaan rinnastaa pelkän paikan lajin ilmaiseviin tai jotakin erityispiirrettä ilmaiseviin, paikkaa kuvaaviin *primaareihin* paikannimiin, kuten esimerkiksi Annan käyttämiin *Kirjasto*- ('Helsingin yliopiston kirjasto') ja *Koulu*-nimiin ('Helsingin yliopisto'). Olen kuitenkin tietoinen siitä, että jonkun toisen näkemyksen mukaan edellä mainitsemani ilmaukset eivät välttämättä täytä paikannimen kriteeriä.

Seuraavasta taulukosta 4 käy ilmi informanttien mainitsevat Helsingin viralliset ja epäviralliset paikannimet lukuina ja niiden osuudet prosentteina. Luvuissa on mukana niin metakieliset kuin spontaanitkin nimimaininnat. Luvut eivät tarkoita eri nimien määrää, vaan olen laskenut esimerkiksi jokaisen *Hesa*-maininnan omaksi esiintymäkseen (esim. Maijalla 6 *Hesa*-mainintaa).¹⁸ Liitteessä 3 mainitsen jokaisen nimitaulukon kohdalla myös sen, kuinka monta erilaista nimeä informantit haastattelun aikana mainitsivat.

¹⁸ Olen jättänyt informanttien mainitsevat johdokset, kuten *hesalainen* ja *helsinkiläinen*, laskujen ulkopuolelle (ks. myös Ainiala & Lappalainen 2010: 93). Näitä esiintyy haastatteluissani vain harvakseltaan.

Taulukko 4. Helsingin paikannimien variaatio.

Informantti		Viralliset nimet	Epäviralliset nimet	yht.
Anna	f	48	33	81
	%	59,2	40,8	100
Marika	f	147	58	205
	%	71,7	28,3	100
Leena	f	106	33	139
	%	82,2	17,8	100
Helena	f	113	69	182
	%	62,1	37,9	100
Maija	f	82	88	170
	%	48,2	51,8	100
Raili	f	154	77	231
	%	66,7	33,3	100
Marjatta	f	67	27	94
	%	71,3	28,7	100
Reino	f	50	27	77
	%	62,5	37,5	100

Taulukon mukaan virallisten paikannimien frekvenssi vaihtelee puhujasta riippuen alle 50 %:sta reiluun 80 %:iin; epävirallisten nimien osuus on puolestaan 17,8 %:n ja 51,8 %:n välillä. Taulukon luvut paljastavat yllättäen Annan käyttävän toiseksi eniten Helsingin seudun epävirallisia paikannimiä (40,8 %), jopa samassa haastattelussa mukana ollutta Leenaa (17,8 %) enemmän, vaikka hän edellisessä luvussa esitetyn taulukon 2 mukaan onkin selvästi yleiskielisin. Asia ei kuitenkaan ole näin yksioikoinen: Anna puhuu haastattelussa selkeästi vähiten, mistä kertoo vain 81 nimimainintaa (vrt. samassa haastattelussa olleiden Marikan 205 ja Leenan 139 nimeä). Myös *minä*-pronominin eri variantteja esiintyy harvassa hänen puheessaan (ks. luku 3). Lisäksi Annan epäviralliset nimimaininnat eivät ole useinkaan spontaaneja, vaan metalingvistisiä mainintoja. Sama koskee myös Railia: vaikka hän sanoo useastikin, ettei oikeastaan edes pidä epävirallisista paikannimistä eikä mielellään käytä niitä, on kaikkiaan kolmasosa (33,3 %) hänen käyttämistään paikannimistä luokiteltavissa epävirallisiksi. Kuitenkin vain pieni osa niistä on spontaaneja.

Se, että Maija näyttäisi käyttävän eniten epävirallisia paikannimiä (51,8 %), ei kuitenkaan tule yllätyksenä: jo luvussa 3 käsiteltyjen persoonapronominivarianttien valossa hän vaikutti sopeutuneen kielellisesti hyvin Helsinkiin ja käyttävän suurimmaksi osaksi *mä* : *mu-* -variantteja. Lisäksi Maijan epäviralliset paikannimimaininnat ovat selvästi useammin spontaaneja kuin kenelläkään muulla informanteistani, mihin paneudun tarkemmin spontaaniutta käsittelevässä luvussa 4.3. Muiden haastateltavien epävirallisten nimivarianttien osuudet näyttävät olevan kolmasosan molemmiin puolin. Muu-

ten hyvin murteellisen Reinon epävirallisten varianttien osuus on jopa 37,5 % hänen kaikista nimimaininnoistaan, mikä tietysti myös hieman yllättää. Spontaaneja mainintoja myös näistä on kuitenkin vain harva.

4.2 Muun Suomen paikannimien esiintymistäajuus

Haastatteluissa esiintyy luonnollisesti myös muun Suomen, varsinkin Savonlinnan seudun paikannimiä, kun informantit raportoivat siellä vietetyistä lapsuus- ja nuoruusvuosistaan. Taulukkoon 5 olen koonnut näiden nimimainintojen lukumäärät ja prosentuaaliset osuudet. Sarakkeessa *Kaikki nimet yht.* on Helsingin ja muun Suomen paikannimimainintojen yhteenlaskettu määrä.

Taulukko 5. Muun Suomen ja Savonlinnan seudun paikannimien esiintymistiheys.

Informantti		Viralliset nimet	Epäviralliset nimet	Yht.	Kaikki nimet yht.
Anna	f	5	1	6	87
	%	5,7	1,1	6,8	
Marika	f	15	1	16	223
	%	6,7	0,4	7,1	
Leena	f	15	0	15	144
	%	10,4	0	10,4	
Helena	f	63	14	77	259
	%	24,3	5,4	29,7	
Maija	f	56	1	57	227
	%	24,7	0,4	25,1	
Raili	f	90	18	108	339
	%	26,5	5,3	31,8	
Marjatta	f	34	0	34	128
	%	26,6	0	26,6	
Reino	f	26	0	26	106
	%	24,5	0	24,5	

Taulukon 5 lukujen perusteella muuhun Suomeen viittaavien paikannimien määrä vaihtelee merkittävästi: vähiten niitä käyttää Anna (6 mainintaa; 6,8 %) ja eniten Raili, jolla Savonlinnaan ja muualle Suomeen (tai ulkomaille) viittaavia nimiä on lähes kolmasosa kaikista hänen käyttämistään nimistä (108 mainintaa). Erot ovat selviä myös kolmen haastattelun välillä. Annan, Marikan ja Leenan haastattelussa muun Suomen paikannimet tulevat esille heti alkuvaiheessa, jokaisen oman esittelyn yhteydessä. Tämän jälkeen he eivät enää juuri palaa Savonlinna-vuosiin, vaan vastailevat kuuliaisena Helsinkiin liittyviin kysymyksiini. Uskoakseni tähän vaikuttaa jälleen se, etteivät Anna,

Marika ja Leena tunteneet toisiaan etukäteen. Niinpä parin tunnin haastattelun aikana on varmasti ollut vaikea löytää yhteinen sävel. He eivät jaa kovin syvällisesti kokemuksiinsa Savonlinnasta, saati että poikkeaisivat ”sivupoluille” haastattelun edetessä.

Lähes täysin päinvastaista voisi sanoa Helenan, Maijan ja Railin sekä Marjatan ja Reinon haastattelusta. Molemmissa haastatteluissa Savonlinna ja sen lähiseutu mainitaan tuon tuosta, ei siis ainoastaan haastattelun alussa tai siinä vaiheessa, kun he esittelevät itsensä. Varsinkin Helena, Maija ja Raili intoutuvat muistelevaan lapsuuttaan ja nuoruuttaan välillä pitkästikin, ja tästä kertovat myös taulukon luvut: Helenan (29,7 %) ja Railin paikannimimaininnoista lähes kolmannes (31,8 %) ja Maijankin maininnoista neljännes (25,1 %) viittaa muualle kuin Helsinkiin. Myös Marjatan ja Reinon vastaavat luvut ovat 25 %:n tienoilla. Tuttuuden lisäksi asiaan vaikuttaa varmasti myös ikä: samaa ikäluokkaa olevien Helenan, Maijan ja Railin sekä Marjatan ja Reinon on varmasti helpompi löytää puhuttavaa Savonlinna-ajoista, kuin Annan, Marikan ja Leenan, jotka edustavat eri ikäryhmiä ja joista varsinkaan Leena ei ole asunut Savonlinnassa enää vuosikymmeniin.

4.3 Epävirallisten ja slangipaikannimien muodostus

Kuten totesin jo aiemmin, kaikki slangipaikannimet katsotaan epävirallisiksi nimiksi, mutta kaikki epäviralliset nimet eivät ole slangia. Termi *epävirallinen paikannimi* kertoo siitä, että nimi ei ole virallinen, jonkun ylhäältäpäin antama, eikä se voi esiintyä esimerkiksi kartoissa. *Slangipaikannimellä* viitataan erityisesti nimen muodostustapaan, mitä käsittelen seuraavaksi. Toisaalta se korostaa myös nimeäjien roolia: eri slangit nähdään aina jonkun tietyn ryhmän tai yhteisön kielenä ja ne vahvistavat ryhmän yhteenkuuluvuutta ja me-henkeä. (Mielikäinen 2005: 28–29.) Käytän työssäni jatkossa rinnakkain termejä *epävirallinen (nimi)variantti / paikannimi* ja *slangi(paikan)nimi*.

Epäviralliset paikannimet jaetaan kahtia, *sekundaareihin* ja *primaareihin* nimiin. Sekundaarit nimet on muodostettu virallisen nimen pohjalta joko johtamalla, lyhentämällä, mukaillemalla tai äänteellisillä muunnoksilla. Johtimien tehtävänä on ikään kuin vain ”kääntää” nimi slangiksi. Tyypillisimmät **johtimet** slanginimissä ovat *-is* (*Roihis* ’Roihuvuori’, *Myllis* ’Myllypuro’) ja *-Ari* (*Hesari* ’Helsinginkatu’, *Kaivari* ’Kaivopuisto’). Muita yleisiä johtimia ovat esim. *-(k)kA* (*Vartsik(k)a* ’Vartiokylä), *-tsi* (*Lintsi* ’Linnanmäki’) ja *-tsu* (*Kontsu* ’Kontula’, *Kantsu* ’Kannelmäki’). **Lyhentämällä** on puolestaan muodostettu esim. *Nokka* (’Katajanokka’). **Mukaelmilla** tarkoitetaan kielestä toi-

seen lainattuja slanginimiä, joita Helsingin alueella on jo historiallisista syistä paljon. Tällaisia ovat esim. *Sörkka* (*Sö(de)rnäs* 'Sörnäinen') ja *Rööperi* (*Rödbergen* 'Punavuori'). **Äänteellisiin muunnoksiin** liittyy yleensä ironinen, alatyylinen tai pejoratiivinen merkitys, ja tällaiset slanginimet voidaankin nähdä sekundaarien ja primaarien nimien välimaastoon kuuluviksi, sillä ne tuntuvat myös ilmaisevan jotain erityispiirrettä tarkoitteestaan (ks. tarkemmin primaarien nimien käsittelyä alempana). Tällainen äänteellisen muunnoksen sisältävä slanginimi on esim. *Pylymuro* tarkoittamassa Myllypuroa. (Ainiala 2005: 16; Ainiala – Saarelma – Sjöblom 2008: 138–140.) Ainiala (mp.) toteaa kuitenkin, ettei aina nimen takaa voi löytää yksiselitteistä totuutta, vaan tärkeämpää tuntuu olevan kielellinen leikittely ja nimen ”vääntely”.

Primaarit nimet ovat puolestaan täysin riippumattomia virallisesta nimestä, vaan ne on yleensä muodostettu jotain paikkaan liittyvää erityispiirrettä ajatellen. Tällaisia ovat esimerkiksi **paikan sijainti** (*Sokkarinkulma* 'Sokoksen kulma') ja **paikalla oleva tai esiintyvä** (esim. *Köysiratapuisto* ja *Lentokonepuisto* joensuulaisia leikkipuistoja kuvaamassa). **Paikkaan liittyvän ominaisuuden** perusteella on muodostettu esim. jo aiemmin mainitsemani *Mogadishu Avenue* ('Meri-Rastilan tie'), jota sanotaan vertailevaksi *siirrynnäiseksi*: nimi on siis annettu siitä syystä, että alueella asuu paljon somali-pakolaisia. Kun nimeämisperusteena on **paikan suhde ihmiseen**, puhutaan esim. sellaisista nimistä kuin *Juoppopuisto* ja *Narkkaripuisto*, joilla viitataan paikan käyttäjiin. Lisäksi primaareihin nimiin luetaan kuuluvaksi **paikan lajin** ilmaisevat nimet, kuten informanteistani Annan mainitsema *Koulu* tarkoittamassa Helsingin yliopistoa. (Ainiala – Saarelma – Sjöblom 2008: 140–142.)

Omassa työssäni käsittelen seuraavissa luvuissa slangipaikanniminä niitä nimiä, jotka löytyvät Heikki ja Marjatta Paunosen (2000) sanakirjasta *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii: Stadin slangin suursanakirja*. Kaikki haastatteluista poimimani ja epävirallisina pitämäni paikannimet olen koonnut Liitteen 3 taulukoihin.

Olen nimennyt seuraavat alaluvut työni alkupuolella käsittelemieni slangikerrostumien mukaan niin, että vanhemman slangin paikannimiä koskevissa luvuissa 4.4.1 ja 4.5.1 käsittelen nimiä, jotka ovat syntyneet ennen vuotta 1950. Tämän jälkeen syntyneiden uudempien slanginimien käyttöä ja raportointia käsittelen luvuissa 4.4.2 ja 4.5.2. Lisäksi käsittelen ns. yleissuomalaisia slangipaikannimiä omissa luvuissaan (luvut 4.4.3 ja 4.5.3). Mainittakoon kuitenkin, että luvuissa tarkastellaan myös virallisia paikannimivariantteja epävirallisten rinnalla, sillä ne ovat luonnollisesti olennainen osa keskustelua, jossa käsitellään tietyn paikan nimivariantteja.

4.4 Itseraportointi ja slangipaikannimien metakielinen käyttö

Tässä luvussa tarkoitukseni on siis selvittää, mitä paikannimiä – virallisia vai epävirallisia nimiä – haastateltavani kertovat itse käyttävänsä, kun sitä heiltä kysyn. Omaa nimistönkäyttöä kommentoidaan haastatteluissa monesti toki muutenkin.

4.4.1. Vanhemman slangin paikannimet

Tässä alaluvussa lähempään tarkasteluun olen ottanut *Helsinki*-nimen ja sen kahden yleisimmän epävirallisen nimivariantin, *Hesan* ja *Stadin* käytön, sillä ne herättävät kaikissa haastatteluissani runsaasti keskustelua. Molemmat slangivariantit ovat syntyneet 1900-luvun alussa (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Hesa*, *Stadi*).

Helsingin eri nimivariantteja tarkastellessa voi ensinnäkin huomata muuttajia yleisesti koskevan seikan: yleensä vain *Hesa* tai *Helsinki* koetaan käyttökelpoisiksi variantteiksi. Leena on informanteistani ainoa, joka voi omien sanojensa mukaan käyttää *Stadia*:

Esimerkki 33. KESKUSTA. (= Esim. 2.) (Taukojen pituutta ei ole laskettu.)

01 Leena (57): => no mulla_ainakit tulee_usein sanottua_että (.)
 02 => <mä meen **Stadiin**> (.) ni_et se tarkoittaa tätä
 03 => **Helsingin keskustaa.**
 04 Haast.: aivan_joo. (.) käytät sie sitä sitte' 'ite koskaaj
 05 jos [sie sanot että sie lähdet **Stadiin** ni sit [sie
 06 Leena (57): [↑käytän.
 07 Leena (57): [mm.
 08 Haast.: lähe]t keskustaan nime' 'omaa.
 09 Leena (57): mm.]

Leena kertoo käyttävänsä *Stadia* etenkin tarkoittaessaan Helsingin keskustaa. Tämä onkin yksi *Stadi*-nimen tarkoitteista: ruotsin kielen sanaan *stad* pohjautuva *Stadi* on merkinnyt juurikin Helsinkiä ja sen ydinkeskustaa, mutta myös yleisesti kaupunkia. Lisäksi se on yleisesti mielletty juuri syntyperäisten helsinkiläisten käyttämäksi nimeksi. (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Stadi*; Vaattovaara – Soinen-Stojanov 2006: 237.) Tämän tiedostavat myös esimerkiksi Maija ja Marika: Maijan mielestä *Stadi* kuuluu toiseen ”kieliperheeseen”, ja hän lisää myös, että ”*semmonen voi käyttääs Stadia joka on stadilainen*” (ks. esimerkki 35). Marikakin mietiskelee syntyperäisyyden aspektia ja irtisanoutuu *Stadin* käytöstä lisäämällä, ettei se sovi yhtään hänen suuhunsa.

Jos *Stadi* siis nähdään yleisesti paljasjalkaisten helsinkiläisten suosimana nimenä, Helsingin nimivarianteista *Hesan* on todettu olevan *Helsingin* ohella yleisin muuttajien mainitsemista nimivarianteista (Ainiala 2006: 111; Ainiala – Lappalainen 2010: 77, 80; Eskelinen 2006). Myös Heikki ja Marjatta Paunonen (2000: s.v. *Hesa*) toteavat, että 1950-luvulta lähtien *Hesa*-nimellä on ollut selkeä maalaisuuden ja ulkopaikkakuntalaisuuden leima; aidot *stadilaiset* saattoivat kyllä käyttää sitäkin 1900-luvun puoleenväliin saakka, mutta eivät juuri enää tuon jälkeen. Omista informanteistani Marika on myös törmännyt *Hesa*-nimeen kohdistuvaan suoranaiseen paheksuntaan pääkaupunkiseudulla. Ainiala ja Lappalainen (2010: 80) kirjoittavat, että niin *Hesa* kuin *Stadikin* sisältävät selkeän affektiivisen latauksen.

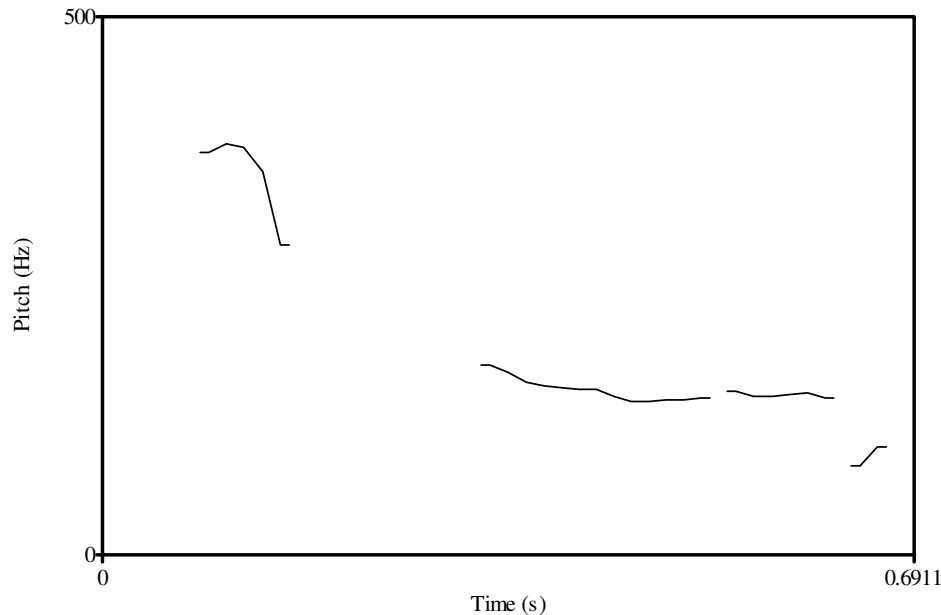
Seuraavaksi esitän esimerkin *Hesan* metakielisestä käytöstä:

Esimerkki 34. HESA. (Taukojen pituutta ei ole laskettu.)

- 01 Haast.: joo (.) mutta siirrytämpä sitte' 'enemmän tähän
 02 paekannimiaiheeseen ku_on teijän nää (.) yleiset
 03 tiedot ja omat tiedot kuultu, (.) iha' 'ekana
 04 aattelin kysyy' 'et mitä nimiä tai nimeä käytätte
 05 Helsingistä.
 06 Leena (57): => ↑**Hesa (a)** .
 07 Marika (30): joo **fHesaf** hh.
 08 Haast.: mitäs Anna sa[noo;
 09 Anna (23): [**Hesa** ja **Helsingi** että (.) se
 10 vaihtelee vähän mutta=
 11 Haast.: =vaihtelee se mi< (.) missä onkse niinku joku
 12 tilannet tai joku henkilö kenej kanssa=
 13 Anna (23): sanotaan että tuttujen kanssa (.) mä käytän **Hesaa**
 14 mutta sitten **Helsingiä** jos puhuu yleisesti;
 15 Haast.: joo.
 16 Anna (23): ja voi olla' 'että sanon myös kavereille **Helsingi**
 17 et se se menee ihan niinku_että (.) sanotaav
 18 viiskyt viisk(h)yt he he;
 19 Haast.: j(h)oo he he ja siulla oli pelkästää **Hesa** vai;
 20 Marika (30): no jaa ei kyl mullaki on **Helsingi** että **Hesa** tai
 21 **Helsingi** .

Tässä esimerkissä huomio kohdistuu erityisesti riviin 6, jolla Leena vastaa käyttävänsä Helsingistä nimeä *Hesa*. Variantti tuntuu olevan hänelle itsestään selvä ja täysin luonnollinen. Tämä käy ilmi *Hesa(a)*-sanan prosodiasta: sävelkulku alkaa korkealta ja liu-

kuu jo ensimmäisen tavun aikana nopeasti alas. Prosodiaa havainnollistaa alla oleva kuvio 4:

Kuvio 4. Perustaajuuskäyrä Leenan lausumasta *Hesa(a)*.

Mia Halosen ja Hanna Lappalaisen mukaan (2010, 2012, tekeillä) tämänkaltainen intonaatiokuvio esiintyy yleensä juuri yhden sanan mittaisissa nominaalilausekkeissa (NP-lauseke) ja kun vastaus on informantille itselleen selvä. Myös Elizabeth Couper-Kuhlen (2009: 102–104) on havainnut nopeasti laskevan intonaation liittyvän paitsi pettyneisyyden osoittamiseen myös sellaisiin lausumiin, joilla osoitetaan yllättyneisyyttä.

Kun tarkastellaan esimerkkiä 34 lähemmin, huomataan, etten minä haastattelijana ole antanut yhtään vastausvaihtoehtoja, joista haastateltavat voisivat valita (r. 4–5). Tällainen yksinkertainen hakukysymys voi vain korostaa Leenan vastauksen itsestäänselvyyttä. Hän ei selitä vastaustaan millään lailla, vaan yksisanainen NP-lauseke tuntuu olevan riittävä. (Halonen – Lappalainen 2012.) Marika säästää Leenaa vastaamalla kysymykseeni myös *Hesa* ja vahvistaa sanomaansa *joo*-partikkelilla (r. 7). Ainoastaan Anna vastaa pidemmin (r. 9–10), minkä tulkitseen johtuvan siitä, että esitän nimenomaan hänelle suunnatun lisäkysymyksen (r. 8 *mitäs Anna sanoo;*) ja pyydän vielä tarkennusta hänen vastaukseensa. Esimerkkikatkelmasta voi tehdä myös kaksi muuta havaintoa, joihin myös Ainiala ja Lappalainen ovat kiinnittäneet huomiota (2010: 80, 83, 93): kaikessa neutraaliudessaankin *Helsinki*-variantin käyttö esitetään usein epävarmasti, ja

valinta *Hesan* ja *Helsingin* välillä tehdään monesti puhekuippoja (ja tämän taustaa) ajatellen. Esimerkissä 34 epävarmuus näkyy mielestäni Marikan rivin 20–21 vuorosta, jonka hän aloittaa partikkeliketjulla *no jaa*, mikä tuo vuoroon mietiskelevän, harkitsevan aspektin. Mitä tutumpi puhekuippoani puolestaan Annan mukaan on, sitä varmemmin hän voisi käyttää *Hesaa* (r. 13–14, 16–18).

Pohtimisen arvoista on myös se, voisiko topiikin vaihdos vaikuttaa Leenan mainitsemaan *Hesaan*. Olenhan haastattelun aluksi kertonut pääpiirteittäin, miksi olen haastattelua tekemässä ja mitä aion tutkia (ks. Liite 1). Esimerkin 34 alussa (r. 1–5) ilmoitan, että kaikkien oman esittelyn jälkeen on aika siirtyä puhumaan nimenomaan paikannimistä, ja esitän heti perään Helsingin nimeä koskevan kysymyksen. Kysymys voidaan kokea hieman yllättävänä, mutta toisaalta siihen liittyy ainakin Leenan vastauksesta päätellen hyvinkin luonnollinen vastaus.

Seuraava esimerkki 35 eroaa edellisestä jo siinä, että esitän informanteille vaihtoehtokysymyksen (r. 1–3), millä näyttäisi olevan vaikutusta myös vastauksiin.

Esimerkki 35: IHA HELSINKI.

01 Haast.: mitä nimeä työ käyttätte Helsingistä, (.) onk se
 02 Helsinki vai onk ses Stadi vai Hesa vai onks
 03 teillä joku omà nimi,
 04 (.)
 05 Maija (55): => mä käytän (.) e- He- [Hesa ja Helsinki,
 06 Helena (53): [>Helsinki?<
 07 Helena (53): => mä käytä_iha Helsinki.
 08 Maija (55): => mä käy[tä_aika_usei Hesa.
 09 Raili (50): => [<Helsinki>;
 10 Haast.: joo.=
 11 Helena (53): =((-) Hel[sinki,
 12 Raili (50): => [joskus tulee [(mutta) sanon Helsinki;
 13 Maija (55): [mutta Stadi_ei koskaan,
 14 Haast.: [joo.
 15 Raili (50): [joo_eis Stadi kos[kaan?
 16 Haast.: [miñkä takia ei Stadia voik
 17 käyt[tää;
 18 Maija (55): [Stadi_on niis slangi-
 19 Raili (50): ni[i se_on Stadin langin [sic] nii;
 20 Maija (55): [se_om mum mum mielestä se kuuluu toiseen niig
 21 kuk kieliperheeseen kokonaa_et >semmonev< voi
 22 käyttääs Stadia joka_on stadilainen [mut ei ei

23 Raili (50): [mm.
 24 Maija (55): niin ku >se_o se_o< se tuntuu niin ku,
 25 Haast.: joo.
 26 Maija (55): että #ö:# ssse ssssse: on [luonnoton ja sä_ikään
 27 Raili (50): [(ja se_et jos)
 28 Maija (55): kuin nii] nii to- ja toi niim mut kyllä vanhat
 29 Raili (50): sukupolvi:]
 30 Maija (55): stadilaiset voi käyttääs **Stadi**[a_ettei se sii-
 31 Raili (50): [niin niim mutta
 32 tarkotan että mä just et mietin tätä m(h)uv
 33 vegaani: kummityttöö tässä [se saattaa puhuakki jo
 34 Maija (55): [nii.
 35 Raili (50): **Stadista** en oov varma sillä_on aika vahva
 36 [sit taas lappeerrantalaisena semmonem
 37 Helena (53): [niim mutta siinä-
 38 Raili (50): mi#e[::# ja [tämmönen;=
 39 Helena (53): [nii nii,=
 40 Haast.: [=joo.
 41 Maija (55): =mut_ei- (kyl-)
 42 Helena (53): sill_o_e[ri merkitys sillä- sill_o_eri merkitys
 43 Maija (55): [varmaa se perusstadilaisuus;
 44 Helena (53): siis niin ku,=
 45 Raili (50): =mm.=
 46 Maija (55): =nii.=
 47 Helena (53): =jos puhutaas **Sta**[↑]**dist**a;
 48 Maija (55): joo;
 49 Helena (53): ni >voidaam puhua_iha siitä< **sentrumista** (.) ihan
 50 niin ku keski- iha >siitä niin ku< (.) >jo- jot
 51 porukat sanoo_et ne lähtee **Stadiin** ni se tarkoittaa
 52 sitä_et ne< lähtee sinne' 'ihan **keskus**[taan.

Ainialan ja Lappalaisen mukaan (2010: 77) tarkentava vaihtoehtokysymys näyttäisi saavan haastateltavat kommentoimaan ja ”maistelemaan” useampaa vaihtoehtoa kuin pelkkä yksinkertainen hakukysymys. Tämän voi huomata myös yllä olevasta esimerkistä 35. Huomiota herättää myös, että vaihtoehtokysymyksen jälkeen vastaus näyttäisi tulevan kokonaisena lauseena, ei vain NP-lausekkeena (vrt. esimerkki 34). Helena antaa ensin kylläkin yksisanaisen *Helsinki*-vastauksen rivillä 6, mutta koska hän sanoo sen hyvin nopeasti ja puhuu Maijan kanssa samanaikaisesti, hän kokee ilmeisesti tarpeelliseksi toistaa rivillä 7 vastauksensa kokonaisella lauseella *Mä käytän iha Helsinki*. Par-

tikkelin *ihan* avulla Helena kertoo käyttävänsä ainoastaan *Helsinki*-varianttia (VISK § 828).¹⁹ Myös Railin ensimmäinen vastaus rivillä 9 on yksisanainen, mutta hän täydentää sitä rivillä 12. *Helsinki*-variantille tyypillisesti myös Railin rivin 9 lausuma kuulostaa hieman epäröivältä puheen hidastumisen vuoksi.

Stadin käytöstä ja ”stadilaisuudesta” kaikki kolme tuntuvat irtisanoutuvan. Maija toteaa rivillä 13, ettei hän koskaan käytä *Stadia*, ja Raili toistaa saman rivillä 15. He selittävät käyttämättömyyttään paitsi *Stadin* luonnottomuudella, myös sillä, että *Stadi* kuuluu *Stadin* slangiin, Maijan sanoin ”toiseen kieliperheeseen” (r. 18–21, 26). Molemmat tuntuvat kuitenkin olevan sitä mieltä, että (vanhat) stadilaiset voivat sitä käyttää; *stadilaisilla* ymmärrän heidän tässä tapauksessa tarkoittavan nimenomaan syntyperäisiä helsinkiläisiä (ks. Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *stadilainen*). Raili ottaa mukaan myös sukupolviaspekstin ja epäilee parikymppisen²⁰ kummityttönsä mahdollisesti käyttävänkin *Stadia*. Se, että kummityttö on Lappeenrannasta kotoisin, vaikuttaisi ainakin Railin mielestä kumoavan sen yleiskäsityksen, että *Stadi* voisi kuulua vain paljasjalcaisten helsinkiläisten sanavarastoon. Tässä vaiheessa Helenakin tulee taas mukaan keskusteluun ja tuo puolestaan esiin keskusta-aspektin (r. 49–52), mitä olen käsitellyt jo edellisen esimerkin yhteydessä. Hän kuitenkin kieltää käyttävänsä itse *Stadia* puhuesaan keskustasta, kun sitä kysyn, ja sanoo painokkaasti: *Mää lähen keskusta.*

Stadiin on huomattu liittyvän vahva affektiivinen lataus, mistä kertovat mm. se, miten nimen käyttöä tai käyttämättömyyttä perustellaan tai kuvataan. Lisäksi *Stadiin* on liitettävissä paljon erilaisia mielikuvia sen käyttäjistä. (Ainiala – Lappalainen 2010: 91.) Varsinkin Railin, Helenan ja Maijan haastattelussa *Stadi* herättää vielä lisäkeskustelua ja -pohdintaa:

Esimerkki 36: NASTA MESTA.

```
01 Raili (50):      sit >siin_on semmoneŋki_arvolataus et must se_on
02                niin ku< jon- joteŋkis semmosen niin kun: #ö# mulles
03                se_on nuoremman #ö:# polven #e:# #ö:# sana
04                niin kus sellasesta paikasta jossa ebiletetään
05                joteŋk(h)ii heh mä_[yhdistän niin ku
06 Helena (53):                [fnii£,
```

¹⁹ Hieman myöhemmin Helena arvioi kuitenkin, että *Hesa* voi monesti olla puheessa tietynlainen heitto ja että se on helppo sanoa. Täällä ymmärrän hänen tarkoittavan sitä, että *Hesa* voi joissain tapauksissa kuulua myös hänen nimivarastoonsa.

²⁰ Raili on kertonut kummityöstään ja maininnut tämän iän jo aiemmin.

07 Raili (50): tälläsiä_asiointaf,
 08 Maija (55): fnii_on jo[of;
 09 Helena (53): [joo nii;
 10 Maija (55): siihen liittyy semmosta merkitystä joo.
 11 Raili (50): [et **Stadi**_on niin kun <nasta mesta> niin kus
 12 Helena (53): [jotenkis se liittyy niin kuk keskustaan kuitenkin
 13 Raili (50): >semmonen< <@khuul@ ((cool)) paikka>
 14 Helena (53): että >se mielikuva itseksi- itsellekkiit tulee_et
 15 se tarkoittaa niin ku sitä< (.) keskustaa;
 16 Raili (50): niin no joo;
 17 Maija (50): joo=
 18 Raili (50): =mennää **Stadiin** niin no no se- mutta sen (.)
 19 tunnistaa nuorten puheesta_et kun ne menee **Stadiin**
 20 ni sillan ne_ehkä lähtee @**Vuokista** (.) **Stadiin**@.

Katkelman aluksi Raili ottaa jälleen puheeksi nuoremman polven, kun puhutaan *Stadi*-nimestä, mutta hän sanoo liittävänsä siihen ajatuksen myös ”biletyksestä” (r. 4), ”nastasta mestasta” (r. 11) ja ”coolista paikasta” (r. 13). Maija sanoo olevansa hänen kanssaan samaa mieltä. Helena yrittää tarjota omaa keskustanäkemystään jälleen tässä yhteydessä; hämärän peittoon kuitenkin jää, tarkoittaako Helena nimenomaan sitä, että nuorison juhlintapaikat sijaitsevat monesti keskustassa ja että myös hän on samoilla linjoilla Railin kanssa. Raili tuntuu myöntävän ainakin osittain Helenan ajatukseen (r. 16 ja 18), mutta haluaa edelleen painottaa omaa näkemystään nuorison kielestä. Edellä mainitsemani *Stadi*-nimeen liittyvä affektiivinen lataus käy hyvin ilmi rivillä 20, kun Raili sanoo äänenlaatuun muuttaen, että nuoriso lähtee *Vuokista Stadiin*. Railin kielelle tämänkaltainen epävirallisten varianttien käyttö on jopa hiukan yllättävääkin, sillä hän on heti haastattelun aluksi ilmoittanut, ettei pidä etenkään epävirallisesta *Vuokki*-nimestä (tästä lisää tuonnempana). Näkisinkin affektisuuden liittyvän tässä molempiin nimivariantteihin; affektisuutta pehmentää kuitenkin jo mainitsemani äänenlaadun muutos, jossa on kuultavissa hiukan leikittelevä sävy. (ks. myös Ainiala – Lappalainen 2010: 97–98.)

Esimerkissä 36 on havaittavissa myös tietynlaista kontrastia *Vuokin* ja *Stadin* välillä. Samankaltaista kontrastia voidaan liittää myös seuraavaan esimerkkiin 37:

Esimerkki 37. STADI.

01 Haast.: mitä: nimeä tai nimiä työ käytätte Helsingistä.
 02 (.)

03 Marjatta (73): †he heh .hhh
04 (.)
05 Marjatta (73): => **Stadi.**
06 (1.8)
07 Marjatta (73): e:i my[ö sitä_oikeestaan kyllä käytetä (.)
08 Reino (74): [e::i::h,
09 Marjatta (73): nuoriso käyttää sitä .hh,
10 Haast.: mm; (0.6) tuleeks koskaas sanottuas Stadi (.) sit
11 jos (.) vaikka se nyt tuli siulem mie[lee;
12 Reino (74): [ei
13 normaalikielen käytössä ↓°silloj jos on ihan
14 tommone (1.0) på skojo°,
15 Marjatta (73): puhutaanko myö_että myö lähettäänkö käymää
16 => **Keskustassa;**
17 (1.0)
18 Reino (74): => niin tiältä pois [(---) et lähettää **Helsingii**
19 Marjatta (73): [nii;
20 Reino (74): lähettää; (-) @em mie tiiä@;
21 Marjatta (73): k(h)uule ehh .hh (0.5) kai sitä tullee vaa
22 sanottua_että (0.9) [lähettäänkö-
23 Reino (74): [se_on nii syrjänen kylä_et
24 eihä siitä ky- tuup [puhuttuukaa millonkaa;
25 [(naurua))
26 Haast.: n(h)i(h)ii (.) et onk se vaa sit (.) pelkästää
27 [**Helsinki** (-) Hesa;
28 Marjatta (73): => [**Hesa** (.) se_on kyllä se_o **Hesa**;
29 Reino (74): kyl[lä;
30 Haast.: [nii.
31 Marjatta (73): => kyllä se **Hesa**' 'on_että,
32 Haast.: mm.
33 Marjatta (73): => kyllä myö lähettään nyt tonne (0.8) **keskustaan** tai
34 **Hesaan.**
35 Haast.: niij just.

Kontrastin ajatus liittyy tässä esimerkissä siihen, millä tavalla Marjatta ja Reino hahmottavat oman asuinalueensa, Kontulan, erilliseksi muusta Helsingistä ja tässä tapauksessa varsinkin keskustasta. Proadverbi *tiältä* (*tiältä* 'täältä' *pois* r. 18), jolla Reino viittaa heidän itähelsinkiläiseen asuinpaikkaansa, sekä ilmaus *syrjänen kylä* (r. 23) synnyttävät kuulijassa tulkinnan, ettei oma alue ole sama asia kuin Helsinki. (Ainiala – Lappalainen 2010: 94.) Kielen- ja ennen kaikkea keskusteluntutkimuksessa on kyse vastaao-

tajan päättelyprosessista: siitä, miten hän on ymmärtänyt tai tulkinut puhujan edellisen lausuman (Hakulinen 1997: 14; myös Heritage 1984: 251). Edellisen perusteella voi olla mahdollista, että Marjatta ja Reino ovat ymmärtäneet kysymykseni muodossa *mitä nimeä tai nimiä käytätte Helsingin keskustasta*.

Kun tarkastellaan koko esimerkkiä alusta lähtien, kiinnittyy huomio ensimmäisenä Marjatan *Stadi*-vastaukseen rivillä 5. Vastausta edeltää rivillä 1 esittämäni yksinkertainen hakukysymys, jossa vastausvaihtoehtoja ei ole ennalta annettu. Vastaus on muodoltaan yksisanainen NP-lauseke, minkä totesin jo aiemmin olevan tyypillinen hakukysymyksen vastaus. Kuitenkin sisällöltään vastaus on jokseenkin yllättävä: ensimmäisenä ei odottaisi seitsemänkymppisen, muualta Helsinkiin muuttaneen pariskunnan käyttävän *Stadia*. Ennen vastaustaan Marjatta naurahtaa (r. 3), mikä voi merkitä sitä, että hän pitää kysymystäni Helsingin nimestä yllättävänä (Ainiala – Lappalainen 2010: 79). Naurahduksen jälkeen hän pitää pienen tauon ennen *Stadi*-lausumaansa. Kuultuna *Stadi* on kaukana Leenan esimerkissä 34 sanomasta *Hesa(a)*-vastauksesta: Marjatan vastaus on terävä ja melko tasainen, ja vaikkei mukana olekaan epävarmuutta ilmaisevia modaalisia aineksia, hän kuulostaa mielestäni epävarmalta. Tyhjentävää vastausta en tietenkään Marjatan *Stadiin* kykene antamaan, mutta voin vain epäillä, että jostain syystä hän ehkä saattaa olettaa, että minä haastattelijana odotan heiltä nimenomaan kyseistä vastausta. Toisaalta hän haluaa ehkä näyttää, että ainakin hän tietää *Stadin* olemassaolon. Kuten jo yllä esitin, Marjatta ja Reino tuntuvat lisäksi ymmärtävän kysymykseni niin, että haen nimivariantteja Helsingin keskustalle enkä koko Helsingille. Myös tämä voi selittää *Stadi*-variantin valinnan.

Esimerkin 35 yhteydessä esitin, että tarkentava vaihtoehtokysymys saisi informantit kommentoimaan ja ”makustelemaan” useammalla vaihtoehdolla kuin pelkkä yksinkertainen hakukysymys. Vaikka esimerkissä 37 onkin kyseessä hakukysymys ilman vaihtoehtoja, Marjatta ja Reino kommentoivat ja ”kokeilevat” useampaa varianttia. Ehkäpä kaikin tavoin odottamaton *Stadi*-vastaus vie heitä tähän suuntaan. Marjattahan ei loppujen lopuksi päädy *Stadi*-vastaukseen, vaan irtautuu siitä lähes täysin (r. 7) ja näkee sen ennemminkin nuorison kielenkäyttöön kuuluvana (r. 9). Reino lisää, etteivät he käytä *Stadia* kuin korkeintaan leikillään (r. 14 *på skoj* ruots. ’leikillään’). Tämän jälkeen he pohtivat yhdessä *keskustan* ja *Helsingin* käyttöä, mutta tuntuvat olevan kummastakin epävarmoja (r. 15–22). Se, että *Hesa* tulee ilmi vasta minun mainittuani se rivillä 27, on yllättävää, sillä aiemmissa esimerkeissä se on ollut ensimmäisenä mainittujen varianttien joukossa. Tämän jälkeen Marjatta ja Reino eivät tunnu voivan kuvitellakaan enää

juuri muita vaihtoehtoja: Marjatta pyrkii vakuuttamaan minut heidän *Hesan* käytöstään toistamalla lausetta *kyllä se Hesa on* (r. 28, 31), ja Reino säestää häntä sanomalla *kyllä* rivillä 29. Asiointilan ehdotonta varmuutta ja paikkansapitävyyttä korostaa partikkeli *kyllä* (VISK § 1608). Viimeisenä Marjatta vielä poimii mukaan *Hesan* rinnalle variantin *keskusta* (r. 33); huomionarvoista on se, että *Helsinki*-vaihtoehto on jätetty pois, vaikka sitäkin pariskunta mietti aiemmin.

4.4.2 Uudemman slangin paikannimet

Kun edellisessä luvussa käsittelemme ainoastaan *Helsinki*-nimeä ja sen kahta yleisintä epävirallista varianttia, *Hesaa* ja *Stadia*, paneudun tässä uudemman slangin paikannimiä käsittelevässä alaluvussa pariin Helsingin kaupunginosaan ja niiden epävirallisiin nimi-variantteihin sekä yhteen katuun ja sen epäviralliseen nimivarianttiin.

Ensimmäisenä otan Annan, Marikan ja Leenan haastattelusta kohdan, jossa puhutaan Lauttasaaresta:

Esimerkki 38: LARU TAI LAUTTIS.

```
01 Leena (57): => noist paikannimist >esimerkiks< Lauttasaari ni (.)
02           => se_oj joko #Laru tail Lauttis#.
03 Marika (30): [aij ↑jaa.
04 Anna (23): [m↑hm,
05 Haast.: [ei missään nimessä Lauttasaari?
06 Leena (57): no ky:llä sitäkin nyt voi mutta aika usei se (.)
07           tulee sillai (.) jostain £@tääältä opittua@£;
08 Haast.: [joo (.) [kyllä.
09 Anna (23): [hehe,
10 Marika (30): [hehe,
```

Esimerkissä 38 Leena toteaa riveillä 1–2, että Lauttasaari on joko *Laru* tai *Lauttis*. Vaikkei hän sano suoraan missään vaiheessa, että hän itse käyttää epävirallisia variantteja, tämä tunne syntyy Leenan käyttämästä nollapersonarakenteesta riveillä 6 (*no ky:llä sitäkin nyt voi*). Nollapersonan avulla sanottu asia koskee ainakin puhujaa itseään tai kuulijaa; samalla siinä on myös yleistävä sävy (VISK § 1347). Voidaan siis ajatella, että Leena tarkoittaa, että hän itse käyttää usein *Larua* tai *Lauttista*, mutta hän myös tietää monen muun käyttävän niitä.

Annalle ja Marikalle *Laru* ja *Lauttis* tuntuvat kuitenkin olevan vieraita variantteja. Marika vastaanottaa itselleen uuden tiedon partikkeliketjulla *ai jaa* (r. 3); Annan lausu-

man *mhm* (r. 4) rinnastan puolestaan partikkeliin *aha*. Lisäksi uudesta tiedosta kertoo mielestäni molempien yllätynyt äänensävy, mitä korostaa nouseva intonaatio ennen partikkeliä *jaa* ja lausuman osaa *hm*. (VISK § 1049; Hakulinen 1997: 15.) On toisaalta täysin ymmärrettävää, etteivät melko vastikään Helsinkiin muuttaneet Anna ja Marika tiedä Lauttasaaren epävirallisten nimivarianttien olemassaoloa: *Laru* on syntynyt 1950-luvulla, *Lauttis* puolestaan jo 1920-luvulla (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Laru*, *Lauttis*). Lisäksi he molemmat asuvat Itä-Helsingissä, kaukana läntisessä Helsingissä sijaitsevasta Lauttasaaresta, eikä sinne todennäköisesti tule lähdettyä noin vain. Sama seikka pätee toki Leenaan, mutta hän on jo aiemmin haastattelussa kertonut, että tuntee Lauttasaaren jotenkuten, koska hänen äitinsä serkku asui siellä aikoinaan, minkä vuoksi hänen tuli käytyä siellä.

Taulukon 4 luvuista muistetaan, että Railin epävirallisten paikannimivarianttien osuus oli jopa 33,3 % kaikista hänen nimimaininnoistaan, vaikka hän useaan otteeseen sanookin, ettei itse juuri käytä niitä saati pidä niistä. Heti haastattelun alkupuolella hän kertoo olevansa ”puritaani” ja olevansa suorastaan huolissaan suomen kielen tulevaisuudesta. Esimerkkinä hän mainitsee varsinkin nuorison keskuudessa kuulemansa paikannimien lyhentämisen ja huomaa suorastaan ärsyyntyvänsä siitä, että Vuosaarta sanotaan *Vuokiksi*. *Vuokki*-nimi herättää enemmänkin keskustelua serkusten välillä, sillä Vuosaari on jokaiselle tuttu joko entisenä tai nykyisenä asuinpaikkana. Se, että Raili ei voi kuvitella käyttävänsä *Vuokkia*, on toisaalta ymmärrettävääkin: nimi on syntynyt vasta 1990-luvulla, uudemman Stadin slangin myöhemmällä kaudella, eikä tästäkään syystä ole hänelle ehkä niin tuttu (Paunonen – Paunonen 2000: 17, s.v. *Vuokki*). Kuitenkin Maijalle ja Helenalle nimen käyttäminen näyttäisi olevan luonnollista:

Esimerkki 39. VUOSAARI VS. VUOKKI.

```
01 Helena (53):      niim mitä sä sanot (.) Vuosaaresta?
02 Raili (50):      => Vuosaari, (.) mä sanon et mä_asun Vuosaaren
03                  Auriņkolahes[sa;
04 Helena (53):     => [et asu Vuo< et asuv Vuokissa;
05 Raili (50):      en todellakaan kum mä in- kum mä tajusin vasta
06                  joskus niin ku aika (.) aika hiljattain sen että
07                  nuoriso puhuu (.) metrossa_et mennääv Vuokkiin
08                  °nim mä_et° (1.0) [↑häh,
09 Haast.:          [se_ov vissii_aika tommonen
10                  nuoriso; (0.5) nimi, (0.5) taim mi[tä_mie_oo_
11 Raili (50):          [mutta sit- nii;
```

- 12 Haast.: ainaki' 'ymmärtäny_[et aika he-
- 13 Maija (55): => [kyl mä käytäv **Vuokkia** kans
- 14 kotona_<ai[na>
- 15 Helena (53): => [ky::llä (mä) mäkiik käytän-
- 16 (---)
- 17 Helena (53): mutta vaikea_oj joteŋkii (.) vaikea_oj joteŋkiin
- 18 niin ku (.) sitä (.) ymmärtää tai hahmottaa_et joku
- 19 vanha vanha täti sanois et mennääv [**Vuokkii**;
- 20 Raili (50): [**Vuokkiin** ɛnii
- 21 (.) niif;
- 22 Maija (55): heh heh heh,
- 23 Helena (53): ei se kuulu-
- 24 Maija (55): mut me voidaa sanoak kum me (.) meijäl lasten
- 25 kanssap puhutaan ni me puhutaan niin ku samaa
- 26 => kieltä niin ku siis kotona käytetääv **Vuokkia**;

Esimerkin 39 alussa Raili jälleen kerran irtisanoutuu täysin *Vuokin* käytöstä. Helena kysyy häneltä, mitä nimeä hän käyttää *Vuosaaresta* (r. 1), ja Raili vastaa käyttävänsä *Vuosaarta*, mutta tähdentää sitten vielä, että hän sanoo asuvansa Vuosaaren Aurinkolahdessa (r. 3–4). *Vuokissa* hän kieltää asuvansa: kieltä on painokas, ja sen ehdottomuutta painottaa *todellakaan*-sana. Raili siis haluaa identifioitua vuosaarelaiseksi, jopa aurinkolahtelaiseksi, muttei missään nimessä vuokkilaiseksi.

Maija ja Helena puolestaan sanovat voivansa käyttää *Vuokkia* varsinkin kotona ja erityisesti lastensa kanssa (r. 13–15, 24–26). Maija merkitsee rivillä 14 *Vuokin* jopa ai-noaksi kotona käytettäväksi variantiksi adverbillä *aina*. Ainialan (2006: 117) mukaan viimeisen parinkymmenen vuoden aikana syntyneitä slanginimiä käyttää erityisesti nuoriso, ja ymmärtääkseni Maija ja Helena ovat omaksuneet *Vuokin* sitä käyttäviltä nuorilta lapsiltaan. Maija sanookin heidän puhuvan ”samaa kieltä” kotona lastensa kanssa. *Vuokki* yhdistetään erityisesti nuorison käyttämäksi myös muulla tavalla: Raili toteaa rivillä 7 kuulleen nimenomaan nuorison käyttävän *Vuokkia*, eikä Helena voisi kuvitella vanhemman polven käyttävän sitä lainkaan (r. 17–19, 23). Tämän myöntävät myös Raili, joka sanoo hymyillen ”*nii nii*” (r. 20–21) ja Maija, joka naurahtaa rivillä 22.

Informanttien omat asuinalueet tuntuvat olevan alueita, joista he kertovat käyttävänsä useitakin epävirallisia paikannimiä. Anna kertoo kutsuvansa Myllypuroa usein *Myllikseksi* tai *Myllikäksi*, ja Marikalle Roihuvuori on *Roihis*. Maija ja Helena puolestaan voivat kutsua Vartiokylää epävirallisen luonteisissa tilanteissa, kuten ystävien kesken, *Vartsikaksi* (Maija: *Vartsika*, Helena: *Vartsikka*). Maijan mielestä ihmisen identifi-

oitumisen ja kotiutumisen omalle asuinalueelleen voi huomata juuri epävirallisten paikannimien kautta: hän sanoo, että ”sä_oot tullus sinuiks sen alueen kanssa;”.

Yllä mainitsemani epävirallisen luonteinen tilanne voi olla syynä myös Marjatan ja Reinon käyttämiin epävirallisiin nimiin:

Esimerkki 40. MANSKU.

01 Reino (74): => °(--) myö keskustan kaduista (0.9) **Mansku**.
 02 (1.0)
 03 Marjatta (73): => **M[ansku_om Mansku**.
 04 Reino (74): [sekkii_on iha_yleine.
 05 Marjatta (73): nii. (.) se_on ihan [yleinej kyllä.
 06 Reino (74): => [**Mansku_om Mansku**.
 07 Haast.: tuleek sitä käytettyy jos jollekkiip puhuu_että
 08 (0.8) jos pitää selittääj jotai_että joku
 09 kauppa_ov vaikka Mannerheimintiellä ni sanottes
 10 työ mielummmim Mansku kum Mannerheimin[tie.
 11 Reino (74): [e:i (.)
 12 [e:i jos se pittää jollekkiis selitteen ni kyllä
 13 Marjatta (73): [mm.
 14 Reino (74): se_o silloin paras käytt(h)ee' '£oi[keeta nimmeef.
 15 Marjatta (73): [oi[keeta
 16 nimmee.
 17 Haast.: [nii_oikeeta
 18 nimmee (.) no_entäs jos kahestaam puhutte vaekka
 19 (1.9) jostain et [(-)
 20 Marjatta (73): [ky:llä myö voi jaav vaikka
 21 => sannoo_et[**tä Manskulla**.
 22 Reino (74): [ky- kyllä.
 23 Marjatta (73): => että se- se- se ruokapaikka_oli siellä **Mansku**.
 24 Reino (74): joo.

Reino pohdiskelee katkelman 40 aluksi rivillä 1, mitä epävirallisia nimiä he mahdollisesti Marjatan kanssa voisivat käyttää nimenomaan keskustan kaduista. Lyhyen tauon jälkeen hän keksii Mannerheimintien epävirallisen nimen *Manskun* (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Mansku*). Tähän Marjatta toteaa hetken kuluttua ”*Mansku on Mansku*” kuin vahvistaakseen, ettei Mannerheimintiestä muita variantteja käytetä, ei ehkä edes virallista nimeä. Huomionarvoista on kuitenkin se, etteivät heidän kommenttinsa rivillä 4 ja 5 loppujen lopuksi kerro, käyttävätkö he *Mansku*-nimeä itse vai onko se heidän mielestään muuten vain yleinen ihmisten kielenkäytössä. Kun esitän heille tarkentavan

kysymyksen, voisivatko he käyttää *Manskua* esimerkiksi neuvoessaan jollekin tietä johonkin Mannereheimintiellä sijaitsevaan kauppaan, niin ainakin Reino kieltää tämän jyrkästi (r. 11–12, 14) Marjatan myötäillessä vieressä (r. 13, 15–16). Kuitenkin kahdestaan – toisin sanoen epävirallisemmissä yhteyksissä – he voisivat kuvitella käyttävänsä *Manskua* (r. 20–24).

Edellisestä ja myös seuraavasta esimerkistä 41 voi tehdä Prestonin (2002: 64) tekemän kiinnostavan havainnon: maallikoiden näkemykselle on tyypillistä kielen arvottaminen ja ”oikean” erottaminen ”virheellisestä” (ks. myös Vaattovaara – Soininen-Stojanov 2006: 225–226). Yllä Reino ja Marjatta sanovat käyttävänsä Mannerheimintien ”oikeata nimeä” jollekin tietä neuvoessaan, millä he suurella todennäköisyydellä tarkoittavat virallista nimeä. Samaa ”oikean nimen” määritelmää käyttävät myös Marika ja Anna:

Esimerkki 41: OIKEE NIMI.

01 Marika (30): mie_oov vielä toistaseks varmaan käyttäny ihan
 02 => niin kun niitte' 'oikeita (.) nimiä_että_ei_oov
 03 vielä [niin]ku;
 04 Haast.: [mm.
 05 Leena (57): [mm.
 06 Marika (30): (miulla) vakiintunut tommo[set.
 07 Leena (57): => [Mannerheimintie om
 08 **Mansku** ja,
 09 Marika (30): no ↑jaa se_oi [kyl varmaaj joo heh heh,
 10 Haast.: [sitä joskus (--) nii heh heh (.)
 11 mut Leenako käyttää_enemmä sittè Flema:ria ja
 12 Hesa:ria ja mitä kaikkee niitä [nyt s(h)iellä'
 13 Leena (57): [mm.
 13 Haast.: 'onk(h)aa;
 14 Leena (57): mm (.) nii.
 15 Haast.: ky:llä; (.) entäs Anna;
 16 Anna (23): mull_ei_ook kyllä noi (.) mu- mä käytän ihan (.)
 17 => ihan nin_oikeel[la nimillä.
 18 Haast.: [oikeeta nimee;
 19 Anna (23): et ne_ei_oov vielä (.) ainak(h)aan (.)
 20 ftarttunuf.

Ennen Marikan ensimmäisillä riveillä olevaa kommenttia olen kysynyt, mitä nimiä haastateltavani käyttävät esimerkiksi Helsingin kaduista ja ottanut esimerkiksi Helsin-

ginkadun. Tähän Leena on vastannut oitis *Hesari*. Marika toteaa (r. 1–3, 6) käyttävänsä ihan katujen ”oikeita” nimiä ja lisää, etteivät epäviralliset variantit ole vakiintuneet hänen kielenkäyttöön. Kun Leena mainitsee Mannerheimintien olevan *Mansku*, joutuu Marikakin myöntämään tämän (r. 9). Modaalisesta adverbistä *varmaan* ja naurahduksesta päätellen Marikan lausuma on tulkittavissa niin, että jopa hänkin voisi todennäköisesti käyttää *Manskua* (VISK § 1551). Tosin Leenankaan rivien 7–8 lausuma ei ole niin selkeä: samaan tapaan kuin esimerkissä 40 se voi olla tulkittavissa niin, että hän itse käyttää sitä tai sitten niin, että hän tietää sitä käytettävän, muttei kommentoi omaa käyttöönsä sen tarkemmin. Kuitenkin rivillä 14 hän vastaa kysymykseeni myöntävästi, kun tiedustelen, käyttääkö hän tiettyjä epävirallisia kadunnimiä, joten tämän perusteella voisi olettaa myös *Manskun* kuuluvan hänen paikannimivarastoonsa.

Myös Annan näkemys virallisen nimen ”oikeellisuudesta” tulee esille tässä esimerkissä rivillä 17. Toisaalta erotan hänen lausumassaan jonkinlaista epävarmuutta tai emmintää ennen *oikea*-sanaa: hän toistaa partikkelin *ihan* ja pitää myös mikrotauon. Hän siis saattaa hakea jopa *virallinen*-sanaa, mutta päätyy sitten *oikeaan*. Myös Marikan katkelman alussa toteama *oikea*-sana voi toimia moottorina Annan sanavalinnassa. Näen myös Annan kommentissa tietynlaista affektia: hän nimittäin puhuu epävirallisten nimien ”tartumisesta” omaan kielenkäyttöön, ja *tarttua*-verbin useimmat merkitykset kuulostavat ainakin omaan korvaani negatiivissävytteisiltä. Ehkä Annan voisi näin ajatella pitävän slanginimiä maallikon tavoin ”huonona kielenä”, jonka hän erottaa ”oikeasta”, virallisemmasta kielestä.

4.4.3 Yleissuomalaisina pidetyt slangipaikannimet

Helsingin slangiasuiseen paikannimistöön kuuluu myös nimiä, jotka ovat monesti tunnettuja slangiasuisina myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Kutsun tällaisia nimiä, kuten *Espaa* (’Esplanadinpuisto’ ja ’Etelä- ja Pohjoisesplanadi’), *Itistä* (’Itäkeskus’), *Kaivaria* (’Kaivopuisto’) ja *Lintsiä* (’Linnanmäki’) yleissuomalaisiksi, sillä niiden olemassaolosta tullaan tietoisiksi muuallakin Suomessa muun muassa tiedotusvälineiden kautta. Lisäksi matkailija saattaa kohdata näitä slangiasuisia paikannimiä Helsingin matkallaan: esimerkiksi Helsinki Expert järjestää kiertoajeluita stadin slangiksi, ja reitin aikana nähtävistä kohteista käytetään luonnollisesti slanginimiä. (Ainiala – Vuolteenaho 2005: 385; Helsinki Expert 2011.)

Yleissuomalaiset slanginimet tuntuvat olevan tuttuja myös omille informanteille, ja he kertovat käyttävänsä niitä yleensä useammin kuin niiden virallista varianttia. Slangiasuisen nimen suosimisen joko omassa tai toisten käytössä mainitsevat ainakin Marjatta ja Reino (esimerkki 42) sekä Maija ja Helena (esimerkki 43):

Esimerkki 42: VUOKKI JA ITIS.

01 Haast: tulleeks teilem mieleem mittään nyttem mikä_ois
 02 [semmone;
 03 Reino (74): [joskus mie_ooj jonkuk kuulluv **Vuosaarta** sanovav
 04 <**Vuokki**?>
 05 Haast.: mm?
 06 (1.8)
 07 Haast.: se_on yks se_o_ainakiim mitä monet nuorisosta
 08 kyllä käyttää,
 09 Marjatta (73): ai ↑jaa.
 10 Haast.: mut sittet taas monet vanhukset ei
 11 välttämättä_ees tiiä_että semmosta_on koska ei ne
 12 sitä ↑kuule ja sitten ne_ei sitä käytä vaikka ne
 13 kuuliski,
 14 Reino (74): => no_**Itis**.
 15 Marjatta (73): => **Itis**.=
 16 Reino (74): =**Itis** on kyllä semmonej [jota tuloo käytettyykis
 17 Marjatta (73): [Itis on kyl-
 18 Reino (74): => se_om paljo_enemmän käytettyk ku_**Itä:keskus**@.
 19 Marjatta (73): => no:_**Itis Itis** on kyllä.

Ennen katkelmaa 42 olen kysynyt Reinolta ja Marjatalta, tuntevatko he esimerkiksi asuinalueensa Kontulan läheltä mahdollisia epävirallisia paikannimiä ja käyttävätkö he niitä. Reino toteaa oitis, etteivät he ainakaan käytä niitä ja lisää, että nuorison keskuudessa voi varmasti kuulla monenlaisia nimiä. Kysyn sitten riveillä 1–2 olevan tarkentavan kysymyksen, ja Reino vastaa, että on kuullut Vuosaarta sanottavan joskus *Vuokiksi*. Hän ei kuitenkaan mainitse itse käyttävänsä sitä. Tauon jälkeen selvennän, että moni nuori tosiaan käyttää *Vuokkia*, jonka Marjatta merkitsee itselleen uudeksi tiedoksi toteamalla hiukan yllättyneen kuuloisesti ”ai jaa” (r. 9). Kun Reino ottaa rivillä 14 esiin *Itiksen*, muuttuu nimeen kohdistuva näkökulmakin: kun *Vuokkia* käyttävät Reinon mielestä ”muut”, voisi hänen lausumastaan riveillä 16 ja 18 päätellä, että hän itse kuitenkin voi käyttää *Itistä*. Kuitenkin hänen käyttämänsä *tulee käytettyä* -rakenteen voi katsoa taka-alaistavan hänet itsensä nimen käyttäjänä ja antavan kuvan nimestä ihmisten yle-

sessä käytössä. Reinohan ei sano suoraan itse käyttävänsä *Itistä*. *Tulee käytettyä* - rakenne voi myös osaltaan kertoa toiminnan – tässä siis *Itiksen* käytön – satunnaisuudesta. (Lappalainen 2011; VISK § 1342.) Marjatta tyytyy jälleen vain myötäilemään ja osoittaa olevansa samaa mieltä miehensä kanssa (ks. myös esimerkki 40).

Esimerkissä 43 *Itiksen* käyttö tuodaan esiin subjektiivisemmin:

Esimerkki 43. ITIS.

01 Maija (55): => ja **Itäkeskus** o' '**Itis**;
 02 Raili (50): niij joo;
 03 (.)
 04 Haast.: ai se_on Itis;=
 05 Maija (55): =**Itis** [on se_on siis-
 06 Haast.: [he he,
 07 Raili (50): [fmum mielestä mä_en ehkä_oikein kauhee(sti)
 08 tykkään noista jotenki[(.) no_**Itis** no joo.
 09 Maija (55): => mä käytän kyl ihan näitä lyhentei[tä (-) must
 10 Helena (53): => [joo_**Itikseem**
 11 mennään kyl],
 12 Maija (55): => se_o_iha- eij] jaksa siis s(h)anoop
 13 p(h)itkäst(h)ih hih;

Katkelman aluksi rivillä 1 Maija ottaa Itäkeskuksen slangivariantin esiin ja käyttää työni useissa esimerkeissä toistuvaa tapaa ilmoittaa viralliselle nimelle epävirallinen variantti: ”*Itäkeskus on Itis.*” Raili toteaa ensin, ettei oikein pidä ”noista” (slanginimistä), mutta myöntymisen rivin 8 lopussa tulkitsen niin, että *Itäkeskus* voi myös hänen kielenkäytössään olla *Itis*. Myös Helena vaikuttaisi riveillä 10–11 tunnustautuvan *Itiksen* käyttäjäksi. Syy Maijan *Itiksen* käyttöön on se, että hän haluaa käyttää lyhyttä varianttia pitkän virallisen nimen sijaan, eikä omien sanojensa mukaan ”jaksaa sanoa pitkästi” (r. 12–13). Viralliset nimet eivät olekaan aina niin käteviä jokapäiväisessä käytössä, ja tällöin muodostetaan niitä lyhyempiä ja helppokäyttöisempiä muotoja (Ainiala – Saarelma – Sjöblom 2008: 142).

4.5 Slangipaikannimien spontaani käyttö

Tässä luvussa paneudun informanttieni todelliseen nimienkäyttöön ja tarkastelen, vastaako se heidän omaa käsitystään ja kerrontaansa, mitä käsittelin edellä.

4.5.1 Vanhemman slangin paikannimet

Olen jo aiemmin todennut, että informanteistani Maijan epäviralliset paikannimi-maininnat ovat useiten spontaaneja, kun taas muilla informanteillani epäviralliset paikannimet ovat yleensä metakielisiä mainintoja. Tässä alaluvussa käsittelemäni useimmat esimerkit ovatkin hänen puheestaan poimittuja.

Ennen esimerkkiä 44 Maija on juuri kertonut ajasta 70-luvulla, jolloin hän oli kotiapulaisena ja lastenhoitajana eräässä helsinkiläisessä muusikkoperheessä:

Esimerkki 44. PIKKU-ROBA.

```
01 Raili (50):      missä ne asu siis silloin;
02 Maija (55): => ne_asu silloin Iso-Rob- Pikku-Roballa;
03 Raili (50):      joo.=
04 Maija (55): => =Pikku-Robal semmone siinä Elannon yläpuolella (.)
05                 se_oli va- se_ov vaa sillä tavalla_ollun niij ku
06                 hauska tapaus (0.3) kun (1.6) myöhemmin
07                 nin (0.5) mull_on siis kolme lasta? joista vanhin
08                 on (.) täyttää kolmekymmentä nyt (.) helmikuussa,
```

Katkelma on aivan haastattelun alusta, eikä epävirallisia nimiä ole siihen mennessä juurikaan mainittu. Siksi Maijan käyttämän *Pikku-Roba*-variantin voi nähdä jopa hieman yllättävänä, siitäkkin huolimatta, että hänen käyttämiensä epävirallisten nimivarianttien osuus on yli puolet hänen kaikista käyttämistään paikannimistä. Huomioitavaa on myös se, että Maija tuntuu olettavan, että kaikki muut haastattelussa mukana olijat tietävät *Pikku-Roban* merkityksen ja ehkä sijainninkin. Hän ei tee esimerkiksi itsekorjausta viralliseen nimeen, *Pieneen Roobertinkatuun*, mutta tarkentaa perheen asuinpaikan sijaintia lisäämällä rivillä 4 ”*Pikku-Robal semmone siinä Elannon yläpuolella*”.

Myös seuraava esimerkki 45 on melko alusta haastattelua, kun Maija edelleen kertoo itsestään. Hän on juuri maininnut lapsensa ja kertoo lukion viimeistä luokkaa käyvästä kuopustytöstään sekä toisesta pojastaan seuraavaa:

Esimerkki 45. BIOTIETEET.

```
01 Maija (55):      ja bio- biotieteitä menee opiskelemaa il[mam muuta.
02 Helena (53):      [ai
03                 menee[kö aij [jaa;
04 Raili (50):      [ai hän [kans.
05 Maija (55):      [joo; (.) [ilmam muu(ta).
06 Raili (50):      [ai sinnek Kuopioo_ei kum
```

07 missä se_opiskelikaan toi:: [Joonas.
 08 Helena (53): [Kuopiossa_en[sij ja-
 09 Raili (50): [Kuopiossa
 10 ensij [ja-
 11 Maija (55): [Joonas alotti Kuopiossa mut sit siirty
 12 => **Hesaa**.

Tämän esimerkin perusteella voisi ensinnäkin todeta, että Maija on selvästi tietoisempi omasta kielen- ja nimienkäytöstään kuin muut informanttini: aiemmin esimerkin 35 yhteydessään on käynyt ilmi, että hän sanoo käyttävänsä Helsingin nimivarianteista usein *Hesaa*. Yllä olevan esimerkin rivillä 12 Maija sanookin spontaanisti *Hesa*. Tässä yhteydessä voi lisäksi korostaa sitä, että Helsingin nimivariantit otettiin haastattelussa puheeksi vasta myöhemmin. Maija toteaa myös nimivarianteista puhuttaessa, että ystävien kanssa *Helsinki* kuulostaa liian muodolliselta, mutta virallisissa tilanteissa, kuten töissä, sitä voi tuki käyttää. Tämä osoittaa mielestäni myös sen, ettei Maija pidä haastattelutilannetta ainakaan liian muodollisena ja kokee jopa minutkin haastattelijana jo sen verran ”läheiseksi”, ettei arastele käyttää *Hesaa*.

Seuraava esimerkki 46 on poimittu Helenan kerronnasta, mutta johon Maija ottaa myös osaa:

Esimerkki 46: VARTSIK(K)A.

01 Helena (53): (---) muutettiin **Koukkusaarentielle** (0.6) vuonna
 02 <yhdeksänkymmentä> (1.8) °kahdeksan°?
 03 (1.0)
 04 Haast.: m[m?
 05 Helena (53): [oisko (.) °ysiseittemän° (1.5) ja: ja (0.5) ei
 06 ku hetkinen kasi- #e# >sehän tietenkitt täytyy
 07 olla< kahdeksänkylukua koska (.) eiks me
 08 muutettu yhdeksänkymmentä tonne [he heh Va-
 09 Maija (55): [eh heh,
 10 Helena (53): **Vartiokylään** (.) joo.
 11 Maija (55): joo yhdeksänkylkymmentä;
 12 Helena (53): [joo elikkä kaheksänkylt[seitsemä<
 13 Maija (55): [yhdeksänkyltyks
 14 => itse >asiassa< **Vart[sika-**
 15 Helena (53): [joo elikkä
 16 kaheksänkylt[seitsemän muutettiin kaheksänkylt-
 17 Maija (55): => [**Vartsikaa** hehh [heh heh.

18 Haast.: [heh heh.
 19 Helena (53): seitsemäm muutettiin tonne;=
 20 Maija (55): =@kääkh@
 21 Haast.: hmh [hehe heh,
 22 Helena (53): [**Koukkusaarentielle** (---)]

Helena aloittaa esimerkin kertomalla oman perheensä muutosta Vuosaaren Koukkusaarentielle. Hänellä menevät kuitenkin vuosikymmenet sekaisin: ensin hän puhuu virheellisesti 1990-luvun lopusta, vaikka oikeasti muutto oli tapahtunut jo kymmenen vuotta aiemmin. Riveillä 7–8 ja 10 hän ottaa sisarensa Maijan mukaan puheeseen ja suuntaa tälle kysymyksensä heidän muutostaan Vartiokylään kuin tarkistaakseen, että muistaa vuoden oikein. Kun Maija vastaa (r. 13–14), hän käyttääkin Vartiokylästä slanginimeä *Vartsik(k)a* (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Vartsi(k)ka*). Ainialan (2006a: 108) mukaan syynä voi olla se, että haastateltavat puhuvat ikään kuin keskenään, ja slanginimen käyttö toisen samassa paikassa asuvan kanssa voi olla luontevampaa kuin virallisen variantin mainitseminen uudestaan. Kun Helena on rivillä 10 tullut esitelleeksi paikan Vartiokylänä, voi Maijan mielestä olla helpompaa ja luontevampaa käyttää epävirallista varianttia (mp.). Lisäksi omasta, pidetystä asuinalueesta tulee varmasti herkemmin käytettyä lempinimeä kuin monesta muusta paikasta.

Vaikka Maijan nimistönkäyttöön spontaanit – etenkin vanhemman kerrostuman – slanginimet kuuluvatkin selkeimmin, voi niitä havaita harvakseltaan myös muiden informanttieni puheesta. Esimerkissä 47 Annan mainitsema *Sörkkä* ei ehkä samalla lailla täytä spontaanisuuden kriteereitä kuin muut nimet edellä, sillä hän arvioi samalla omaa kielenkäyttöään ja nimienoppimisprosessiaan²¹. Tästä huolimatta käsittelen sitä spontaanina mainintana.

Esimerkki 47: SÖRKKÄ.

01 Haast.: joo (.) no mites Annalla_onko-
 02 Anna (23): no ky:llä se (.) om muuttunu ja mie_aika
 03 herkästi_otan toisilta_ihmisiltä_et kum mie
 04 => kuule_et joku puhuu **Sörkästä** ni sit miekir rupeem
 05 => puhuus **Sörkäst (h)ä** heh heh fet se kyl tarttuuf.

Tämä katkelma on aivan haastattelun lopusta, kun kysyn Annalta, Marikalta ja Leenalta, kokevatko he oman kielenkäyttönsä ja nimistönkäyttönsä muuttuneen Helsingissä asut-

²¹ Riikka Eskelinen (2008: 113) on määritellyt metatason käsittelyksi myös uusien nimien oppimisen.

tujen vuosien jälkeen. Annan vastaus riveillä 2–6 ja spontaani *Sörkkä* on yllättävä, sillä hän on aiemmin esimerkin 41 yhteydessä sanonut käyttävänsä yleensä virallisia nimiä ja lisännyt vielä, että ”*ne* (epäviralliset nimet) *ei oo vielä ainakaan tarttunu*”. Toki tuossa yhteydessä puhuttiin nimenomaan eri katujen, kuten Mannerheimintien, epävirallisista nimistä, kun taas tässä esimerkissä 44 Anna nostaa esiin *Sörkän* eli Sörnäisten alueen, jonka eri nimivarianteista (*Sörnäinen, Sörkka, Sörkkä*) olemme puhuneet hieman aiemmin. On siis mahdollista, että Anna on aikaisemmin tarkoittanut nimenomaan katujen epävirallisia nimiä sanoessaan, etteivät ne vielä ole tarttuneet hänen kielenkäyttöön.

Tämän voi tulkita myös niin, ettei Anna välttämättä olekaan niin tietoinen omasta kielenkäytöstään (Ainiala – Lappalainen 2010: 95–96). Riikka Eskelinen (2008: 48) toteaa kuitenkin, että epävirallis(t)en nim(i)en oppiminen voi tapahtua kuin huomaamatta, jos ympäristökin käyttää niitä. Haastattelun aikana Annan on kuullut monta uutta epävirallista paikannimeä, mikä on ehkä saanut hänet miettimään itseään nimienkäyttäjänä. Ainialan ja Lappalaisen (2010: 96) mukaan tietyn variantin valinnassa voi olla kyse myös siitä, kenelle ja missä funktiossa vuoro on osoitettu ja että kielellisillä valinnoilla voidaan osoittaa tietoisuutta tois(t)en identiteetistä. Aiemmin sekä Leena että Marika ovat sanoneet voivansa käyttää Sörnäisistä joko sen virallista asua tai epävirallista varianttia *Sörkkä*. Itse olen puolestani nostanut esiin varsinkin paljasjalkaisten helsinkiläisten käyttämän, vokaalisoinnuttoman *Sörkan* (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Sörkka*).

Railin tietoisuus omasta kielenkäytöstään vaikuttaisi olevan eri tasolla, ja hän tarkkailee selvästi omaa ja muiden puhetta muita enemmän. Kun esimerkiksi kysyn heiltä, mitkä heidän mielestään ovat mukavia paikkoja Helsingissä, hän vastaa: ”*Krunikassa on kivoja paikkoja mäkis sanon Krunikka*”. Hän huomaa itse heti sanoneensa omaan kielenkäyttöön ”sopimattoman” nimen ja kommentoi tätä (ks. myös esimerkki 49 edempänä). Voisi siis todeta, että Railille slanginimet ovat monesti affektisia ja ne herättävät hänessä monenlaisia tunteita, kun taas Maijan puheeseen ne tuntuvat usein kuuluvan täysin luonnollisena osana, eikä hän kommentoi niitä tai niiden käyttöä millään lailla (ks. esimerkit 44, 45 ja 46).

4.5.2 Uudemman slangin paikannimet

Maijan käyttäessä kiistatta spontaaneimmin vanhemman slangin paikannimiä uudempaan slangiin kuuluvat paikannimet voivat kuulua myös muiden informanttien kieleen.

Esimerkki 48: MUUTTO VUOKKIIN.

01 Helena (53): (---) sieltä Turusta (0.7) ja ja tota ni (.) #ö#
 02 ensi Helsinkiin muutettii ensis **Steenbekin kadulle**
 03 ((Stenbeckinkatu)) siellä asuttii_ihan (.) ihan
 04 noin vuo< no_ei nyt kokonaista vuottakaa (.) ja
 05 => sit muutettiin (.) £@**Vuokkiin?** (.) **Vuo[saa[reen?**@
 06 Haast.: [mmh heh,
 07 Raili (50): [yäk (.)
 08 yäk(h)@ heh [heh heh heh,
 09 Haast.: [heh heh,

Tässä esimerkissä Helenan rivillä 5 sanoma *Vuokkiin* on kyllä spontaani, mutta siihen sisältyy samalla huumoria ja sarkasmia. Tämän Helena merkitsee paralingvistisin keinoin: hän pitää ensin pienen tauon ja sanoo *Vuokin* hymyillen ja äänenlaatuun muuttuen. Railihan on aiemmin ilmoittanut, että etenkin *Vuokin* käyttö ärsyttää häntä, ja Helena päättää ilmeisesti tarttua tähän. Vaikka hän kertookin omaa elämäntarinaansa meille kaikille haastattelussa mukana oleville, on *Vuokki* selkeämmin suunnattu Railille. Samalla hän osoittaa tietoisuuttaan Railin vuosaarelaisesta – ei vuokkilaisesta – identiteetistä: toisaalta tämä tulee ilmi *Vuokki*-variantin valinnasta sekä sarkasmista ja huumorista, joita siihen sisältyy, mutta myös virallisen *Vuosaaren* lisäämisestä heti *Vuokin* jälkeen (r. 5). Raili tunnistaa serkkunsa leikittelevän, ilkkurisen tyylin ja osoittaa hyväksyntää lähtemällä siihen mukaan: riveillä 7–8 sanottu ”yäk yäk” on tuotettu hymyillen, ja hän nauraa tämän jälkeen.

Aiemmin on käynyt ilmi, että joskus varsinkin omasta asuinalueesta, itselle läheisestä paikasta, voi olla luontevampaakin käyttää epävirallista nimivarianttia. Seuraavassa esimerkissä 49 on kyseessä kuitenkin paikka, josta on muuten vain tullut käyttäjälleen läheinen vuosien varrella:

Esimerkki 49: STADIK(K)A.

01 Raili (50): no ↑**Manskua** mä [saatan käyttää (.) sem [mäkiin niij
 02 Helena (53): [Mansku nii.
 03 Raili (50): ku< sitä mä käyt[äj joo.
 04 Maija (55): [mmm. (.) mm,
 05 Haast.: [mut se_on niim pitkä sana
 06 kyll[ä,
 07 Raili (50): [niij joo.
 08 Haast.: et kyl miekis saatan sitä jopa käyttääj joskus.=

09 Maija (55): =ja_Aleks- **Aleksista** käytetään **Aleksia** (---)

10 Raili (50): => ja **Stadikka** hei_uima: ku >silloj kum mä asui<

11 Maija (55): **Stadika**[1 joo.

12 Raili (50): => [@**Tölik(h)ässä**@ eiku **Töölössä** [(---)

13 [(naurua)]

14 Raili (50): fen_oov varmaa_ikinä muute sano[nu_että **Tölikkä** en

15 Helena (53): [joo **Tölikkä** (.)

16 Raili (50): sanok koskaa<

17 Helena (53): sehän käytettii_aina [sit kum mä_oli (-) töissä ni<

18 Maija (50): [mutta **Stadikka**_ov varmaa_iha

19 Raili (50): [**Stadikassa**

20 Maija (55): ylei[ne_ei kai kukaan käytäs siitä mitääm muuta?

21 Raili (50): mä kävi_aina **Stadika**<

22 Haast.: [nii nii niin tuo (.) sairaala kyllä,

23 Raili (50): nii **Stadikalla** uimassa joo °**Stadi**[**kalla** uimassa°,

24 Maija (55): [**Uimastadikal**

25 joo,

((Muutama rivi poistettu.))

26 Raili (50): sit me [käyääm< sit me< nii ja missä sitte_

27 Helena (53): [nyt kur rupee miettimään ni_aika paljo_

28 Raili (50): **Eekbärillä** (siellä) kahvi >nimittäi< **Stadikalla**_

29 Helena (53): oikeestaa_on<

30 Raili (50): usein ku kävi_uimassa ni sen jälkeem menin sitte

31 **Eekb(h)ärille** kah- (**Eekkarille**²²) aamiais(h)elle

32 jostain syystä pyörällä (0.5) sillai semmosia kesäv

33 vapaapäiviä tai kesälomapäiviä voi viettää (.)

34 => @↓**Stadissa** hah hah@

Railin *Mansku* rivillä 1 on reaktio minun aiemmin sanomaani *Manskuun* Mannerheimintien slanginimenä, ja on melkein pä yllättävää, että hän sanoo voivansa käyttää sitä. Kun Maija mainitsee vielä *Aleksin* (Paunonen – Paunonen 2000: *Alexi* 'Aleksanterinkatu') rivillä 9, muistuu Railin mieleen Uimastadionia tarkoittava *Stadik(k)a* (Paunonen – Paunonen 2000: *Stadik(k)a* 'Olympiastadion', 'Uimastadion'). Hän ryhtyy muistelemaan aikaa, kun hän asui vielä Töölössä ja hän tapasi käydä paljon kesäisin *Stadikalla* uimassa. Paikka tuntuukin olevan Railille hyvin merkityksellinen, sillä hänen kerrontansa on innostunutta ja *Stadikka* toistuu epävirallisessa muodossaan useita kertoja. Paikalle annettu slanginimi on osoitus siitä, että se on käyttäjilleen merkityksellinen ja että

²² Useankaan kuuntelukerran jälkeen en ole saanut selville, olenko kuullut oikein: sanooko Raili *Eekbärille* vai *Eekkarille*. Tästä johtuen en käsittele nimeä tässä sen lähemmin.

siitä on ollut tarvetta puhua myös muulla tavoin kuin virallisella nimellä (esim. Ainiola 2006a: 102). Railin suhtautumisen joihinkin slanginimiin tietäen voisi sanoa, että Uima-stadionin on täytynyt olla hänelle hyvin läheinen, että hän vielä nykyäänkin voi käyttää siitä spontaanisti epävirallista nimeä. Raili voi myös suhtautua suopeammin hieman vanhempiin slanginimiin: kun *Vuokki* on vasta 1990-luvun lopun nuorisoslangin peruja, on *Stadikkaa* geminaatallisessa muodossaan alettu käyttää jo 1950-luvulla (Paunonen – Paunonen 2000: *Stadikka*). Tämä voi olla yksi tapa erottaa itsensä nuorisosta ja identifioitua omalla tavallaan helsinkiläiseksi.

Slangiasuinen *Tölikkä* on vähintäänkin yhtä yllättävä Railin puheessa (r. 12). Epäilen *-kka*-päätteisen *Stadikan* laukaisevan samanmuotoisen *Tölikän* käytön. Toisaalta *Tölikkä* vaikuttaa tahalliselta ja tietoiselta, sillä Raili merkitsee sen tunnusmerkkipäätteeksi: paitsi että hän pitää sitä ennen pienen tauon, hän myös muuttaa äänenlaatuun ja naurahtaa. Jälleen hän myös kommentoi oman slangimuotoisen nimen käyttöönsä korjaamalla sen ensin viralliseksi *Töölöksi* (r. 12) ja sanomalla sitten, ettei ole varmaan koskaan käyttänyt nimeä *Tölikkä* aiemmin (r. 14). Tietoisesta slanginimen käytöstä on myös kyse rivin 34 *Stadin* kohdalla. Aiemminhan Raili on irtisanoutunut täysin *Stadin* käytöstä (ks. esimerkki 35). Ennen tässä sanomaansa *Stadia* Raili pitää tauon ja muuttaa jälleen äänensävyään ja naurahtaa. Vaikka hän on sanonut, ettei voisi käyttää *Stadia*, voi hän kuitenkin tehdä sen leikittelevässä mielessä.

Esimerkissä 50 keskustelen Reino ja Marjatan kanssa Helsingin Savonlinnaseuran järjestämistä Pässinpeijaisista:

Esimerkki 50. WHITE LADY.

01 Haast.: onks niillä joku oma: paikka_[ollun näillä-
 02 Reino (74): [ne:_ol' millom
 03 missäkiir ravintolassa;
 04 Marjatta (73): sillo[n kum myö nyt viimeks ollaa_[oltu
 05 Reino (74): [Vait Leidissä_
 06 ((White Lady -rav.)) o[n oltuj ja,
 07 Marjatta (73): [Vait Leidissä_olttiiv
 08 viimeks.
 09 Haast.: missä se_on.
 10 Marjatta (73): se_on=
 11 Reino (74): [=Mannerheimintiel loppupiässä.
 12 Marjatta (73): [se_om Mannerhe-
 13 Haast.: okei;

- 14 Reino (74): jos tiiät miss_on **Kuusitie**.
- 15 (.)
- 16 Haast.: tiiän;
- 17 Reino (74): no se_on **Kuusitie Mannerheimintien** toisella
18 puolella just siinä **Kuusitien** piässä.
- 19 Haast.: ↑just ↓just;
- 20 Reino (74): se matala rakennus siinä kalliolla=
21 Marjatta (73): =semmonen kalliola nii (.) sieltä niin ku tuolta
22 (1.6) **Myyrmäestä** tullessa niin kun vasemmallek
23 [käelle jääpi.
- 24 Haast.: [juu.
- 25 Marjatta (73): ja siinä sitä **Vait Leidiä** vastapäätä_assuu Sanna
26 => justis sitte siinä **Manskulla**.

Reino ja Marjatta selvittävät minulle peijaisten pitopaikkoja ja kertovat viimeksi olleensa *White Lady* -nimisessä ravintolassa Mannerheimintien pohjoispäässä. Vaikka olemme keskustelleet Mannerheimintien epävirallisesta nimivariantista *Manskusta* jo aiemmin (ks. esimerkki 41), sekä Reino että Marjatta käyttävät virallista nimeä (r. 11–12, 17). Epäilen sillä olevan osaltaan vaikutusta, että minä osoitan rivillä 9, etten tiedä, missä kyseinen ravintola sijaitsee. Virallisen nimen käyttäminen tukee heidän aiempaa mielipidettään siitä, että jos jonkin paikan tai kadun sijainti täytyy selittää jollekin, he kokevat, että on varmempaa käyttää virallista nimeä (ks. esimerkki 41). Toisaalta voisi kuitenkin olettaa, että he voisivat selittää ravintolan sijainnin minulle myös epävirallista nimeä käyttäen, koska *Mansku* on tullut esille jo aiemmin. Kun ravintolan sijainti saadaan minulle selvennettyä, käyttääkin Marjatta *Manskua* rivillä 26. Virallinen nimiasu on sanottu toki jo niin monta kertaa, että *Mansku* on tavallaan jo odotettavissakin. Samalla Marjatta ottaa puheeksi lapsenlapsensa Sannan, ja on mahdollista, että *Mansku* voisi hyvin kuulua tämän käyttönimistöön. Nämä molemmat seikat voivat tässä tapauksessa vaikuttaa *Manskun* käyttöön.

4.5.3 Yleissuomalaisina pidetyt slangipaikannimet

Yleissuomalaisina pitämistäni epävirallisista nimistä *Espa* ja *Itis* esiintyvät haastatteiluissani useimmiten epävirallisessa asussaan. Tähän alalukuun olen poiminut yhden *Itistä* käsittelevän esimerkin (esim. 51), ja esimerkissä 52 on kyse Linnanmäen slangivariantista, *Lintsistä*.

Esimerkki 51: ITIKSEST HERTTONIEMEE.

01 Helena (53): meillähän ei_oo (ollut) tosiaan koskaan autoo >tai
 02 nyt om< meitä Annilla mut nyt- >siis meiläl lapset
 03 harrasti< musiikkia vanhin soitti selloo ja nuorin
 04 soitti hanuria ni sitte (.) silloj ku meitä (.)
 05 Anni_oli iham pieni vauva ni mä_e- olin (.) aina
 06 (0.3) >tuolta< **Vuosaaresta?** (.) bussiin ensin
 07 vaunut ja sit se Elisan sello ja sitten (0.7)
 08 => tultii_Itiksee **Itiksest** mentii sittem metrolla
 09 **Hertto[niemiee** >sinnej ja<-
 10 Raili (50): [@<Itis>@.
 11 Haast.: f ehhf,
 12 Helena (53): f ja tota,
 13 Haast.: heh nff [heh heh,
 14 Helena (53): [ja_o- niinj ku oikeesti kyllä_↑aina_or
 15 raahauduttu sit [Anni hanurin kanssa @ja (-) sit
 16 Maija (55): [nii;
 17 Helena (53): isoje soittimien kanssa_↑aina raahauduttum
 18 met[rooj@ ja bussiin (---)
 19 Maija (55): [nii.

Tässä katkelmassa Helena kertoo, millaista autottoman perheen elämä Helsingissä on ollut kahden harrastuksissa käyneen lapsen kanssa. Hän kertoo, että hän lähti lastensa, yhden ison soittimen ja lastenvaunujen kanssa Vuosaaresta *Itiksen* kautta Herttoniemeen. Huomion kiinnittää tietysti ensimmäisenä se, että vain *Itis* on epävirallisessa asussaan, ja Vuosaaresta ja Herttoniemestä hän käyttää virallista nimeä. Yleisyytensä lisäksi *Itiksen* käytön voi selittää sillä, että Helena sanoo sen kaksi kertaa peräkkäin eri muodoissa rivillä 8, ja näin ollen lyhyt variantti lyhentää sopivasti pitkää kertomusta. Virallisen *Itäkeskuksen* käyttö saattaisi tehdä jo lausumisenkin vaikeaksi, erityisesti kun Helenan yksilöllinen puhetapa on verrattain nopea. Lisäksi kuulostaa siltä, että Helena merkitsee *Vuosaaren* – tällä kertaa siis virallisessa muodossaan – tunnusmerkkiseksi nähdäkseeni jälleen Railia ajatellen: ennen ja jälkeen *Vuosaaresta*-sanaa hän pitää tauon, ja sanan lopussa hänen intonaationsa nousee. Tulkitsen tämän kaiken jonkinlaisena osoituksena, että Helena pyrkii näyttämään, että hän valitsi virallisen variantin epävirallisen sijaan. Tähän Raili tai kukaan muukaan ei kuitenkaan reagoi, mutta hieman yllättäen Raili ottaa kantaa *Itis*-nimeen toteamalla rivillä 10 ”*Itis*” äänensävyllä, jonka voisi tulkita leikittelevän halveksuvaksi. Esimerkissä 43 (joka kylläkin ajallisesti haastattelus-

sa tulee vasta esimerkin 51 jälkeen) Raili kuitenkin myöntyy ainakin osittain *Itiksen* käyttöön.

Esimerkissä 52 epävirallisen *Lintsin* voi sanoa olevan jo odotettavissakin. Olen juuri kysynyt Marikalta, Annalta ja Leenalta, mitkä alueet ovat heille itselleen tuttuja Helsingistä:

Esimerkki 52: LINTSI. (Taukojen pituutta ei ole laskettu.)

```
01 Marika (30):    no miulle_on silleen just muodostunu' 'ihaj
02                joteņkiv varmaav vaan sattumalta nin tuo (.)
03                Linnammäen seutu ja niinku (.) eli Alppila (.)
04                semmoseks että niinķun mie olin yheņ kesän töissä
05                Linnammäellä ja sit miu_eno sattumalta asuu nyttel
06                lähellä Linnammäkee ja oli silloj jo_aikasemmim
07                muuttanus siihe (.) Linnammäev viereē
08                (---)
09                nis siinä ni se alue nyt on muodostunu sit
10                semmoseks et siell_on tullu' 'oltua paljoj ja
11                käytyä paljoj jo seņkit takia et ensi_olin
12                => Lintsillä töissä ja sitten nää niinķu_et (.)
13                pojilla_oli se bändikämpä siinä ja (---)
```

Marika mainitsee tuntevansa Linnanmäen seudun ja Alppilan (r. 3), minkä jälkeen *Linnanmäki* tulee virallisessa muodossaan lyhyen ajan sisällä vielä kaikkiaan kolme kertaa (r. 5–7). Siksi en pidä rivillä 11 Marikan *Lintsiä* yllättävänä, vaan kuten sanottua, jopa odotettavana. *Lintsi* ei kylläkään ole ollut puheena aiemmin haastattelussa, mutta oletan sen olevan niin tuttu ainakin Helsingissä asuville, ettei sitä edes tarvitse selittää sen tarkemmin. Näin olettaa ilmeisesti myös Marika, sillä hän ei selvennä *Lintsi*-varianttiaan millään lailla. Myös tämä esimerkki todistaa, että kun paikka on tullut esitellyksi aiemmin virallisessa nimiasussaan, koetaan ehkä helpommaksi ja luonnollisemmaksi käyttää sen jälkeen epävirallista nimeä.

4.6 Sittenkin virallinen paikannimi

Vaikka joissain tilanteissa haastateltavani voivatkin käyttää epävirallisia paikannimiä, he tuntuvat silti joskus kokevan virallisen nimivariantin käyttökelpoisemmaksi vaihtoehdoksi.

Esimerkki 53: ITÄKESKUS.

01 Reino (74): => mutta tuota sitten ku_otetaa_Itakeskus mukkaa
02 se_on kolomen kilometrim piässä ni sitte_ei (.)
03 puutu_oikeestaam mittääm muuta kun (.) teatterit.
04 Marjatta (73): joo.
05 Haast.: ↑nii.
06 Reino (74): => konserttipaikat Itakeskuksest löytyy kaikkee
07 muuta.
08 Haast.: joo.
09 Marjatta (73): mutta kon[ser<
10 Reino (74): [elokuvateattereita urheiluhalleja
11 kaikkee täm[möstä.
12 Haast.: [nii.
13 Marjatta (73): joo ja niin kun on esimerkiks (0.7) Vuosaassa on
14 taas niin ku Vuotalo joka_on (.) on konsertti-
15 missä_ollaaj käytyk konsertissakii_et sielä_om
16 myös sellane .h ja onhan Stoa ((Stoa)) tossa
17 => Itakeskuksessa kans jossa_om paljon kaikennäköstä
18 .hh (---)
19 Reino (74): => mutta muihe_asioihin takia_ei Itakeskusta
20 pidemmället tarviil lähtee.
21 Haast.: nii.
22 Marjatta (73): ja sittem mikä_on kyllä kans aika kiva ni se_on
23 niil lyhyt matka loppujel lopuks että mulla menee
24 puol tuntia kävellessä tästä ni kotoo sinne'
25 => 'Itakeskusee.
26 Haast.: nii.
27 Marjatta (73): ja silloj kum mull_ei_oom mittään niij ku (.)
28 oikeem muuta kun että männän nyt vähän kat- .hh
29 <ftuulettumaan> heh heh (---)

Tämä keskustelu käydään ajallisesti jo ennen esimerkkiä 42, jossa Reino ja Marjatta antavat ainakin osittain ymmärtää, että he käyttävät *Itistä* enemmän kuin virallista *Itäkeskusta*. Siksi edellä olevaan esimerkkiin 53 sisältyvät viisi *Itakeskus*-mainintaa yllättävät; epävirallisessa asussaan nimi ei esiinny kertaakaan, vaikka niin voisi ainakin esimerkin loppua kohden olettaa (ks. edellä esimerkit 50 ja 52). Toisaalta voi ajatella, että Marjatta ja Reino eivät tule ajatelleeksi vielä koko asiaa tässä vaiheessa haastattelua,

vaan vasta silloin, kun epävirallisten nimen käyttöä heiltä eksplisiittisemmin tiedustelen (esimerkki 42).

Jos virallisten *Itäkeskus*-mainintojen määrä lyhyessä katkelmassa yllättää, on myös kiinnostavaa huomata, miten Marjatta viittaa paikkaan eri proadverbeilla: riveillä 15–16 hän sanoo *tossa Itäkeskuksessa* ja riveillä 24–25 puolestaan *sinne Itäkeskukseen*. Edellinen tuntuu esittävän Itäkeskuksen suppea-alaisempaan, pienempänä ja tarkkarajaisempaan kuin jälkimmäinen (VISK § 726–728). *Tossa Itäkeskuksessa* -lausuman yhteydessä Marjatta viittaa myös Kulttuurikeskus Stoaan, mikä osaltaan tarkentaa paikkaa koskevaa viittausta. Lisäksi hän ei voi myöskään olla varma, tunnenko minä, joka en Itä-Helsingissä asu, Stoaan ja sen sijainnin. Ehkä hän siksi kokee tarpeelliseksi selittää sen minulle tarkemmin ja rajata alueen pienemmäksi. Rivien 24–25 *sinne Itäkeskukseen* on myös yllättävä, sillä pelkkä *sinne* olisi täysin riittävä: onhan jo lukuisista *Itäkeskus*-varianteista käynyt ilmi, mistä paikasta on puhe. Jostain syystä Marjatta tuntee kuitenkin tarpeelliseksi toistaa paikannimen vielä tässäkin kohdassa. Olisi myös kiinnostavaa tietää ja tutkia enemmän, millä tavoin Itäkeskukseen alueena tai kauppakeskuksena viitataan. Nykyisinhän kauppakeskuksen virallinen nimi on *Itis*, mikä varmasti osaltaan vaikuttaa viittaamistapaan, oli sitten kyse kauppakeskuksesta tai koko alueesta. Tässä esimerkissä tulkitsen puheena olevan koko Itäkeskuksen alueen.

Esimerkin loppua kohden voi myös huomata, että Marjatan puheessa alkaa esiintyä *mulla*-muotoinen pronomini. Edellä on ollut puhe asioista, joita pariskunta tapaa nimenomaan (itäisessä) Helsingissä tehdä. Ehkäpä ”paikallisista” harrastuksista puhuminen vaikuttaa Marjatan *mulla*-variantin käyttöön, mutta toisaalta voi myös kysyä, rakentaako hän sillä tietynlaista kaksoisidentiteettiä, samaistumista ja identifioitumista kahteen eri ryhmään, savolaisiin ja helsinkiläisiin (Nuolijärvi 1986a: 66). Perusmuotoisia *mä*-pronomineja hänen puheessaanhan ei haastattelussa esiinny, mutta *mu*-variantteja jopa seitsemän (ks. luku 3.2). Juuri näitä taivutusmuotoisia *mu*-esiintymiä voisi pitää eräänlaisena helsinkiläisyyden osoittimena, varsinkin kun ne liittyvät helsinkiläiseen puheenaiheeseen.

Toisaalta seuraavassa esimerkissä 54 Marjatan voisi kuitenkin nähdä pyrkivän pois helsinkiläisestä identiteetistä:

Esimerkki 54: VARTIOHARJU.

01 Haast.: tuleek sit keskusta-alueelta mieleej jotain
 02 tämmösiähh.
 03 Reino (74): no ö ö ei vielä keskustasta mutta ku_asuttiiv
 04 => **Vartioharjussa** ni sitä sanottiiv **Vartsika**.
 05 Haast: ↑mm.
 06 Marjatta (73): mm.
 07 (2.4)
 08 Haast.: kyllä.
 09 (1.0)
 10 Reino (74): => **Vartsika** >nyt nii< (1.0) ((maiskaus))
 11 sieläkiihäm myö_asuttiim mitä
 12 kaksky[ttä (vuotta)
 13 Marjatta (73): [kaksikymmentä vuotta_asuttiiv
 14 => **Vartioharjussa**.

Riveillä 3–4 Reino ottaa esiin Vartioharjun slanginimen *Vartsikan* (Paunonen – Paunonen 2000: s.v. *Vartsika* 'Vartiokylä', 'Vartioharju'). Passiivimuotoinen *sanottiin* ei tietenkään suoraan kerro, käyttivätkö he itse Vartioharjussa asuessaan *Vartsika*-nimeä, mutta sekä Helsingin puhekielelle että yleissuomalaiselle puhekielelle on tyypillistä monikon 1. persoonan muotojen ilmaiseminen passiivissa (*me menttiin* 'me menimme'; ks. luku 2.3.2). Lisäksi rivillä 10 Reino käyttää spontaanisti epävirallista *Vartsika*-muotoa "esitelyään" sen jo aiemmin. Marjatta kommentoi Reinon lausumaa ensin rivillä 6 vain käyttämällä myöntävää dialogipartikkelia *mm*. Laskeva intonaatio antaa myös ymmärtää, että hän on tunnistanut puheena olevan nimivariantin, mutta että hänellä ei ole muuta sanottavaa aiheeseen (VISK § 800, 1047). Tämän ja aiemman esimerkin 50 perusteella voisi olettaa, Marjattakin tarttuisi *Vartsika*-varianttiin, varsinkin kun hän toistaa lähes sanasta sanaan riveillä 13–14 Reinon edellisen vuoron. Huomion kiinnittää kuitenkin rivillä 14 oleva virallinen *Vartioharju*. Ehkäpä tämä on Marjatan tapa ilmoittaa, että hän toisaalta tietää *Vartsika*-variantin olemassaolon, muttei koe itse voivansa sitä käyttää.

Seuraava esimerkki 55 on poimittu Leenan, Marikan ja Annan haastattelusta. Esimerkissä 34 Leena on sanonut käyttävänsä *Helsingistä Hesaa* ja merkinnyt tämän itsestään selväksi variantiksi paralingvistisin keinoin. Hän on myös ilmoittanut esimerkin 38 yhteydessä käyttävänsä usein *Lauttasaaresta* sen epävirallisia variantteja, *Larua* tai *Lauttista*.

Esimerkki 55: LAUTTASAARI.

01 Haast.: muuttuuko paikannimien käyttö samalla vai (.)
 02 pysyyks ne kuitenkin (.) aika pitkälti sellasina
 03 niin kun ne_on ollut nyt kolkyt vuotta.
 04 Leena (57): ky:llä ne pysyy varmaa_et- tai sit tietysti_onha
 05 siin niitä_uusia tullum mutta tota (.) mut enhän mä
 06 nyt esimerkiks Savollinnassa rupeis puhumaaj
 07 jostait **Tölikästä** taim **Munkasta** taij jostai eihän
 08 ne tietäis yhtääm mistä mä puhun heh heh kuhan
 09 kattois;
 10 (---)
 11 Leena (57): mun siskolle voi tietysti se_on asunu (.)
 12 => **Helsingissä Lauttasaarella** ja sit toss_on asunu (.)
 13 Espoossa_et se kyl nyt varmaav vielä jotaim
 14 muistaakin niistä mut sekii_on ollu jo pois kauan
 15 täältä_että;

Jälleen tämän esimerkin kohdalla voi todeta, ettei informantti välttämättä ole niin tietoinen omasta kielenkäytöstään kuin hän itse voisi kuvitella. Leena ottaa ensin esimerkiksi slanginimet *Tölikän* ja *Munkan* (Paunonen – Paunonen 2000: *Tölik(k)ä* 'Töölö'; *Munkka* 'Munkkiniemi'), joista meillä on ollut puhetta hieman aiemmin, ja kokee, etteivät ne sopisi käytettäviksi vaikkapa kotiseudullaan Savonlinnassa (r. 5–9) (ks. myös Ainiala – Lappalainen 2010: 83). Kun hän ottaa puheeksi kauan sitten pääkaupunkiseudulla asuneen sisarensa, hän käyttää kuitenkin virallisia nimiä *Helsinki* ja *Lauttasaari* (r. 12). Voi vain arvailla, vaikuttaako virallisten varianttien valintaan topiikki eli Savonlinnasta puhuminen ja se, ettei siellä voisi puhua epävirallisilla nimillä vai voisiko Leena myös muistaa sen, että Anna ja Marika olivat suhteellisen yllättyneitä, kun hän mainitsi aiemmin *Larun* ja *Lauttiksen* (ks. esimerkki 38). Lisäksi Leena pitää pienen tauon ennen *Helsingissä*-lausumaansa, mikä voi toimia lyhyenä miettimistuokiona, käyttäisikö virallista vai epävirallista varianttia. Ehkäpä sekä *Helsinki* että *Lauttasaari* ovat tässä kohdassa täysin tietoisia valintoja, joilla halutaan huomioida kuulijat, mutta joilla Leena haluaa myös tuoda esiin omaa savonlinalaista taustaansa puheenaiheenkin liittyessä Savonlinnaan.

4.7 Muita piirteitä

Edellisen luvun lopussa käsittelin virallisen paikannimen käyttöä myös muuttajataustan markkerina. Aineistostani nousee esiin myös muutama muu seikka, jotka toki saattavat olla tyypillisiä kenelle tahansa kielenkäyttäjälle (ks. tarkemmasta luokittelusta Eskelinen 2008: 79–87). Tässä käsittelen niitä kuitenkin muuttajille tyypillisinä piirteinä, sillä ne nousevat esiin jokaisessa tekemässäni haastattelussa. Piirteet ovat paikannimien luokitteleva käyttö (4.7.1) sekä nimiasua koskeva epävarmuus ja virheelliset nimet (4.7.2).

4.7.1 Nimien luokitteleva käyttö

Riikka Eskelinen on todennut lisensiaatintyössään (2008: 79), että paikannimiä voidaan käyttää luokittelevasti tietyn mallin mukaisesti. Hän mainitsee, että luokittelu ilmaistaan usein joko indefiniittisellä lausekkeella *joku + NP (joku Kontula)* tai puhumalla kyseessä olevista paikoista monikossa (*Vallilat ja Töölöt*) (mp.) Omasta aineistostani tulee esiin myös muita tapoja ilmaista luokittelua (ks. esimerkit 60–63). *Isossa suomen kie- liopissa* indefiniittisestä kvanttoripronominista *joku* todetaan seuraavaa:

Kun indefiniittisyys on keskeistä, pronominit *joku*, *jokin* ja *jompikumpi* antavat ymmärtää, että puhuja ei ole selvillä tarkoitteen identiteetistä, (--). Sanat *joku* ja *jokin* ovat monikäyttöisiä indefiniittipronomineja, jotka ilmaisevat, että kyseessä on yksi tarkemmin identifioimaton tarkoite monesta mahdollisesta. Kyseeseen tulevat elolliset ja elottomat yksilöt (--). (ISK 2005: § 746–747.)

Edellä mainitun perusteella voi siis sanoa, että ilmaus *joku Kontula* ei tarkoita välttämättä pelkästään Kontulaa, vaan myös sen läheisyydessä sijaitsevia kaupunginosia ja asuinalueita. Toisaalta *joku + NP* -fraasin käytöllä puhuja voi kertoa, ovatko paikka ja sen lähialueet hänelle itselleen tuttuja vai eivät (Eskelinen 2008: 87):

Esimerkki 56: PUNAVUORI JA NOI. (Taukojen pituuksia ei laskettu.)

01 Anna (23): => ja **joku Punavuori ja Eira** ja< (.) **tälläset** mihin
 02 liittyy myös aika **vahvoja** semmossia **mielikuvia** että
 03 mitä missäkin **on** (.) **Kallio** (.) tai minä tyypisiä
 04 ihmisiä siellä asuu.
 05 Leena (57): => no **mulla ainakit** tuli tutuks noi (.) **Punavuori ja**
 06 => **noi** tuossa, (.) koska mä **olin** **tuolla töissä**;
 07 ((näyttää karttaa)) (.) se ympäristö tuli siinä (.)

08 => **Eira ja** (.) **noi** ja >tietysti sitte tota< sit
 09 ku_asuin **Pasilassa** (.) °ni sep° **Pasila?** (.) samoil
 10 => **Länsi-Pasila Kumpula** (.) **Vallila nää kaikki** ni kyl
 11 ne_aika (.) hyvin.
 12 (22 riviä jätetty pois.)
 13 Marika (30): (---) et miulle_oj jääny enemmän tuo keskusta vähän
 14 silleen niinku (.) vähemmälle_et mie_en ihan ihan
 15 => niit kaikkee niinku (.) et nuo **Kaivopuistoalueet ja**
 16 **noi** tietää mut sit jos joku sanoo jostain että (.)
 17 #m jonku' 'alu- alueen nimen (.) @fjoka_on tuolla@
 18 ((näyttää karttaa ylimalkaisesti)) (.) just **joku**
 19 => **Punavuori tai joku** ni sitt_ei niinku_ihav varma
 20 oo_et (.) #missä se tarkalleem mitä se niinkut
 21 tarkottaa.

Edellä olevaan esimerkkiin sisältyy useita paikannimiä luokittelevia ilmauksia. Heti rivillä 1 Anna luettelee itselleen jokseenkin tuttuja kaupunginosia (*joku Punavuori ja Eira ja tälläset*), joihin hän liittää vahvoja mielikuvia esimerkiksi ihmisistä, joita näissä kaupunginosissa asuu. Tulkitsen hänen tarkoittavan vahvoilla mielikuvilla ainakin mainitsemiensa alueiden asukkaiden rahallista vaurautta.

Leena käyttää useitakin tapoja luokitella tuntemiaan paikkoja saman vuoron aikana: riveillä 5–6 ja 8 hän käyttää rakennetta *NP ja noi* (*Punavuori ja noi, Eira ja noi*) ilmaistakseen sitä, että kyseiset alueet ovat vain kävelymatkan päässä entisestä työpai- kasta ja näin ollen tuttuja hänelle. Samoin rivillä 10 oleva paikkojen luettelointi ja niitä seuraava pronominilauseke *nää kaikki* (*Länsi-Pasila Kumpula Vallila nää kaikki*) on merkinä siitä, että hän tuntee kyseiset paikat edes jotenkuten jo siitä syystä, että ennen Meri-Rastilaan muuttoaan hän asui perheineen Pasilassa. Myös Marika käyttää raken- netta *NP ja noi* (r. 15–16 *Kaivopuistoalueet ja noi*) paitsi itselleen, myös varmasti useil- le muille tutuista alueista, mutta tuntemattomammiksi jääneistä paikoista puolestaan Eskelisenkin mainitsemaa *joku + NP* (r. 18–19 *joku Punavuori ja joku*). Esimerkin 60 viimeisillä riveillä *joku Punavuori ja joku* -yhteydessä Marika myöntää, ettei aina ole varma tietyn paikan sijainnista tai tarkoitteesta. Näin hänen käyttämänsä fraasi *joku + NP (ja joku)* voi olla tulkittavissa myös epävarmuuden ilmaukseksi.

Eskelinen (2008: 84) toteaa, että luokittelun avulla voidaan paikan tuttuuden li- säksi määritellä sen sijaintia ja etäisyyttä omasta asuinalueesta. Raili kertoo haastatte- lussa käyneensä Helsingin kaupungin järjestämällä luontoretkillä 1980-luvun alussa

Helsinkiin muutettuaan. Näin hän saattoi – omien sanojensa mukaan – ”ottaa kaupunkia omakseen” ja lievittää samalla luontoon kohdistuvaa kaipuutaan, sillä tuolloin hän asui vielä Helsingin keskustassa. Esimerkissä 57 vartiokyläläinen Maija kertoo omasta, vastaavasta harrastuksestaan:

Esimerkki 57: EIRAAN TAI JONNEKKII.

01 Maija (55): mutta ihan siis toi: kävelyidea niin (.) iha samala
 02 tavala nin me_ollaan kans (.) sitä jonkuv verra
 03 harrastettun nyt;
 04 Raili (50): mm.=
 05 Haast.: =mm,=
 06 Maija (55): että lähetään niin kuj jonain kesäpäivänä mä_oon
 07 (.) ottanu meijä_aikuiset nuoret myös mukaa_et
 08 => mennään niin kun (.) **Eiraan tai jonnekkii** (.) **Kaivo**
 09 (.) **puistoon**;
 10 Haast.: mm;
 11 Maija (55): ja käydään läpi niin kun niitä_alueita_että tosiaan
 12 niin ku_oikeestit tutustutaa_omaan asuinalueeseen
 13 (kröh) et katotaa sitä siitä (.) siitä
 14 viikkelistä_et mitä kaikkee kaunista täällä_on siis
 15 todella kaunista_om paljon ja,

Aiemmin haastattelussa Maija on kertonut, että hän ulkoilee perheensä kanssa paljon Vuosaarella sijaitsevalla Kallahdenniemellä ja Uutelan ulkoilualueella. Esimerkissä 57 käy ilmi, että he tekevät kävelyretkiä kauempanakin ja ihailevat kauniita maisemia esimerkiksi Eirassa ja Kaivopuistossa. Rivillä 8–9 oleva *Eiraan tai jonnekkii (.) Kaivopuistoon* lienee merkinä juuri välimatkasta omaan, itäisessä Helsingissä sijaitsevaan asuinalueeseen. Myöhemmin, kun keskustelemme siitä, miten hyvin informantit tuntevat muun kuin oman asuinalueensa ympäristöä ja katuja, Maija myöntää kuitenkin, ettei osaa nimetä katuja esimerkiksi *jostai' Eirasta*, mutta että ydinkeskustan hän tuntee kuitenkin paremmin. Kaukana omasta asuinalueesta sijaitsevat paikat (ja niiden nimet), joissa käydäänkin harvemmin, tunnetaan luonnollisesti huonommin.

Kauniista alueista on kyse myös esimerkissä 58. Olen kysynyt Marjatalta ja Reinolta Helsingin mieleen tuomia hyviä ja huonoja puolia, mihin Marjatta ensin vastaa, ettei Rautatieaseman seutu ole erityisen kaunista sen läheisyydessä usein tehtävien tietöiden vuoksi, mutta lisää sitten:

Esimerkki 58: LINNUNLAULUT JA KAIKKI.

01 Marjatta (73): mutta muuten ku siitä ((Rautatieasemalta)) lähtöö
 02 pikkusenkaas sinnes syrjempään ni ↑m_{ite}n k_{iva} on
 03 **Töölönlahen** ympäriki<
 04 Haast.: ↑nii.
 05 Marjatta (73): miten ihmiset siinä kiertää paljo ja .hh
 06 => **Linnullaulut ja kaikki nämä** ja mite_{on} sielä (.)
 07 r_{anta} sinne (---)

Rivillä 6 olevalla luokittelevalla ilmauksella *Linnullaulut ja kaikki nämä* Marjatta halunee yksilöidä keskustasta kävelymatkan päässä olevia miellyttäviä paikkoja: niitä ovat mm. Töölönlahti ja Linnunlaulun huvila-alue sekä myös näiden välittömässä läheisyydessä olevat alueet.

Luokittelusta esimerkeiksi nostamiani tapauksia yhdistää se, että niissä mainitut kaupunginosat ovat arvostetumpia ja parempimaineisia kuin informanttien omat asuinalueet itäisessä Helsingissä. Eskelisen (2008: 85) mukaan paikkaan liittyvä arvostus onkin yksi luokittelevan käytön takana olevista syistä.²³ Paikan maine voi saada aikaan myös affektisia ilmauksia: sellaisia, joissa voi kuulla halveksuntaa, ivaa, ehkä kateuttaakin. Tällaisia ovat varsinkin monikollinen *Töölöt, Eirat ja Ullanlinnat*. (mts. 96–99.) Omassa aineistossani ei tämántapaista monikollisuutta esiinny, mutta seuraavan esimerkin 59 pronomini-lausekkeen *ne + luettelomainen NP* katson kuuluvan samaan kategoriaan. Reino on juuri ihmetellyt Kontulan mainetta huonona ja turvattomana asuinalueena ja vakuutellut hänen ja Marjatan viihtyneen siellä oikein hyvin etenkin sen ansiosta, että luonto on niin lähellä.

Esimerkki 59: NII HIENOJA.

01 Reino (74): => eikä ne n_{ii} hienoja varmasti' 'oon @ne **Kauniainev**
 02 => [**Vestend** ((Westend)) ö **Mun_{kkiniemi}**: (.)
 03 Haast.: [ähh (.) e:i (.) [todellakaan niissäkii_{on} ne_{omat}
 04 Reino (74): => [**Kaivopuisto@**;
 05 Haast.: niin kuj j_{ust} s_{anoin} (---)

Riveillä 1–2 ja 4 Reinon toteama *ne Kauniainen Westend Munkkiniemi Kaivopuisto* on luokitteleva ilmaus arvostetuista, varakkaampien ihmisten asuinalueista. Sen sanoessaan

²³ Toisaalta kuulemani mukaan samankaltaista luokittelevaa käyttöä voi liittyä huonompimaineisiinkin seutuihin (esim. *joku Jakomäki, Kontulat ja Myllypurot*).

Reinon äänensävy kuulostaa myös hieman halveksuvalta. Hänen tarkoituksenaan lienee nostaa Kontulan arvostusta minun, kauniaislaisen haastattelijan, silmissä, mutta äänensävyyn muutos voi myös herättää mielikuvan hienoisesta kateudesta noilla alueilla asuvia ihmisiä kohtaan.

4.7.2 Epävarmuus ja virheelliset nimet

Paikannimien luokittelevan käytön lisäksi esimerkiksi Marika ilmaisee kielellisen epävarmuutensa myös eksplisiittisemmin. Keskustellessamme Hakaniemestä käytetyistä nimivarianteista, ja ilmoittaessani itse, etten voisi kuvitella puhuvani *Hakiksesta*, hän sanoo hiukan hämillään: ”*Nii ja eikä välttämättä, ei aina osaa eikä tiedä niitä ni sitte_ei viitti ruveta silleen niink(h)u*” (ks. myös Ainiala 2006: 111; Eskelinen 2008: 48). Lisäksi Eskelinen (2008: 99, 106) on havainnut, että koska vastamuuttaneilla nimien oppimisprosessi on vielä kesken, esiintyy hänen vastikään Kallioon muuttaneiden ryhmänsä aineistossa eniten poikkeavia nimiä tai nimenosia: esimerkiksi paikkaa saatetaan epähuomiossa kutsua jonkin toisen paikan nimellä. Tähän kategoriaan lukisin tapauksen, jossa muutaman vuoden Helsingissä asunut Anna käyttää Pohjoisesplanadista virheellistä nimeä *Esplanadinkatu* (esimerkki 60):

Esimerkki 60: *ESPLANADINKATU (A).

```
01 Anna (23):      ja (.) sit no kahviloista toi Café_Esplanad (.)
02                => °Esplanadinkadulla ni se_on musta tosi° >ihana<
03                sielt saa_<isot pullat> ja-
04 Haast.:        joo ne_o_iham [mielettömiä ne-
05 Anna (23):        [joo (.) ja ne salaatitki_on
06                semmosia (.) mist tulee täytee.
```

Esimerkistä 60 huomaa, että Anna lienee epävarma nimen asusta, sillä ensinnäkin rivin 1 lopussa hän pitää lyhyen tauon kahvilan nimen *Café Esplanad* jälkeen kuin miettiäkseen kadun oikeata nimiasua. Tuottaessaan virheellisen nimen *Esplanadinkatu* hän vaimentaa ääntään (r. 2), minkä myös tulkitsen epävarmuuden ilmaukseksi. Kuitenkaan muille haastattelussa läsnä oleville tarkoite tai sijainti ei varmastikaan jää epäselväksi, sillä kukaan ei korjaa Annan tekemää virhettä.²⁴ Otaksun, että epäileväisyys liittyy osittain ainakin siihen, ettei Anna muista, kumpi Esplanadin puistoa reunustavista kaduista

²⁴ Marika tosin ei heti tunnista kahvilaa, vaan yhdistää nimen aluksi Esplanadin puistossa sijaitsevaan *Kappeli*-nimiseen ravintolaan.

on kyseessä, pohjoisempi vai eteläisempi. Pelkkä *Espalla* olisikin ollut itsessään jo täysin ymmärrettävä vaihtoehto – onhan epävirallinen nimi *Espa* tullut esille jo haastattelun aiemmissa vaiheissa. Tältä kannalta ajateltuna Annan käyttämä virallinen variantti onkin tunnusmerkkinen ja kiinnittää huomion, mutta toisaalta sillä on yhteys myös hänen yksikön 1. persoonan pronominivariaatioonsa (ks. luku 3).

Esplanadin puiston ympäristön, kuten varmasti myös monen muun alueen, nimet voivat olla vaikeita Helsingissä pidempään asuneellekin, mikseivät myös paljasjalkaisellekin. Eskelinen (2008: 114) toteaa, että Helsingissä kauemminkin asuneet voivat olla nimenoppijaroolissa, koska uusia nimiä syntyy jatkuvasti lisää esimerkiksi nuorisolangin mukana. Toisaalta varmasti kukaan ei voi tuntea oman asuinalueensa, saati Helsingin keskustankaan, kaikkia nimiä. Edellisessä esimerkissä esiintynyt *Esplanadinkatu* mainitaan myös Marjatan ja Reinon haastattelussa:

Esimerkki 61: *ESPLANADINKATU (B).

```
01 Reino (74):      <Espa>.
02 Marjatta (73):  nii.
03 Haast.:         niin [no_Espa_on-
04 Reino (74):    =>      [se nyt o_iha_yleine_eikä <@Esplanadinkatu@>?
05 Marjatta (73):  nii.=
06 Haast.:        =jo[o.
07 Reino (74):    [taip puisto?
```

Reino korostaa rivillä 4 olevaa nimeä *Esplanadinkatu* lausumalla sen selkeästi, muuta ympäristöä hitaammin ja äänenlaatuun muuttaen. Tämä voisi olla tulkittavissa epävarmuudeksi siitä, mikä paikan tai mitkä puistoa reunustavien katujen nimet oikeastaan ovatkaan. Rivillä 7 hän kuitenkin lisää *taip puisto*, joten on mahdollista, että huomaa ainakin osittain tekemänsä virheen. Oletan hänen kuitenkin tarkoittavan Esplanadin aluetta kokonaisuudessaan: sekä puistoa että Pohjois- ja Eteläesplanadia. Myös katujen aiemmin vaihdetut nimet voivat tuottaa hankaluuksia: Reinon ja Marjatan muuttaessa Helsinkiin vuonna 1969 katujen nimet ovat olleet muotoa *Pohjoinen Esplanadikatu* (ruotsiksi *Norra Esplanadgatan*) ja *Eteläinen Esplanadikatu* (ru. *Södra Esplanadgatan*), ja nykyiset muodot *Pohjois-* ja *Eteläesplanadi* otettiin käyttöön vasta vuonna 1971 (Lehtonen 2011).²⁵ Reino voi siis hyvin muistaa 60- ja 70-luvun taitteessa käytössä olleet, nyt jo vanhat variantit.

²⁵ Vuodesta 1836 lähtien katujen nimiä on muutettu kaikkiaan viisi kertaa.

Se, että yhdelle alueelle mahtuu kolmekin nimeä, joissa kaikissa esiintyy sana *esplanadi*, tuntuu hämäävän myös Marikaa: hän kertoo pyöräilleensä Roihuvuoresta keskustaan ja menneensä töihin Espalle. Hänen puheessaan esiintyy haparointia *Etelä- ja Pohjoisesplanadin* välillä (*etelä- et- poh- (.) tai siis Espal-*) hänen miettiessään oikeata muotoa. Lopulta hän päätyy lisäämään ”*Espalle oikeestaa siihem puistikkoon*”.

4.8 Yhteenveto

Luvussa 4 olen tarkastellut haastateltavieni paikannimien variaatiota. Olen havainnut, että karkeasti yleistäen pidempään Helsingissä asuneet informantit tuntevat enemmän epävirallista paikannimistöä ja kertovat myös voivansa käyttää slanginimistöä ainakin joissain tilanteissa. Tässäkin on silti eroja yksilöiden välillä. Kvantitatiivisesti katsoen tulokset ovat jokseenkin yllättäviä, mutta on otettava huomioon, että lukuihin on laskettu sekä metakieliset ja itseraportoidut nimet että spontaanisti tuotetut variantit. Luvut eivät siis jokaisen informantin kohdalla vastaa nimien todellista käyttöä, ainakaan haastattelutilanteen sisällä.

Olen käsitellyt epävirallisten nimien käyttöä toisaalta metakielisyyden ja toisaalta spontaaniuden valossa. Aineistoni perusteella näyttää siltä, että esimerkiksi *Helsingin* nimivarianteista vain virallinen *Helsinki* ja slanginimi *Hesa* koetaan yleensä käyttökelpoisiksi. Tämä on ollut muuttajia koskeva tendenssi jo aiemmissa tutkimuksissa, ja oma aineistoni omalta osaltaan tukisi tätä käsitystä. Kauemmin Helsingissä asunut Leena voi käyttää *Stadia* kuitenkin tarkoittaessaan Helsingin keskustaa ja Reino ja Raili puolestaan halutessaan painottaa leikillisesti sen affektista luonnetta.

Haastateltavani tuntuvat käyttävän niin sanottuja yleissuomalaisia, jopa muualla Suomessa tunnettuja, slangipaikannimiä spontaanimminkin kuin esimerkiksi vanhempaan Stadin slangiin kuuluvia paikannimiä. Käytetyimpiä ovat *Itis* ja *Espa*. Kuitenkin 80-luvun lopulla Turusta Helsinkiin muuttanut Maija käyttää spontaanisti vanhemmankin slangin paikannimiä, kuten *Hesaa*, *Robaa* ja *Vartsikaa*. Uudemman slangin paikannimiä ovat omaksuneet käyttöönsä myös muut informanttini: itselle läheisistä paikoista, kuten entisestä tai nykyisestä asuinalueesta (esim. *Myllis*, *Roihis*, *Vartsik(k)a*, *Vuokki*) tai muuten vain tutuista paikoista (esim. *Stadikka*, *Mansku*) voidaan hyvin puhua niiden epävirallisella nimellä. Toisaalta joihinkin slanginimiin liittyy myös paljon affektista latausta, eikä niitä koeta välttämättä itselle käyttökelpoisiksi vaihtoehtoiksi (esim. *Vuokki*, *Stadi*). Näin voidaan identifioitua jonkin tietyn alueen asukkaiksi (kuten Raili

vuosaarelaiseksi eikä *vuokkilaiseksi*) tai irtisanoutua tietystä ikäryhmästä (esim. *nuoriso Vuokin käyttäjänä*).

Joskus myös tietyn epävirallisen variantin tilalle valitaan tietoisesti virallinen nimi, vaikka epävirallinen nimi olisikin juuri mainittu ja näin helposti saatavilla (esim. Marjatta: *Vartsikan* sijaan *Vartioharju*). Virallisen nimen valintaan voi vaikuttaa myös vahvasti se, että on kyse haastattelutilanteesta, joka nauhoitetaan (esim. Anna: *Myllicksen* sijaan *Myllypuro*) tai toisaalta se, ettei haastateltava tunne hyvin muita informantteja (esim. Leena: *Lauttasaari Larun* tai *Lauttiksen* sijaan). Aineistoni osoittaa myös, että nimistä raportoiminen ei aina vastaa spontaania nimistökäyttöä, eikä haastateltava ole välttämättä kovin tietoinen kielenkäytöstään (esim. Anna, Leena). Toisaalta on myös tilanteita, joissa informantti tarkkailee paljon omaa kielenkäyttöään, kiinnittää herkästi huomiota sekä omiin että muiden tuottamiin slanginimiin ja kommentoi niitä (Raili).

Luvun lopussa olen tarkastellut myös luokittelevaa nimien käyttöä (esim. *Punavuori ja noi*, *Eiraan tai jonnekkii Kaivopuistoon*) ja nimiasuun liittyvää epävarmuutta ja virheellisiä nimiä (esim. *Esplanadinkatu**) muuttajille tyypillisinä piirteinä. Luokittelevuudella voidaan tuoda ilmi omia asenteista tiettyä paikkaa tai siellä asuvia ihmisiä kohtaan ja painottaa sen tuttuutta itselle. Epävarmuus voidaan ilmaista eksplisiittisesti tai sitten implisiittisemmin käyttämällä paikasta esimerkiksi virheellistä nimeä (ehkä myös täysin huomaamatta).

5 Lopuksi

Olen pro gradu -tutkielmassani tarkastellut kahdeksan Savonlinnasta Itä-Helsinkiin muuttaneen henkilön puhekieltä ja sen variaatiota kolmessa eri ryhmähaastattelussa, joista jokaisessa aiheena on ollut Helsinki (asuin)ympäristönä. Kielen vaihtelua olen tutkinut kahden eri variaabelin, yksikön 1. persoonan persoonapronominien ja paikannimien käytön valossa. Olen pyrkinyt selvittämään, mitä *minä*-pronominin eri varianteilla voidaan tehdä haastattelutilanteessa ja voiko jonkin piirteen sanoa olevan juuri muuttajan kielelle tyypillistä. Samoin olen halunnut saada selville, millaisia funktioita yhtäältä virallisilla ja toisaalta epävirallisilla paikannimivarianteilla on ja voiko niiden perusteella tehdä erityisesti muuttajien kieltä koskevia päätelmiä. Lisäksi olen pyrkinyt vastaamaan siihen, voiko näiden kahden variaabelin välillä nähdä jonkinlaisia yhteyksiä. Hypoteesinani on ollut, että pidempään Helsingissä asunut tietää ja suosii enemmän ja värikkäämmin Helsingin epävirallista paikannimistöä, eikä hän käytä niin paljon murteellista *mie*-varianttia kuin vastikään pääkaupunkiseudulle muuttanut.

Aineistoni analyysi osoittaa, etteivät hypoteesini pidä täysin paikkansa, vaan yksilöiden välillä on huomattaviakin eroja. Tässä tapauksessa Helsingissä kauimmin asuneet informantit ovat yllättäen kaikkein murteellisimpia. Toisaalta on kuitenkin osaksi osoitettavissa, että kauemmin Helsingissä asuneet ainakin tuntevat enemmän slangiasuisia paikannimiä kuin vastikään muuttaneet, joilla nimienomaksumisprosessi on vielä kesken. Mitä nuorempana henkilö on kuitenkin muuttanut Helsinkiin, sitä varmemmin puhekielikin muuttuu ajan saatossa: paitsi että nuorena paine samaistua valtaväestöön on kovempi, omaksutaan nuorempana uutta enemmän ja nopeammin. Myös tästä johtuen uudemmat slangipaikannimet, kuten *Vuokki*, voivat herkemmin tarttua nuoremman kielenkäyttöön kuin neli-viisikymppisen. Toisaalta poikkeuksiakin löytyy, minkä omakin tutkielmani paljastaa. Siksi koen, että muuttajien kieltä koskevia kovin yleistäviä johtopäätöksiä on hankala tehdä, varsinkin näin pienen ja heterogeenisen informanttijoukon osalta. Heistä jokaisella on tietysti käytössään oma persoonallinen puhetyylinsä, johon voi sisältyä paljonkin esimerkiksi eri pronominivarianttien käyttöä riippuen vaikkapa topiikista, kuulijoista ja näiden (oletetusta) identiteetistä tai yksinkertaisesti siitä, mikä tietyn puheenvuoron funktio vuorovaikutuksen kannalta on.

Oman aineistoni perusteella voi kuitenkin todeta, että pronomini- ja paikannimien variaatio kytkeytyvät ainakin osaltaan yhteen: esimerkiksi Maija käyttää kiistatta

eniten *mä-* ja *mu-*muotoisia pronominivariantteja, ja lisäksi monet hänen mainitsemistaan slangipaikannimivarianteista ovat täysin spontaaneja. Hän myös itse kertoo käyttävänsä monesti epävirallista nimivarianttia. Murteellisimpien Marjatan ja Reinon puheessa epäviralliset nimivariantit esiintyvät harvemmin, ja varsinkin Marjatalle jotkut niistä tuntuvat olevan täysin tuntemattomia. Toisaalta Reino vaikuttaa kyllä tuntevan useitakin slangipaikannimiä, mutta käyttää niitä sangen harvoin. *Leenan* minäpronominin variaatio ja paikannimien käyttö eivät kuitenkaan vastaa toisiaan. Tämä yllätti ainakin minut täysin, sillä tietäen hänen yksilöllisen puhetapansa ja *mie-*variantin lähes täydellisen katoamisen olin olettanut hänen käyttävän rohkeammin ja spontaanimminkin slanginimiä.

Tutkielmastani käy myös ilmi se, etteivät haastateltavat aina olekaan niin tietoisia omasta kielenkäytöstään: vaikka henkilö sanoisikin käyttävänsä *Helsingistä* epävirallista varianttia *Hesa*, ei todellisuus lopulta vastaakaan itseraportointia. Tähän voivat toki vaikuttaa haastattelutilanteen tietynasteinen institutionaalisuus sekä se, miten hyvin informantti tuntee muut haastattelussa olijat. Toisensa paremmin tuntevien haastattelussa tilanteen institutionaalinen luonne tuntuu kuitenkin unohtuvan helpommin, enkä siksi näkisi tämänkaltaista haastattelua huonona tai vääränlaisena tapana kerätä nimiaineistoa. Tärkeintä olisikin, että jatkossa kaikki haastateltavat tuntisivat toisensa.

Aiheeseen liittyvässä jatkotutkimuksessa paneutuisin vielä tarkemmin identiteetin representoinnin tarkasteluun; tässä työssä se jäi melko pintapuoliseksi. Se vaatisi mahdollisesti samojen informanttien ottamista uuteen haastatteluun, jossa identiteettiin liittyviin kysymyksiin keskityttäisiin enemmän. Lisäksi käsittelemiäni koodinvaihtoesimerkkejä olisi hedelmällistä tutkia useammasta eri näkökulmasta. Näin koodinvaihdon monifunktioisuus voisi avata uusia näkymiä myös haastateltavien identiteettiin ja sen tarkasteluun. Lisäksi kokisin tarpeelliseksi myös laskea metakieliset ja spontaanit nimimaininnat omiksi erillisiksi luvuikseen, jotta informanttien todellisen nimienkäytön vertailu olisi helpompaa.

Lähteet

- AINIALA, TERHI 2001: Paikannimistön keruun tavoitteet ja tulokset. Teoksessa Mallat, Kaija – Terhi Ainiala – Eero Kiviniemi (toim.), *Kieli 14: Nimien maailmasta* s. 7–22. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2003: Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. – *Virittäjä* 107 s. 207–225.
- 2005a: *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2005b: Tutkimuskohteena kaupunkinimistö. Teoksessa Ainiala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 10–25. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2006a: Helsingin nimet. Teoksessa Juusela, Kaisu – Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 100–122. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- 2006b: Namnforskningens generella aspekter och framtidens utmaningar. – *Namn og nemne* 26 s. 59–66.
- AINIALA, TERHI – HANNA LAPPALAINEN 2010: Miten Helsingistä puhutaan? – *Virittäjä* 114 s. 71–110.
- AINIALA, TERHI – RITVA LIISA PITKÄNEN 2002: Paikannimistöntutkimuksen valinnat: etymologioista sosio-onomastiikkaan. – *Virittäjä* 106, s. 231–240.
- AINIALA, TERHI – MINNA SAARELMA – PAULA SJÖBLOM 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- AINIALA, TERHI – JANI VUOLTEENAHO 2005: Urbaani muutos ja kaupunkilaiset identiteetit paikannimistön kuvaamina. – *Virittäjä* 109 s. 378–394.

- AUER, PETER 1998: Introduction: Bilingual Conversation revisited. Teoksessa Auer, Peter (ed.), *Code-Switching in Conversation. Language, interaction and identity* s. 1–24. Routledge, London and New York.
- CHAMBERS, J.K. 1995: *Sociolinguistic theory. Linguistic variation and its social significance*. Oxford: Blackwell.
- COUPER-KUHLEN, ELIZABETH 2009: A sequential approach to affect: The case of ‘disappointment’. Teoksessa Haakana, Markku – Minna Laakso – Jan Lindström (toim.), *Talk in Interaction: Comparative dimensions* s. 94–103. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- DUVALLON, OUTI – ANTOINE CHALVIN 2004: La réalisation zéro du pronom sujet première et de deuxième personne du singulier en finnois et en estonien parlés. – *Linguistica uralica* 4/2004 s. 270–286.
- ERVIN-TRIPP, SUSAN 2001: Variety, style-shifting, and ideology. Teoksessa Eckert, Penelope – John R. Rickford (toim.), *Style and sociolinguistic variation*. Cambridge: University Press.
- ESKELINEN, RIIKKA 2006: Helsingin Kallion asukkaiden nimimaisemia. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- 2008: Kaupunkinimistöön funktiot. Tutkimuskenttänä Helsingin Kallio. Lisensiaatintyö. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- HAKULINEN, AULI 1997: Johdanto. Teoksessa Tainio, Liisa (toim.), *Keskusteluanalyysin perusteet* s. 13–17. Tampere: Vastapaino.
- HALONEN, MIA – HANNA LAPPALAINEN 2010: Itsestäänselvyyden intonaatio kategorisoinnin keinona. Esitelmä 37. Kielitieteen päivillä 22.5.2010. Helsingin yliopisto.
- 2012: Itsestäänselvyyden intonaatio ja kategorisointi. Esitelmä Kielen indeksisyys ja identiteetit -seminaarissa 11.4.2012. Helsingin yliopisto.

- (tekeillä): Itsestään selvää ja pääteltävissä: vastauksen intonaatio tietämisen muokkaajana haastatteluissa. Teoksessa Sorjonen, Marja-Leena – Anu Rouhikoski – Heini Lehtonen (toim.), *Helsingissä puhuttavat suomet. Kielen indeksisyys ja identiteetit*.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – LEA LAITINEN 2006: Person in Finnish: Paradigmatic and syntagmatic relations in interaction. Teoksessa Helasvuo, Marja-Liisa – Lyle Campbell (toim.), *Grammar from the human perspective: Case, space, and person in Finnish* s. 173–207. Amsterdam: John Benjamins.
- HERITAGE, JOHN 1984: *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. Helsinki: Gaudeamus.
- ISK = HAKULINEN, AULI – MARIA VILKUNA – RIITTA KORHONEN – VESA KOIVISTO
TARJA RIITTA HEINONEN – IRJA ALHO (TOIM.) 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JAHNUKAINEN, RAILI 1954: Havaintoja siirtoväen murteen muuttumisesta Kokemäellä. – *Virittäjä* 58 s. 366–375.
- KALLIOKOSKI, JYRKI 1995: Koodinvaihto ja keskustelun moniäänisyys. – *Virittäjä* 99 s. 2–24.
- KEMPPAINEN, PIIA [2002]: Tullee puhuttua taas iham mitä sattuu. Murrepiirteet neljässä televisio-ohjelmassa. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos.
- KETTUNEN, LAURI 1930: *Suomen murteet II. Murrealueet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 188.
- 1940: *Suomen murteet. 3. A, Murrekartasto*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 188. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KORHONEN, KATJA 2008: Savolainen Tsadissa: neljän Savosta Helsinkiin muuttaneen opiskelija puhekielen variaatio kahdessa eri puhetilanteessa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.

- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2. osa L–R. 2007. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- LABOV, WILLIAM [1966]: *The Social Stratification of English in New York City*. Washington: Center for applied linguistics.
- 1978: *Sociolinguistic patterns*. Oxford: Basil Blackwell.
- LAINEN, JARMO – ERLING WANDE 1994: The Pronoun *minä* 'I' in Urban Sweden Finnish. Teoksessa Nordberg, Bengt (toim.), *The Sociolinguistics of Urbanization: the Case of the Nordic Countries* s. 171–202. Berlin / New York: Walter de Gruyter.
- LAIVAMAA, MARJAANA [1997]: Pohjois-Pohjanmaalta Pohjois-Karjalaan muuttajien kielellinen sopeutuminen. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto, suomen kieli.
- LAPPALAINEN, HANNA 2001a: Sosiolingvistinen katsaus suomalaisnuorten nykypuhekieleen ja sen tutkimukseen. – *Virittäjä* 105 s. 74–101.
- 2001b: Variaationtutkimuksen ja keskustelunanalyysin näkökulmat toisiaan täydentämässä. Teoksessa Halonen, Mia – Sara Routarinne (toim.), *Kieli 13. Keskustelunanalyysin näkymiä* s. 155–184. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2004: *Variaatio ja sen funktiot. Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen vuorovaikutuksen tarkastelua*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 964.
- 2006a: Kelan asiointikeskustelut Helsingin puhekielen variaation kuvastajina. Esimerkkinä yksikön 1. ja 2. persoonan persoonapronominien käyttö. Teoksessa Juusela, Kaisu – Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä*, s. 275–298. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- 2006b: Mie vai mää, sinä vai te? Virkailijoiden kielelliset valinnat itsen ja vastaanottajaan viitatessa. Teoksessa Sorjonen, Marja-Leena – Liisa Raevaara (toim.), *Arjen asiointia. Keskusteluja Kelan tiskin äärellä*, s. 241–284. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- 2006c: Pronominisubjektin käytöstä ja poisjätöstä Kelan asiointikeskusteluissa. Teoksessa Nordlund, Taru – Tiina Onikki-Rantajääskö – Toni Suutari (toim.), *Kohtauspaikkana kieli. Näkökulmia persoonaan, muutoksiin ja valintoihin*, s. 37–64. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- 2009: Koodinvaihto ja sen funktiot suomenkielisissä keskusteluissa. Teoksessa Kalliokoski, Jyrki – Lari Kotilainen – Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat* s. 123–160. Tietolipas 227. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2011: Variaatio itseen viittaamisen keinoissa. Esitelmä 38. Kielitieteen päivillä 27.5.2011. Joensuun yliopisto.
- LAPPALAINEN, HANNA – JOHANNA VAATTOVAARA 2005: Vielä murteen ja identiteetin suhteesta. – *Virittäjä* 109 s. 98–110.
- LE PAGE, ROBERT – ANDRÉE TABOURET-KELLER [1985]: *Acts of identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LEHTIMÄKI, PEKKA 1983: Sekaidiolektien tutkimuksesta. – *Virittäjä* 87 s. 22–40 ja 178–188.
- 1995: Miten Nurmeksen murre hämäläistyy? Lisiä sekaidiolektien tarkasteluun. Teoksessa Palander, Marjatta (toim.), *Murteiden matkassa: juhla kirja Alpo Räisäsen 60-vuotispäiväksi* s. 142–160. Studia Carelica Humanistica. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta.
- LEHTONEN, HEINI 2004: Maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten puheen variaatio ja monikielisyys. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- 2006: Morfologinen variaatio maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten puheessa. Teoksessa Juusela, Kaisu – Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhdistyksen 25-vuotispäiväksi* s. 255–274. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- 2009: Maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten monikielisyiden ilmiöitä. Teoksessa Kalliokoski, Jyrki – Lari Kotilainen – Päivi Pahta (toim.), *Kielet kohtaavat* s. 161–190. Tietolipas 227. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- LESKINEN, HEIKKI 1974: Karjalaisen siirtoväen murteen sulautumisesta ja sen tutkimisesta. – *Virittäjä* 78 s. 361–377.
- MAKKONEN, RIITTA 2005: Riäkylästä Stadiin – murteesta kaupunkikieleen. Teoksessa Palander, Marjatta – Anne-Maria Nupponen (toim.), *Monenlaiset karjalaiset – Suomen karjalaisten kielellinen identiteetti* s. 125–158. *Studia Carelica humanistica* 20. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- MANTILA, HARRI 1997: Johdanto. Teoksessa Makkonen, Seija – Harri Mantila (toim.), *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio* s. 1–23. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 8. Oulu: Oulun yliopisto.
- 2004: Murre ja identiteetti. – *Virittäjä* 108 s. 322–346.
- 2008: Variaatiosta identiteettiin. Teoksessa Routarinne, Sara – Tuula Uusi-Hallila (toim.), *Nuoret kielikuvassa – kouluikäisten kieli 2000-luvulla* s. 63–80. *Tietolipas* 220. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MARKKOLA, PÄIVI 2006: Helsingissä asuvien Kivennavan siirtokarjalaisten murteenkäytöstä. Teoksessa Juusela, Kaisu – Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 181–222. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- (tekeillä): *Kivennavan siirtokarjalaismurteen muuttuminen, variaatio ja nykytila*. Tekeillä oleva väitöskirjatutkimus. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- MIELIKÄINEN, AILA 1980: Pikapuhemuodot Jyväskylän puhekielessä. Teoksessa Mielikäinen, Aila (toim.), *Nykysuomalaisen puhekielen murros. Jyväskylän osatutkimus. Raportti 1* s. 123–146. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja viestinnän laitoksen julkaisuja 20.
- 2005: Nimistön ja sanastontutkimuksen rajamaastossa: slangi, puhekieli ja murre epävirallisissa paikannimissä. Teoksessa Ainiala, Terhi (toim.), *Kaupungin nimet. Kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä* s. 26–55. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

- MYERS-SCOTTON, CAROL 1997: Code-switching. Teoksessa Coulmas, Florian (toim.), *The Handbook of Sociolinguistics* s. 217–237. Oxford: Blackwell.
- NIEDZIELSKI, NANCY A. – DENNIS R. PRESTON [2000]: Folk linguistics. Berlin: Mouton de Gruyter.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 1986a: *Kieliyhteisön vaihto ja muuttajan identiteetti*. Tietolipas 100. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1986b: *Kolmannen sukupolven kieli. Helsinkiin muuttaneiden suurten ikäluokkien eteläpohjalaisten ja pohjoissavolaisten kielellinen sopeutuminen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 436.
- 1988: Sukupuoli kielellisen tuotoksen muovaajana. Teoksessa Laitinen, Lea (toim.), *Isosuinen nainen: tutkielmia naisesta ja kielestä* s. 73–91. Helsinki: Yliopistopaino.
- 1994: On the Interlinkage of Sociolinguistic Background Variables. Teoksessa Nordberg, Bengt (toim.), *The Sociolinguistics of Urbanization: the Case of the Nordic Countries* s. 149–170. Berlin / New York: Walter de Gruyter.
- 2005a: Haastattelu kielentutkijan aineistona. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna – Liisa Tiittula (toim.), *Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* s. 242–263. Tampere: Vastapaino.
- 2005b: Suomen kielet ja kielelliset oikeudet. Teoksessa Johansson, Marjut – Riitta Pyykkö (toim.), *Monikielinen Eurooppa. Kielipolitiikkaa ja käytäntöä* s. 283–299. Helsinki: Gaudeamus.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO – MARJA-LEENA SORJONEN 2005: *Miten kuvata muutosta? Puhutun kielen tutkimuksen lähtökohtia murteenseurauhankkeen pohjalta*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 133.
- NUPPONEN, ANNE-MARIA 2005: Iloisuus ja eloisa murre. Siirtokarjalaisten käsityksiä ja havaintoja murteista ja karjalaisuudesta. Teoksessa Palander, Marjatta – Anne-Maria Nupponen (toim.), *Monenlaiset karjalaiset. Suomen karjalaisten kielellinen*

identiteetti s.159–214. *Studia Carelica Humanistica* 20. Joensuu: Joensuun yliopisto.

PAJARINEN, JAANA 1995: *Liperin murre vuonna 1990. Muuttuuko Kivenpyörittäjienkin kieli?* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.

PALANDER, MARJATTA 1996: *Vaihtelu Savonlinnan seudun välimurteissa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 648. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

——— 1999: *Savonlinnan seudun murrekirja*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 749. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

——— 2005: *Muu Suomi karjalaisten silmin*. Teoksessa Palander, Marjatta – Anne-Maria Nupponen (toim.), *Monenlaiset karjalaiset. Suomen karjalaisten kielellinen identiteetti* s. 56–90. *Studia Carelica Humanistica* 20. Joensuu: Joensuun yliopisto.

PALANDER, MARJATTA – ANNE-MARIA NUPPONEN 2005: *Karjalaisten ”karjala”*. Teoksessa Palander, Marjatta – Anne-Maria Nupponen (toim.), *Monenlaiset karjalaiset. Suomen karjalaisten kielellinen identiteetti* s. 15–55. *Studia Carelica Humanistica* 20. Joensuu: Joensuun yliopisto.

PARTANEN, HEIDI 2010: *Mokoma-yhtyeen karjalainen identiteetti*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.

PAUNONEN, HEIKKI 1971: *Sosiolingvistinen metodi ja sen sovellus*. – *Virittäjä* XX s. 401–412.

——— 1995 [1982]: *Suomen kieli Helsingissä. Huomioita Helsingin nykypuhekielen historiallisesta taustasta ja nykyvariaatiosta*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

——— 2005: *Helsinkiläisiä puhujaprofiileja*. – *Virittäjä* 109 s. 162–200.

——— 2006: *Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi*. Teoksessa Juusela, Kaisu – Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 13–99. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

- PAUNONEN, HEIKKI – MARJATTA PAUNONEN 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- PERTTULA, HELI 2013: Etunimen sukupuoli: eron tekeminen miesten ja naisten nimien välille. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- PRESTON, DENNIS R. 2002: Language with an attitude. Teoksessa Chambers, J.K. – Peter Trudgill – Natalie Schilling-Estes (toim.), *Handbook of variation and change* s. 40–66. Blackwell handbooks in linguistics. Oxford: Blackwell.
- RAEVAARA, LIISA 1997: Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus. Teoksessa Tainio, Liisa (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 75–92. Tampere: Vastapaino.
- 2011: Meitsi, mie ja indeksisyys. Luento Näkökulmia nuorten kielen tutkimukseen -kurssilla 19.4.2011.
- RINKINEN, NOORA 2007: Myllis, Meri-Rastila ja Roihis: Savonlinnasta muuttaneiden helsinkiläisten käyttönimistö. *Nimistön sosiolingvistiikkaa* -kurssin kurssiessee. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- 2008: Savonlinnasta muuttaneiden itähelsinkiläisten puhekieli ja sen funktiot: tarkastelussa käyttönimistö ja morfofonologinen variaatio. Kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- ROUHIKOSKI, ANU 2009: Pohjois-Savosta pääkaupunkiseudulle: tapaustutkimusnuoren naisen tilanteisesta variaatiosta ja kielellisestä identiteetistä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- 2010: Pohjois-Savosta pääkaupunkiseudulle: muuttajan kieli suurennuslasin alla. – *Kielikello* 2/2012 s. 8–11.
- SAANILAHTI, MARJA 1990: Huomioita puheen murteellisuustason vaihtelusta haastattelutilanteessa. Teoksessa Saanilahti, Marja – Kari Nahkola (toim.), *Kielen vaihtelu ja puhujan valinnat. Tutkimuksia virtolaisten kielenkäytöstä, murteentuntemuksesta ja kielellisistä asenteista* s. 39–82. Virtain tutkimuksia 7. Tampereen yliopisto: Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.

- SCHILLING-ESTES, NATALIE 2002: Investigating stylistic variation. Teoksessa Chambers, J. K. – Peter Trudgill – Natalie Schilling-Estes (toim.), *The handbook of language variation and change*. Blackwell handbooks in linguistics. Malden, MA: Blackwell.
- SLOTTE, PETER –KURT ZILLIACUS – GUNILLA HARLING [1973]: Sociologiska namnstudier. Teoksessa Zilliacus, Kurt (toim.), *Synvinklar på ortnamn* s. 97–181. Meddelanden från folkkultursarkivet 1.
- STRELLMAN, URPU 2005: Persoonapronominien liikakäyttö: normin synty ja muotoutuminen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, suomen kieli.
- TIITTULA, LIISA – JOHANNA RUUSUVUORI 2005: Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori Johanna – Liisa Tiittula (toim.), *Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* s. 9–21. Tampere: Vastapaino.
- VAATTOVAARA, JOHANNA – HENNA SOININEN-STOJANOV 2006: Pääkaupunkiseudulla kasvaneiden kotiseuturajaukset ja kielelliset asenteet. Teoksessa Juusela, Kaisu – Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 223–254. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- VÄÄNÄNEN, MILJA 2010: Yksikön 1. persoonan subjektipronominin poisjätö pohjalaisissa ja kaakkoisissa murteissa. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, suomen kieli.

Sähköiset lähteet

Alexi 13 – Etusivu 2011. Saatavissa osoitteessa: www.aleksi13.fi. Luettu 19.10.2011.

DUVALLON, OUTI 2006: Milloin pronominisubjekti jää pois puhutussa suomessa? Teoksessa Pajunen, Anneli – Hannu Tommola (toim.), *XXXII Kielitieteen päivät Tampereella 19.–20.5.2005. Valikoima pidettyihin esitelmiin pohjautuvista artikkeleista* s. 203–217. Verkkojulkaisu, saatavissa: <http://tampub.uta.fi/tup/951-44-6622-5.pdf>. Luettu 13.6.2011.

Helsingin Savonlinna-Seura r.y. 2011. Saatavissa osoitteessa:

<http://www.savonlinnaseura.net/>. Luettu 26.6.2011.

Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2011/12 ja väestönmuutokset vuonna 2011. Helsingfors befolkning vid årsskiftet 2011/12 och befolkningsförändringar år 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus, tilastoja 2012: 23. Saatavissa osoitteessa:

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_06_28_Tilastoja_23_Peuranen.pdf. Luettu 6.4.2013.

Helsinki Expert. Saatavissa osoitteessa:

http://www.helsinkiexpert.com/fi/kiertoajelut_ja_retket/retket_bussilla/audio_city_tour_%28sightseeing_kuunnelma_12_kielella%29.225.xhtml. Luettu 13.10.2011.

Itis – Itäkeskus on nyt Itis. Saatavissa osoitteessa: <http://itis.fi/info/arkisto/itaakeskus-on-nyt-itis/>. Luettu 31.3.2013.

KARLSSON, MIKKO 2012: Sinikka-miehet asioista päättämässä. – *Auto- ja kuljetusalan jäsenlehti* 4/2012 s. 16. Saatavissa osoitteessa: <http://www.digipaper.fi/akt/87145/>. Luettu 30.3.2013.

KONTTINEN, JUSSI 2010: Helsingissä sorisee murteiden sekamelska. HS 8.12.2010. Saatavissa osoitteessa:

<http://www.hs.fi/juttusarja/penaali/artikkeli/Helsingiss%C3%A4+sorisee+murteiden+sekamelska/1135262223751>. Luettu 18.1.2013.

LEHTONEN, JOHANNA: Esplanader. Sähköpostitse annettu tieto tekijälle 15.11.2011.

MIETTINEN, ANNELI 2009: Maahanmuuttajien määrä – Väestöliitto. Saatavissa osoitteessa http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/. Luettu 21.4.2013.

Ravintola Stadin Tähti 2011. Saatavissa osoitteessa: www.stadintahti.fi. Luettu 19.10.2011.

Ravintolat – Linnanmäki 2011. Saatavissa osoitteessa:

<http://www.jaahelmi.fi/index.php?mid=49>. Luettu 19.10.2011.

VISK = HAKULINEN, AULI – MARIA VILKUNA – RIITTA KORHONEN – VESA KOIVISTO –
TARJA RIITTA HEINONEN – IRJA ALHO 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, saatavissa:
<http://scripta.kotus.fi/visk>. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. Luettu 13.6.2011.

LIITE 1: Ryhmäkeskustelun haastattelurunko

- haastateltavana 2–3 Savonlinnan seudulta kotoisin olevaa, pääkaupunkiseudulle sittemmin muuttanutta henkilöä
- kesto n. 2 h

1 HAASTATTELUN JA TUTKIMUSHANKKEEN YLEINEN ESITTELY

- oma (haastattelijan) esittely
- tällä hetkellä 3 kk kestävässä työharjoittelussa Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa (Kotus)
- käynnissä hanke ”Nimimaiseman muutos Helsingin sosiolingvistisesti moninaistuvissa kaupunginosissa”, joka toteutetaan yhdessä Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen kanssa ja jossa tutkittu varsinaisesti Kallion ja Vuosaaren asukkaiden käyttämiä virallisia ja epävirallisia paikannimiä ja niiden ilmentämiä kaupunkilaisia identiteettejä (haastateltavat olleet eri-ikäisiä, erilaisista ”taustoista” tulevia)
→ hanke ollut käynnissä jo muutaman vuoden ja jatkuu ensi vuoden loppuun; sen puitteissa on tehty jo muutamia opinnäytteitä ja julkaistu artikkeleita
- oma tuleva graduni liittyy osittain em. tutkimushankkeeseen, mutta omana kiinnostuksenkohteenani ovat yleisesti Itä-Helsinki ja siellä asuvat syntyperäiset savonlinnalaiset (samanaikaisesti Kotuksessa käynnissä Itä-Helsingin puhekieleen keskittyvä hanke, joten graduni kytkeytyy tavallaan molempiin hankkeisiin)
- keskustelussa keskitytään juuri pääkaupunkiseudun paikannimiin, mutta voidaan keskustella myös Savonlinnasta ja sen lähikunnista (paikannimiksi lasketaan alueet, kaupunginosat, aukiot, kadut, harrastus- ja kokoontumispaikat, luontonimet (metsiköt, rannat jne.), liikeyritykset, kuppilat jne. (myös omat paikkojen lempinimet)
- vaikka haastattelu nauhoitetaan, kannattaa olla täysin oma itsensä ja olla ”omaa mieltä” asioista (kysymyksiin ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia) – itse litteroin keskustelumme tai ainakin osia siitä
- haastateltavien nimet ja muut henkilöllisyyden paljastavat tiedot muutetaan
- teen teille kysymyksiä ja annan eri keskustelunaiheita, ja joidenkin kysymysten yhteydessä voidaan tarkastella myös karttaa, jos tarvis
- toivottavasti saadaan aikaiseksi vapaamuotoinen keskustelu, jossa asioita nousee esille sitä mukaa, kun niitä pohditaan yhdessä (haastattelu yleensä kestänyt pari tuntia)

2 HAASTATELTAVIEN ESITTELY

- keitä olette (lyhyt bio jokaiselta)?
 - nimi, ikä, perhesuhteet, missä asuu, mitä tekee ”eläkkeeseen”
 - tarkempi synnyinpaikka Savonlinnassa, kuinka kauan asui Sln:ssa, milloin muuttanut Helsinkiin (pääkaupunkiseudulle), muut asuinpaikat pääkaupunkiseudulla ja muualla (Suomessa)

- missä ja mitä kouluja käynyt (/käy)
- työhistoria työpaikkoineen
- tärkeimmät harrastukset
- miten liikkuu kaupungilla
- suhde toisiinne

3 YLEISTÄ HELSINGIN PAIKANNIMISTÄ

- mitä nimeä/nimiä käytätte Helsingistä: Helsinki/Stadi/Hesa vai joku muu? Vaihtelee eri tilanteissa?
 - ketkä/millaiset henkilöt puhuu Stadista/Hesasta? (onko tietynlainen ”linja” huomattu?)
 - entä muualla asuvat?
- kuinka hyvin tunnette mielestänne Helsinkiä, entä ennen sinne muuttoa? [kartta apuna?]
 - paikannimet tuttuja?
 - mitä/minkä kaupunginosien nimiä tunnette erityisen hyvin, mitä taas ette? Miksi?
- kuinka hyvin tunnette mielestänne pääkaupunkiseutua? [apuna kartta]
 - entäs sen paikannimiä?
 - mitä/minkä kaupunginosien nimiä ette tunne?
 - mitä kautta tietyt alueet tulleet tutuksi? Miksi toisia alueita ei tunne?
- oletteko huomanneet, käyttävätkö eri puolilta pääkaupunkiseutua kotoisin olevat erityyppisiä nimiä eri paikoista?
 - eli voiko nimien ja muun kielen käytön perusteella tunnistaa mistä päin kaupunkia kotoisin?

4 OMA ASUINALUE

- mitä nimeä/nimiä käytätte tämänhetkisestä asuinalueestanne ja kuinka rajaatte sen [kartta apuna]?
 - kaupunginosa, osa-alue, katu/tie
 - vaihtelee nimenkäyttö tilanteittain ja eri ihmisten kanssa?
- kuinka hyvin tunnette oman asuinalueenne? Missä päin alueella liikutte eniten?
- mitä kotikaupunginosa merkitsee?
 - millainen muihin kaupunginosiin verrattuna? Hyvät ja huonot puolet?
 - kiinnittyminen omaan kaupunginosaan? (identiteetti, savonlinnalaisuus/helsinkiläisyys)
- hauskat ja mieluisat sekä turvattomat ja kartettavat paikat omassa kaupunginosassanne? Miksi sellaisia? Tuleeko mieleen erityisiä paikkoihin ja nimiin liittyviä muistoja/tarinoita tms.?
- ovatko oman kaupunginosanne nimet (viralliset nimet sekä epäviralliset slanginimet) mielestänne hyviä/sopivia/kuvaavia/epäsopivia/jne.?

- onko oma asuinalue muuttunut omana asuinaikana?
- käyttävätkö eri ihmiset erilaisia paikannimiä? Ketkä ja mitä?

5 LIIKKUMINEN KAUPUNKIALUEELLA JA KESKUSTASSA

- miten kaupunkialue muuttunut omana asuinaikana?
- kaupunkiympäristön tärkeät ja merkitykselliset paikat (kartta apuna)?
 - miten kutsutte ja miksi käytte niissä?
 - työpaikka, (koulu, opiskelupaikka)?
 - asiointi: kaupat, kioskit, virastot, terveystalvelut jne.?
 - vapaa-ajanviettopaikat: harrastuspaikat, urheilu, kulttuuri, luonto, ravintolat, kuppilat jne.?
 - sosiaaliset verkostot: ystävät, sukulaiset?
- mieluisat ja hauskat sekä turvattomat ja kartettavat paikat kaupunkialueella? Miksi? Positiivisia/negatiivisia muistoja/tarinoita jne. kaupunkialueelta?
- kuinka usein käytte keskustassa, mistä syistä?
 - missä lähinnä käytte?
 - kuinka hyvin tunnette?
 - millaisena paikkana näette/koette/hahmotatte?
 - tarinat/muistot?

6 ERILAISET PAIKANNIMET JA NIIDEN KÄYTTÖTILANTEET

- vaikuttaako tilanne/seura (ikä, tuttavuus, mistä kotoisin jne.) siihen, millaisia nimiä eri paikoista käytätte? (viralliset vs. epäviralliset nimet)
- onko paikannimien käytössä tapahtunut muutoksia, esim. virallisesta epäviralliseen?
 - käyttittekö eri nimiä juuri muutettuanne?
 - miten opitte uusia paikannimiä muutettuanne?
 - vaikuttiko/vaikuttaako Savon murre käyttämiinne paikannimiin?

KIITOS HAASTATTELUSTA !

LIITE 2: Litterointimerkit

1. SÄVELKULKU, PÄÄLLEKKÄISYYDET JA TAUOT

.	prosodisen kokonaisuuden lopussa laskeva sävelkulku
;	puoliksi laskeva sävelkulku
,	tasainen sävelkulku
?	nouseva intonaatio
↑	seuraava sana tai tavu lausuttu ympäristöä korkeammalta
↓	seuraava sana tai tavu lausuttu ympäristöä matalammalta
<u>vähän</u>	(alleviivaus) painotus
[päällekkäispuhunnan alku
]	päällekkäispuhunnan loppu (käytetty harvoin)
(.)	mikrotauko (alle 0,3 s.)
(0.4)	tauon pituus

2. PUHENOPEUS JA ÄÄNEN VOIMAKKUUS

> <	nopeutettu jakso
< >	hidastettu jakso
e::i	äänteen venytys
° °	ympäristöä vaimeampaa puhetta

3. HENGITYS

.hhh	sisäänhengitys
hhh	ulohengitys
.joo	sana lausuttu sisään hengittäen

4. NAURU

he he	nauria (ei aina merkitty partikkeli partikkelilta)
s(h)ana	nauraen lausuttu sana
£ £	hymyillen tuotettu jakso tai sana

5. MUUTA

# #	nariseva ääni
@ @	äänen laadun muutos
si-	(tavuviiva) sana jää kesken
(tai)	sulkeiden sisällä epäselvästi kuultu jakso tai puhuja
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
(---)	jakso, josta ei ole saatu selvää tai joka on jätetty pois muiden syiden vuoksi
(())	litteroijan kommentteja ja selityksiä tilanteesta tai jaksosta
mä_oon, kun_on	legatoääntämys
omä, àurinko	(gravis) savolaismurteille tyypillinen puolipitkänä ääntyvä vokaali ja lievästi redusoitunut diftongi
tää' 'ehkä	(rivinylinen pilkku) glottalisaatio tai rajageminaatio (vrt. legatoäänt.)
Savollinna	loppu-n:n assimiloituminen
tulet tänne	loppukahdennus

LIITE 3: Paikannimiaineisto

Annan mainitsemat Helsingin paikannimet (81 nimimainintaa; 43 eri nimeä)

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
Aleksanterinkatu	1	Esplanadinkatu	1
Café Esplanad	1	Hakatsu	2
Castréninkatu	3	Hesa	2
Eira	1	joku Panda (ravintola Kaisaniemessä; oik. Panda City)	1
Forum	1	Kaupunki	2
Hakaniemi	3	Keskusta	3
Helsinginkatu	1	Keskusta-alue	1
Helsinki	6	Kirjasto (yliopistolla, tark. sijaintia ei mainittu)	1
Itä-Helsinki	2	Koulu (tark. yliopistoa)	1
Kaisaniemi	3	Metroasema (Myllypuron)	2
Kallio	4	Myllikkä	1
Kamppi	1	Myllis	4
Lupajantie	1	Oma katu	1
Maya-ravintola	1	Ostari (Myllypuron)	4
Mellunmäki	1	Pylymuro	1
Myllypuro	8	Stokka	1
Myllypuron urheilupuisto	1	Sörkkä	3
Punavuori	1	Urheilupuiston metsä	1
Rautatientori	2	Ydinkeskusta	1
Santa Fé (ravintola)	1	yht.	33
Siltavuorenpenger	1		
Stockmann	1		
Tennispalatsi	1		
Tuulimyllyntie	1		
yht.	48		

Marikan mainitsemat Helsingin paikannimet (207 nimimainintaa; 105 eri nimeä)

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
Aleksis Kiven katu	4	(Roihuvuoren) ostari	2
Alppila	5	Café Esplanadi	1
Forum	1	Espa	2
Hagnäs	1	Espan puistikko	1
Hakaniemi	2	Esplanadi	1
Helsinginkatu	5	Eteläespa	1
Helsingin vankila	1	Herttoniemen metro	1
Helsinki	8	Hesa	4

Herttoniemen metroasema	1	Hesari	1
Herttoniemen teollisuusalue	1	Itis	3
Herttoniemi	6	Kaivari	1
Hiidenkirnujenrinne	1	Keskusta	7
Iso Roobertinkatu	1	Kirkko (Roihuvuoren)	1
Itä-Helsinki	2	Kurvi	3
Itäkeskus (alue ja kauppakeskus)	7	Lintsi	1
Kaisaniemen puisto	1	Nokka	1
Kaivopuisto	2	Pohjoisespa	1
Kallio	5	Rastis	1
Kappeli (ravintola)	1	Rautatien metrotunneli	1
Kauppatori	1	Roihis	5
Kluuvi	1	Satama	1
Kruununhaka	1	Siirtolapuutarhan puoleinen metsä	1
Kurvitar (yökerho)	1	Sirkussali	1
Linnanmäki	4	Stadi	1
Mannerheimintie	3	Stokka	1
Marjaniemen siirtolapuutarha	1	Suokki	3
Marjaniemen uimaranta	1	Sörkkä	5
Marjaniemi	1	Teollisuusalue	2
Meilahti	1	Torni	2
Meri-Rastila	1	Työsiirtola	1
Messukeskus	1	Uimaranta	1
Monitoimitalo Rastis	1	Vanhat veturitalit/konepajahallit	1
Munkkiniemi	1	Vuokki	1
Myllypuro (ostoskeskuksesta)	1	Ydinkeskusta	1
Oopperatalo	1	yht.	58
Pohjois-Helsinki	1		
Pohjoisranta	1		
Prinsessantie	1		
Prinssintie	2		
Puistola	1		
Pukinmäen taidetalo	1		
Punavuori	2		
Pääkaupunkiseutu	1		
Rastila	1		
Rautatieasema	2		
Rautatien tontti	4		
Ravintola Torni	1		

(Roihupellon) teollisuus- alue	1		
Roihuvuoren kirkko	1		
Roihuvuoren ostoskeskus	1		
Roihuvuorentie	2		
Roihuvuori	15		
Ruotsalainen teatteri	1		
Siilitie(n metroasema)	3		
Sirkus Helsinki	1		
Strömsinlahden puisto	1		
Strömsinlahti	1		
Suomenlinna	2		
Sörnäinen	4		
Sörnäisten rantatie	2		
Tanssikeskus Footlight	1		
Taukobaari	1		
Tavastia	1		
Tulisuontie	3		
Ullanlinna	1		
Vaasankatu	1		
Vallila	2		
Vantaa	2		
Weeruska	2		
Vuorenpaikontie	2		
Vuosaari	1		
yht.	147		

Leenan mainitsevat Helsingin paikannimet (139 nimimainintaa; 90 eri nimeä)

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
*Kahvila Kurvi	1	Assa	1
Aurinkolahti	4	Etu-Tölikkä	1
Citymarket (Vuosaaren)	1	Hakis	1
Eira	1	Hesa	1
Espoo	1	Hesari	1
Hakaniemen halli	1	Kaivari	1
Hakaniemi	2	Keskusta	3
Harjutori	1	Kurvi	1
Harupuisto	1	Laajis	1
Helsinginkatu	1	Laru	1
Helsinki	2	Lauttis	1
Hämeentie	1	Mansku	1
Isosarvastonlahti	1	Meikku	2

Itä-Pasila	4	Meri-Rastilan ostari	1
Juhannusruusunkuja	1	Mogadishu Avenue	2
Kaisaniemen puisto	1	Munkka	2
Kallahdenniemi	1	Nokka	2
Kallahti	1	Pohjoinen osa (Vuosaarella)	1
Katajanokka	2	se vankila Katajanokalla	1
Kauppakeskus Columbus	1	Stadi	1
Keski-Vuosaari	1	Steissi	1
Kumpula	1	Stokka	1
Laajasalo	4	Suokki	1
Lauttasaari	3	Sörkkä	1
Länsi-Pasila	3	Tölikkä	4
Mannerheimintie	1	Vanha messuhalli	2
Meilahden sairaala	1	Vuokki	1
Meilahti	2	Ydinkeskusta	1
Meri-Rastila	7	yht.	33
Meri-Rastilantie	1		
Messukeskus	2		
Myllypuro	1		
Paavo Nurmen kuja	1		
Pasila	4		
Pohjois-Helsinki	1		
Prammikuja	2		
Puistokaari	1		
Punavuori	1		
Ramsinniemi	1		
Rastila	1		
Rautatieasema	1		
Roihuvuori	2		
Saaremaantie	1		
Seurasaaari	1		
S-Market (Meri-Rastilan)	1		
Solvikinkatu	1		
Strindberg (kahvila)	1		
Strömsinlahti	1		
Suvela	1		
Sähköttäjänkatu	1		
Sörnäinen	1		
Tahvonlahti	1		
Töölö	3		
Töölön kisahalli	3		
Töölön tapaturma-asema	1		

Vaasantori	1		
Wanhan kellari (ravintola)	1		
Vallila	1		
Vartioharju	1		
Weeruska (ravintola)	1		
Vuosaari	4		
Vuotie	1		
yht.	106		

Helenan mainitsemat Helsingin paikannimet (182 nimimainintaa; 74 eri nimeä)

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
Citymarket	2	ABC-bensa-asema	1
Hakaniemi	4	Ajurintalo	2
Hartwall Areena	1	Cittari	1
Helsinki	11	Elisan raksa	1
Hermanni	3	Eteläpuoli	1
Herttoniemi	11	Hakaneula	1
Ikea	1	Hakis	2
Itäkeskus	4	Hersa	7
Kaisaniemen puisto	1	Hesa	1
Kaisaniemi	1	Hifkin halli	2
Kaisaniemi	2	Itis	8
Kaivokatu	1	Itäinen alue	1
Kallvik	1	Itäsuunta	1
Kampela (kahvila)	1	Keskusta	6
Kinopalatsi	1	Koskela (tark. sairaalaa)	3
Kiviportintie	4	Kultarannikko	1
Kivisaarentie	4	Lintsi	4
Kontula	1	Mansku	1
Koukkusaarentie	3	Miinan tilat	1
Lappeentie	1	Piäkaupunki	4
Linnanmäki	1	Puolimatka	1
Nordenskiöldinkatu	1	Sentrum	1
Pohjois-Vuosaari	1	Stadi	2
Prisma	3	Sörkkä	1
Puotila	1	Söörsihinä (Sörnäinen)	2
Riskutie	1	Tölikkä	2
Robert's Coffee	1	Uimahalli (Vuosaaren)	2
Roihuvuori	1	Vartsikka	3
Sippolankuja	2	Vuokki	4
S-Market	1	Ydinkeskusta	2
Stenbäckinkatu	2	yht.	69

Stockmann	2		
Strindberg (kahvila)	1		
Sörnäinen	1		
Tennispalatsi	3		
Töölö	2		
Uutela	4		
Uutelan venekerho	1		
Vartioharju	2		
Vartiokylä	8		
Vartiokylän lahti	2		
Vartiokyläntie	2		
Vuosaari	11		
Vuotalo	1		
yht.	113		

Maijan mainitsevat Helsingin paikannimet (170 paikannimimainintaa; 81 eri nimeä)

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
Ateneum	2	Ajurin talo	1
Aurinkolahti	2	Aleksi	2
Eira	2	Atski	1
Ekberg (kahvila)	1	Bulevardi (Aurinkolahdessa)	1
Elanto	1	Hakis	3
Hakaniemen halli	1	Halli (Hakaniemen)	1
Hakaniemen ranta	1	Helesinki	2
Hakaniemi	3	Hertsika	1
Helsinki	11	Hesa	6
Itäkeskus	1	Itis	3
Itäväylä	3	Itäinen alue	2
Kaivopuisto	1	Itäinen Helsinki	1
Kallahti	3	Jäärata	1
Kallvikin ranta	1	Kaisis (kaupunginosa ja met-roasema)	3
Kamppi (ostoskeskus)	1	Keskusta	3
Kinopalatsi	2	Kirkko (Tuomio-)	1
Kiviportintie	1	Kuningatarniemi	2
Kumpulantie	1	Miinan tilat	2
Makkaratalo	1	Opetushallituksen toimitalo	1
Mellunmäki	1	Opintoputki	1
Meritullinkatu	1	Pikku Roba	3
Modernin taiteen museo	1	Ranta (Aurinkolahden)	1
Mustavuori	3	Stadi	5
Omenapuu (ravintola)	2	Stadikka	2

Pieni Villasaarentie	1	Stokka	7
Pohjois-Vuosaari	1	Sörkka	2
Prisma	1	Uimastadikka	1
Punavuori	1	Vanha puoli (Vuosaaren)	1
Puolimatkantie	1	Vartsika	8
Puotila	2	Vartsikanlahti	1
Robert's Coffee	2	Vartsikka	1
Ruiskukantie	1	Vuokki	3
Ruotsalainen teatteri	1	Ydinkeskusta	5
Sippolankuja	1	yht.	88
Skatan tila	1		
S-Market	1		
Tennispalatsi	1		
Teollisuuskatu	1		
Tuomiokirkko	1		
Ursula (kahvila)	1		
Uspenskin katedraali	1		
Uutela	3		
Vanha kirkkopuisto	2		
Vartioharju	2		
Vartiokylä	2		
Vartiokylänlahti	1		
Viikki	1		
Vuosaari	6		
yht.	82		

Railin mainitsevat Helsingin paikannimet (231 paikannimimainintaa; 109 eri nimeä)

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
Aleksi 13	1	Biitsi	1
Aurinkolahti	7	(Eekkari)	1
Carousel	1	Elisan raksa	1
Columbus	4	Empirekeskus	1
Eerikinkatu	6	Engelin empirekeskus	1
Ekberg	2	Hersa	1
Hakaniemi	8	Hertsikan metroasema	1
Helsinki	19	Hertsikka	1
Hermann	1	Hesa	1
Itäkeskus	1	Itis	3
Itäväylä	1	Jäärata	1
Kafka	1	Kahvila (Jääpuiston)	1
Kaisaniemen asema	1	Kaisis	2
Kaisaniemen puisto	1	Kaivari	1

Kaisaniemi	1	Kaivarin ranta	1
Kallahdenniemi	2	Kallvikin harju	1
Kallahti	5	Kaupunki	3
Kallio	3	Keskusta	8
Kallvik	1	Koffin puisto	1
Kampela	6	Krunikka	4
Kansallismuseo	1	Kultarannikko	1
Kansallisteatteri	2	Lintsi	1
Kappeli	1	Mansku	1
Kasvitieteellinen puutarha	1	Nordenskiöldinkadun halli	1
Kinopalatsi	1	Opintoputki	1
Kluuvikatu	1	Piäkaupunki	2
Lappeentie	1	Stadi	8
Lauttasaari	1	Stadikka	3
Linnunlaulu	1	Stati	1
Maustetehtaankatu	1	Stokka	3
Maxim	1	Suokki	3
Munkkisaarencatu	2	Täyttömäki	1
Mustankiven puisto	1	Tölikkä	1
Mustavuori	1	Uimaranta (Aurinkolahden)	1
Ortodoksikeskus Sofia	1	Urheilukalastajien maja	1
Oulunkylä	4	Uutelan laguunit	1
Pitkäsilta	1	Vanha lasaretti	1
Prisma	3	Vanha Vuosaari	1
Puotila	1	Vartsika	1
Puotinharju	1	Vartsikka	1
Rastila	4	Venäläinen ortodoksikirkko	1
Rautatieasema	2	Vuokki	7
Robert's Coffee	1	yht.	77
Roihuvuori	1		
Ruoholahti	1		
Ruusankatu	3		
Siilitien metroasema	1		
Sinebryhoffin puisto	1		
Sippolankuja	1		
S-Market	1		
Stockmann	2		
Strindberg	1		
Sörnäinen	1		
Tennispalatsi	1		
Tervasaari	1		
Töölö	4		

Töölön kirjasto	1		
Töölöntori	1		
Unioninkatu	1		
Ursula	1		
Uutela	5		
Vartiokylä	1		
Viola	2		
Vuosaaren silta	1		
Vuosaari	13		
Vuotalo	2		
Yliopisto	1		
yht.	154		

Reinon mainitsevat Helsingin paikannimet (80 nimimainintaa; 47 eri nimeä):

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
*Helsingin maalaiskunta	1	Espa	1
*Vantaan kauppala	1	Esplanadinkatu tai -puisto	1
*Wienerwald	1	Helsingin keskusta	3
Finnair stadion	1	Hesa	1
Fornborgsvägen	4	Hesari	4
Helsingin työväentalo	1	Itis	5
Helsinginkatu	1	Keskusta	1
Helsinki	4	Mansku	3
Hietalahti	1	Manta	1
Itäkeskus	5	Ostari (Kontulan)	1
Kontula	2	Sport Akademi	1
Kuusitie	3	Stadi	1
Linnanmäki	1	Suur-Helsinki	1
Louhelan asema	1	Vartsika	3
Mannerheimintie	2	Wolffin talo	1
Muinaislinnantie	1	Vuokki	1
Myyrmäki	6	Ydin-Helsinki	1
Puotila	2	yht.	30
Rautatieasema	1		
Runeberginkatu	1		
Ruotsalainen teatteri	2		
Siltasaari	1		
Sports Academy	1		
Stadion	1		
Töölö	1		
Töölöntori	1		
Vantaa	1		

Vartioharju	1		
White lady (ravintola)	1		
Vuosaari	3		
yht.	50		

Marjatan käyttönimistö (94 paikannimimainintaa; 50 eri nimeä):

Viralliset nimet	Maininnat	Epäviralliset nimet	Maininnat
*M-klubi	1	Asema (Rautatieas.?)	1
*Helsingin pitäjä	1	Hertsikka	3
Wienerwald	2	Hesa	5
Citymarket	1	Hesari	1
Eerikinkatu	1	Itis	4
Helsingin linja-autoasema	1	Keskusta	6
Helsinki	4	Mansku	6
Herttoniemi	1	Stadi	1
Hesperia	1	Ullanlinnan kenttä	1
Itäkeskus	5	Wolffin talo	1
Kallio	1	yht.	27
Kartanonkoski	1		
Kauniainen	1		
Kauppatori	2		
Kontula	4		
Kontulan metroasema	1		
Kontumarket	2		
Korkeasaari	2		
Kuohurinne	1		
Käpylä	1		
Linnanmäki	1		
Linnunlaulu	1		
Louhela	1		
Louhelan asema	1		
Marski (hotelli)	1		
Muinaislinnantie	1		
Myyrmäen asema	1		
Myyrmäki	3		
Pikku Parlamentti	2		
Prisma	2		
Rautatieasema	2		
Rautatientori	1		
Sörnäinen	1		
Töölö	2		

Töölönlahti	1		
Töölöntori	1		
Vanha Talvitie	2		
Vantaa	4		
Vartioharju	1		
White lady (ravintola)	2		
Vuosaari	1		
Vuotalo	1		
yht.	67		